

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHAZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felolós szerkesztó: NAGY KÁROLY, theol. tarár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Iskolai év elején.

Az iskolák kapui újra megnyitak. Tárva, nyitva állanak, hogy kebelükre fogadják az ifjúságot. És az ifjuság özönlik seregestől. Valóságos harcz folyik egy-egy helyért. Ki korán nem gondoskodott, — kiszorúl. A szegény Bod Péterek, kiket az utolsó napokban fog el a vágy az iskola után, vagy a kiknek csak az utolsó napok hozzák meg a tandíjat, bizony kiszorulnak. Zsufolásig megtelik a hely a mesterek lábainál. Gyermekük jövőjéért aggodó szülők vezetik oda a tanítványokat. A nemzet büszkén, reménykedve tekint a jövendő letéteményesekre s az egyház az édesanya örömevel szemléli az ő veteményes kertjét.

Az élet, a tudomány, a haza és egyház e gyermekekből, ez ifjuságból várja a kidölt régiek helyett új oszlopait, zászlótartóit, vezéreit, katonáit. Hogy fognak beválni, hogyan fogják a hozzájuk csatolt reményeket beváltani: legnagyobb részt iskolai nevelésüktől függ. Egyházunk iskolái e tekintetekben fényes multra tekinthetnek vissza, jelenük méltó a multhoz s jövőjük dicsősége iránt sem hagynak fenn kétséget a derék tanítók és tanárkarok. Érzik az idők járásának megnehezültét, de ez csak buzgalmukat fokozza; érzik a vallás-erkölcsi és egyházi élet ellanyhultát s gyógyításán közremunkálni legszebb feladatuknak tartják.

Ime, értik az élet követelményét s ez biztosítéka a jobb jövendőnek. Az életnek s különösen egyházunknak első sorban bölcs férfiakra van szüksége Bölcsökre, nem a mai felfogás szerint, hanem amaz örök szabály szerint, hogy »A bölcsességnek kezdete Istennek félelme.« Az ember arravalóságát nem a tudás nagysága, hanem az egészséges élet- és világnézetten alapuló erkölcsi jellem adja meg. Református iskoláinkban erre törekedtek mindig s ez kell jövöre is, hogy a legfőbb czél maradjon. Ennek kiképzésére kell irányulnia nemcsak a nevelői hatásnak, hanem a szorosabb értelemben vett ismeretközlő tanításnak is.

Református iskoláinkban az evang. reformált egyház vallás-erkölcsi élet- és világnézetének kell érvényesülnie és pedig egységesen és harmonikusan. Az egész tanítás kifejezett és minden alkalommal hangsúlyozott alapgondolata ez kell, hogy legyen: ime az Istennek, a mi mindenható, bölcs és szerető Atyánknak törvényei, munkája, gondviselő vezetése. Minden tudomány közlésében ennek kell kidomborodnia: Isten örök törvények szerint rendezett világában élünk a természetben, a történelemben s a lelki világában egyformán; rendeltetésünk is: az Isten törvényei szerint élni s ez által az ő dicsőségét nyilvánvalóvá tenni az, ő erkölcsi világnézetének szolgálata és országának építése által.

Csak a hol a tanítás minden ágában minden tanító és tanár részéről ez az alapgondolat érvényesül, csak ott és ezen a világ nézetén épülhet igazi erkölcsi jellem, melynek kiképzése a szorosabb értelemben vett nevelői munka feladata. E nevelői munka némely eszközeit egyházi törvényeink ki is fejezik és alkalmazását kötelességgé is teszik, különösen a vallás erkölcsieket. Jelen évi konventünk 38 jksz. határozatával elfogadott s ez évre már kötelező gymnáziumi tantervünk a jk. 220 oldalán ezt mondja: „Naponként vagy közös reggeli imádkozásra gyűljön az egész ifjúság, vagy osztályonként, minden reggeli első leckeóra kezdetén sorban más-más tanuló rövid imát mondjon; imával kell végezni is naponként minden osztályban az utolsó leckeórát.“

Ha az egész tanítás szellemét nem a felebb jelzett világnézet képezi, ugyan kérdem: mivé válik ott az imádkozás? Értelmetlen, sablonos, a szívet-lelket érintetlenül hagyó ceremóniának haszna nincs, sőt káros. Csak annak van igazi értéke a mi alkalomszerű, közvetlen, spontán meggyilatkozása a léleknek, mert ez magával ragad, termékenyít. Meg vagyok győződve, hogy e rendelkezés czélját nem fogja elérni, ha akár naponként az egy csomóba gyűjtött ifjúság előtt a vallástanár mond vagy

olvas imát, akár osztályonként egy-egy tanuló fog eldarálni egy talán állandó szövegű kis imácskát. Hanem igenis csak abban az egyetlen esetben, ha az illető óraadó tanár mondja elől s legfenebb hosszabb gyakorlat után — ha már imádkozni megtanultak a növendékek — fog kijelölésre egy-egy tanuló keresetlen pár szóból álló benső fohászt mondani.

Az imában nyilvánuló vallásos ihlet nem a vallástanár kiváltsága, de édes mindnyájunkkal közös kell, hogy legyen. Az a tanár vagy tanítvány, ki imádkozott vagy imádkozni fog, imádkozó lélekkel fog tanítani és kérdezni vagy figyelni és felelni is: szelidséggel, komolysággal, alázattal, szeretettel, lelkesedéssel. Ez a komoly imádkozás hangulatának lélektani törvénye. És micsoda hatás várható a jelzett szellemi tanításra épített ilyen vallás-erkölcsi nevelő, jellemképző eszközöktől! Főként, ha ez kiegészítést nyert az egész tanári kar által vezetett ifjúságnak a nyilvános gyülekezeti vasárnapi templomozásban való állandó és rendszeres részvételével. Nehány évek során új nemzedékünk lesz: öntudatosan vallásos, evangéliumi protestáns kegyességű s vele és általa megingathatatlanul egyházas, áldozatkész, hithű; hazájáért, nemzetéért dolgozni, áldozni kész, szabadságára féltékeny, törvényeinek hódoló, komoly, munkás, törekvő nemzedékünk.

Református iskoláink a falusiaktól fel a főiskoláig ebben a tradíciókban alapítottak, nőttek, lettek híresekké és nekük drágákká. Mint egy nagy család, mint egy kis gyülekezet élt mindenik. Annak a kornak egyetlen emléke kolozsvári ref. kollegiumunk Wertheim-szekrényében a Lorántffy Zsuzsánától eredő urvacSORA-OSZTÓ pohár.

Ez a pohár lelkiismeretünkhöz szól. Kivágyik a Wertheim szekrényből; szégyenli, hogy értékét már csak az aranyában látják, holott ő a legdrágább kincset: Kegyelmet vitt és van hivatva vinni az ifjúság és tanárok közös nagy családjá tagjainak Isten, Krisztus, Szentlélek, váltság és üdvösség után szomjuhozó lelkének. Ott szeretne állni megint idők fordulásán a nagy auditoriumban, az iskola templomában az Úr asztalán, körülte utána szomjuhozó ifjúsággal, hogy hirdethesse ismét: „*A bölcsességnek kezdete az Istennek félelme!*“

Az Isten kegyelméből legyen megáldva az új iskolai év!

Egy tekintet értekezleti ügyünkre.

(Vége.)

Az eszményi szabadságot mi is ideálunknak tartjuk, de meghajlunk az apostol bölcsessége előtt is: némelyeket a tejnek italával kell táplálni.

Egyebekben közöttünk lényeges eltérés nincs. De végtelenül sajnálom, hogy az első nyilvános felszólaló is elejtette Molnár javaslatának *lényegét*. Mert én *ama szervezeteket azok lényegének tartom*. Ezek nélkül nem az ő új, feltűnő, más életet ígérő javaslatai. Azokat vagy elfogadjuk, vagy azt mondjuk a régi nemessel,

minden úgy van jól, a hogy van, hej ráérünk arra még s haladunk, *pusztulunk tovább a régi úton*. Mert a kerületi egyházmegyei s a fiókkörök szervezete itt nálunk nem új dolog. A paritas elve Magyarországon régi. Az egyházi értekezleteket sem mi alkottuk meg először. A felolvasások, dalárdák, olvasó egyletek stb. régen hangoztatott kívánalmak. De Molnár lelke önkénytelen sejtette, hogy egyháza csak úgy lesz igazán virágzóvá, ha lehetőleg minden tagja a *szerepet munkának* gyakorlását megszokja, kötelességének ismeri. Erre pedig emberi eszköz nem ígérkezett alkalmasabbnak, mint *ezen szervezetek* megvalósítása, melyeknek áldásos hatását már nyilvánulni is látta. Ezen esüngött ezután is egész lelkével, minden felszólalása, buzdító szövege (e lapok hasábjain is) ezt bizonyította. Az szerintem nem von le azok értékéből, hogy külföldi minta után indult, sőt egy okkal több, ha megfelel a mi viszonyainknak, fogadjuk el és kövessük. Ha nem, ne hangoztassuk e tárgyban, sokszor büszkén Molnár érdemeit (kik ideáljának lelkét akarjuk megölni). olvassuk rá az írás szavát: „*temessék el a halottak, az ő halottaikat.*“

Természetes, hogy ezen fenti felfogás ömlött el B. Jon mint előadón is, mikor e tárgyban az udvarhelyi értekezlet közgyűlésén határozati javaslatát be-terjesztette. Kevésben mult, hogy e javaslat a maga szintelenségével ott is teljes egészében hatá ozattá nem emelkedett. Molnár indítványa, az ügy nagy kárára, még el lett odázva. Hogy, a kinek tenni kedve lett volna, annak is legyen ideje tovább kételkedni. Mert az a várakozó álláspont (az eszm. értelese ürügye alatt is) a „Mit tegyünk? elfogadása után érthetetlen. Nagy jelentőséget ugyan nem tulajdonítok neki, de megemlítem, hogy az udvarhelyi közgyűlés indítóját nem tud arról, miszerint a papok arra hivatottak fel, hogy *Molnár Albert javaslata szem előtt tartásával munkájának egyházaikban*. A jegyzőkönyv azonban azt hiszem hűen fogja adni a kimondott határozatot.

Különben nagyon jellemzi a mi túlságos *egyéni* felfogásunkat, kik még a jót sem akarjuk önként elfogadni — az udvarhelyi egyházmegye értekezlete egy rövid évi története. Itt igazán nagy arányu alapon indult meg a munka. Az illetők tájékozva voltak úyszólva minden tekintetben. Az 50 egyház csalmen mindenikében mutattak valamelyes életjelt. De, ha keresem az egységet, mely alapon tulajdonképpen elindultunk, ha vizsgálom mindenütt a lényegét, azon főbb pontokat, melyekben meg kellene egyeznünk, nem találok sehol.

Ötvenen ötvenféle irányban haladunk. Hiába bocsátotta ki a központi választmány a „Mit tegyünk?“-et, csaknem mindenik a könnyebb felét fogta a dolognak. Megelégedett több-kevesebb felolvasás megtartásával s aztán valami specialis különlegességgel. Én ezeket a felolvasásokat mindig értékeseknek tartottam, magam is gyakoroltam és gyakorolom. De a mi speciális erdélyi értekezleteinknek nem ez a fő célja, hanem az, mit a szöveken és felolvasásokban hirdetünk, *vigyünk be a társadalomba és ott tetteikben mutassuk meg azoknak erejét*. Tehát a *keresztyn tett és szeretet munka*. Úgy tetszik nekem, éppen erre nem akarjuk könnyen ráadni magunkat (ezért is huzódozunk Molnár javaslataitól), pedig *itt a feladat lelke*. Felolvasások tartásába sokan fogtak eddig is, minden értekezlet nélkül, de még többen felhagytak vele. Mert természetes, hogy a szó elrepül, a *tett megmarad*. Másfelől gondoljuk meg, hogy az a sok extra felfogás, az a sok különlegesség mire vezet. Bizonyára nem oda, hová főtiszteletű püspökünk egyik körlevelében oly bölcsen célzott. Hanem oda, hogy egyesek különös találmányai kárára lehetnek annak az egyháznak, melynek védelme alatt megkezdettük a mentő és virágoztató munkát.

Igyünk hát tisztában egyháztársadalmi munkánknál a *lényeg* tekintetében s aztán maga a nemes

munka elég tért nyújt, hogy kitüntessük magunkat. Majd, a ki közülünk több szegénynek tud kenyeret adni, több árvát tud felruházni, több öregnek és betegnek ügyét fel tudja véteni, több templomkerült fog Isten házána megnyerni, több részeges és káromkodót fog jó utra tereltetni, több anyagilag elesettet fel tud emeltetni, több vasárnap- és ünneprontót Isten nevének tiszteletére fog serkenteni, több nyilvános és titkos erkölcsötlenéget meg tud akadályozni, több jó újságot és iratot el tud terjeszteni, több hitében ingadozót meg tud erősíteni, több jó kedvű adakozót tud szerezni az egyházi intézményeknek, több jót teszen a gyermekek helyes irányu nevelésére, több ifjút gyűjt a templomba a vallásos nevelés eszközlésére, több nemes szívet megnyer templomaink jó karban tartására s disztzésére stb. stb. az lesz közöttünk a legelső. Ezekben vetelkedjünk, ezekben keltsük fel a nemes versenyt, itt már szabad a tér!

Az egyházmegyei értekezletek alakulásánál azt látom, hogy a szabályokat szintén lényegükben megnyirbálva fogadják el. Sokszor vétenek a paritás elve ellen, vagy azt csak félig alkalmazzák. Sok egyházmegyében azon nézetten vannak, úgy látszik, hogy inkább a papok ügye lesz az értekezlet ezután is. Fiókkörök alakításáról alig lehetett egy néhány esetben tudomást szerezni. Pedig komolyan kell vennünk a *paritást*, bele kell élnünk magunkat az abban lefektetett szép elvbe. Az udvarhelyi egyházmegye értekezlete csak így érhetett el, hogy úgy szólva egy félévi munkálkodás alatt 248 fizető tagot szerzett az értekezletnek. Ha minden egyházmegyében ehhez hasonló akció indulna meg, kerületünk összes számot tevő, intelligens elemét bevonhatnók érdekkörünkbe. Minő szép eredményeket lehetne ezek által elérni! Különösen nagy segítségünkre lehetnének a tanárok, tanítók. Az udvarhelyi tanárokat e tekintetben példaképpen állíthatom oda. Bod Károly kitüntetése is mutatja, hogy az érdem megtalálja jutalmát. A tanítók is csaknem mind részt vettek mozgalmainkban, benne vannak a tisztikarban, sok helyen önállólag is szép egyháztársadalmi munkát fejtettek ki. Az egyházmegye területén alig van földbirtokos, körjegyző, ki a *nyolc* fiókkör valamelyikének legalább választmányába ne volna bevéve. Ezen eljárás üdvös hatása már is szépen mutatkozik.

Én Értekezletünkön szeretettel csüngök. *Ezen aggodó szeretet* készített a fentiek elmondására. Meg vagyok győződve, hogy egyházunk iránti tiszta szeretet szemüvegén át fogják elbírálni felszólalásomat — különösen *kartársaim*.

Lajos János

bögszi ev. ref. lelkész.

Jelentés

a brassói ev. ref. egyház 1900. évi állapotáról.

(Folytatás.)

Ezek után, mélyen tisztelt közgyűlés, fordítsuk figyelmünket egyházi életünk egy évének lefolyt történetére, hogy az összehasonlítás által láthassuk meg, vajjon cselekedeteink ütök-e a kívánt mértéket és ha igen, azután mérlegelni tudjuk a teendőket, melyek erőink összesítését igénylik a jövőben.

Egyházunk lélekszáma, a diasporákéval együtt 3213; a mult 1900. évben született összesen 91 gyermek, több, mint az előző évben egygyel; házassági szövetségre lépett 22 pár, kevesebb, mint az előző évben 13-al; meghalt 76 egyén, kevesebb, mint az előző évben 6-al; hozzánk áttért 2 férfi és 1 nő, összesen 3 egyén, tőlünk nem tért ki senki; confirmált 77 növendék.

A mult évben tartottunk 12 presbyteri, 2 képviselőtestületi, 1 általános közgyűlést, 7 dalárda gyűlést és 5 szakbizottsági összejövetelt. A gyűléseken ellátott fontosabb dolgok voltak:

A presbyteri diakonus intézményünk fejlesztése többszörös vita és megbeszélés tárgyát képezte. Az előkészítő munkálatok folyamatban is vannak és a jövő őszen egy olyan szervezetet kíván egyháztanácsunk az intézménynek adni, hogy minden Brassóban élő, avagy betelepedett hitsorsosunk tájékozva legyen egyházi teendőiről és nyilvántartassék, hogy eleget tett-e egyháza iránti köteletségének, valamint gyermekeit részesített-e református vallás-erkölcsi nevelésben. Hogy a körök kialakításával presbyter diakonusaink mily áldásos munkát végezhetnek, arról a mult évben bizonyosságot tett egy-két buzgó presbyter diakonusunk; kik lankadást nem ismerve teljesítették elvállalt köteleységüket és munkájukat már is szép siker követte.

A hívek szaporodása és a sok iskola, melyekben a tanítást ez idő szerint jóformán csak a lelkész és tanító végzik, — mert egy segédtanerő csak 4 órát tanít, — igazgató-tanácsunkat meggyőzte a felől, hogy Brassóban a segédlelkészi állást okvetlenül szervezni kell; ez irányban egyháztanácsunkkal tárgyalásokat is folytatott, de az anyagi feltételek hiánya miatt, minden jó szándék mellett is gyülekezetünknek, ez égető kivánalma egy időre függőben maradt. De bizva a vezetőség jóakarátában remélhetjük, hogy e kérdés kívánt megoldásra jut nemsokára.

Az egyháztanács kiküldött bizottsága által az 1900. évi közadókimutatást összeállította, azt a képviselő testület elé terjesztette és a felszólamlások letergatalása után, beküldötte a városi adóhivatalhoz felhajtás végett. Az egyházi adó azután, mondhatni minden nagyobb nehézség nélkül be is folyt.

A hittan tanítás a mult 1900—1901. tanévben is lelkiismeretes gondnal lett ellátva. A tanulók száma, az alsó-, közép- és szak-iskolákban 613 növendék volt, kevesebb, mint a mult tanévben 15 növendékkal; a különbözet onnan támadt, hogy a mult évben kevesebb növendék volt a vidékről, mint máskor. A közép- és szak-iskolákban hittant én tanítottam, az elemiben Saja Viktor kántor-tanító mind a négy városrészben és az iparos-tanoneziskolában; a polgári leányiskolában Dánér Ábel ev. ref. vallásu állami tanító, mint ideiglenes s. hitoktató. A vallás vizsgák június hó közepén zajlottak le a presbyterium által, — Péchy Árpád elnök, Koós Ferencz ny. kir. tanf. és kir. tanácsos, dr. Gencsy Endre ny. főtörzs orvos, Fekete Benő pénzügyi ig., dr. Kováts Áron ezred orvos, Domokos Miklós pénzügyi hiv., atyánkfiai személyében, — kiküldött bizottság, a szülők és nagy számu közönség jelenlétében. A növendékek között az egyház-tanács nevében kiosztatott 200 példány »Koszoru« füzet. Fekete Benő pénzügyigazgató atyánkfia által adott 12 »Filléres könyvtár« és Péchy Árpád lelkész adományából 2 drb. »Protestáns családi könyvtár«.

A vizsgák eredményéről a bizottság nevében az egyháztanácsnak dr. Kováts Áron tett jelentést teljes elismeréssel adózván a tanerőknek az elért szép sikerért, mihez képest azoknak az e. tanács jegyzőkönyvileg köszönetet mondott.

A confirmáció előkészítését én végeztem; a növendékek vizsgája Áldozó-Csütörtökön volt. Az ünnepély a következő Vasárnap lett megtartva, egészen telt ház mellett. Az ünnepély után növendékekkel bevonultam a nagy terembe, hol ezek nevüket beírták a confirmálók anyakönyvébe és emléklapokat kaptak. Kiválóan szép ünnepélyünket nagyban emelte a ref. ifjúsági énekkar, és egy vonos quartette közreműködése. Általában meggyőződött ez évben is közönségünk arról, hogy a confirmatio nagyon fontos alkalom az ifjúság életében, ezért van, hogy a szülők készséggel küldik gyermekeiket az előkészítő tanórákra.

Egyházi dalárdánk a mult évben 2 nyilvános estélyt rendezett pénztára javára. Több alkalommal működött a templomban. A dalárda felvirágoztatása érdekében sok mindent megtettünk, de még mindég a

siker utjában áll, hogy annak tagjai jó részben oly iparos ifjak, kik nem állandó lakósa városunknak és így a siker rovására nagy a hullámszás, s a tagokban nem jöhet létre egy egészséges közszellem. A baj számbavételével egyháztanácsunk a dalárda ügyet már a jövő őszön oly módon kívánja rendezni, hogy az egyesületnek főhivatásául tüzi ki az egyházi dal kultiválását. Az egyesület nyilvános dalestélyt pénztára javára csak egyet rendezhet, melyet azután az egyháztanács is nagyban támogat. A taggyűjtésnél pedig a főszempontot arra fogja irányítani, hogy minél több állandóan megtelepedett polgár legyen a dalárdának működő tagja. Valóban, mélyen tisztelt közgyűlés, az egyesületi élet iránt való érdeklődés tereim s annak ügyei felkarolásában sokat tanulhatnánk a szászoktól, kiknél úgy a dal-, mint más egyleteik magas színvonalon állnak a tagok buzgósága folytán.

A ref. tanulók énekkara 9 alkalommal igen szép sikerrel működött a templomban.

Protestáns jótékony nőegyletünkben a múlt évben személyi változás történt, ugyanis Péchy Árpádné 6 évi elnöksége után lemondván, helyébe Fekete Benőné Ő nagyságát választotta meg a közgyűlés; Péchy Árpádnét pedig elismerése jeléül, tiszteletbeli elnöknek. A múlt évben az egyesület 2 estélyt rendezett, melyeknek kiváló sikerét Fekete Benőné Ő nagyságának mint elnöknek és a választmány buzgalmának lehet köszönni. Estélyeink a városban tartott estélyek fénypontját képezték. Egyesületünk rendes havi segélyt nyújtott 12 özvegynek, rendkívüli segélyt 4 alkalommal; karácsonykor felöltöztetett 49 ref., 14 luth., és 3 unit. tanulót, kiosztott 4 öl tűzifát, 70 kenyert és 21 szegény asszonyt felruházott. Karácsonyfa-ünnepélyünkön jelen voltak: a nőegylet választmánya és sok érdeklődő pártoló tag. Megnyitó beszédet én mondtam, a ref. tanulók dalkara énekelt, 3 növendék szavalt. Ezután a nők kiosztották a segélyeket; a boldogság és hála megnyilatkozásait valódi lelki öröm volt nézni.

Az egyesület a múlt évben segélyezés czéljára fordított 1116 korona 36 fillért. Tőke-vagyona takarékpénztári letétben 8977 korona 64 fill. Az egyesületnek tőke vagyonán kívül jövedelme tagsági-díjakból, kegyadományokból és estélyei jövedelméből áll. Általában e kicsiny kezdetből indult nőegyletünknek a nők ki tartó munkássága mellett szép jövője van az egyháztársadalmi élet építésében.

(Vége következik.)

Nagy szellemek hazájában.

(Németföldről.)

(Folytatás.)

Jena is, mint *Eisleben*, kis város. 18000 lakósa van. A Saale balpartján fekszik. A magas, erdős hegyektől övezett völgykatlanban fekvő város még télen is szép festői látványt nyújt, de nyárban valóban elragadó. Kitűnő levegője, szerencsés csatornázási viszonyai, jó ivóvíze a legkellemesebb tartózkodási helyek egyikévé teszik, különösen azok számára, a kik a kisvárosi nyugalmas élet mellett szellemi, vagy éppen tudományos élvezeteket is akarnak szerezni maguknak. Mert hiszen *Jena* egyetemi város. Még pedig egyike a legrégebb, legeredetibb egyetemeknek éppen a jénai. *Fichte*, *Herbart*, *Göthe*, *Schiller* s egy egész sorozata a nagy embereknek, vagy mint tanár, vagy mint student volt tagja ennek az egyetemnek. Az úgynevezett „akadémiai szabadság,” a mi különben a német Egyetemek főjellembonása, tán itt fejlődött ki legnagyobb mértékben. Az valami eredeti, különlegesség, a jénai studensélet! Egyeteme régi-régi épület (a legfelsőbb emeleten még padlásszobái is vannak) külsőleg is hagyományában, de folyton fejlődő és kiváló a tudományos, szellemi tekintetben. Sok jeles ember van; hogy mást ne említsek, *Rhein*, *Németország* egyik legna-

gyobb paedagogusa ezen az egyetemen tölti be a paedagogiai tanszéket.

Nem messze a *Markt*ól, északra, van *St. Michael* temploma, 1472—83 ig épült. E mellett van a híres *Burgkeller*, 1546-ban renaissance stílusban épült helyiség, vendéglő, a studensek kedvelt találkozási helye. Nevezetessége még *Jenának* a szép Egyetemi könyvtára (mintegy 200 000 drb), muzeuma, mely a régi, rozoga *Schloss*ban van elhelyezve. Általában valami kedves, vonzó van ebben a kis városban, a mi az itt tartózkodást kellemessé teszi. Sohasem felejttem el azt a hangulatos képet. Épen vasárnap délelőtt volt; esendes, apró eső kezdett permetézni; a csodálatosan szép csengésű jénai harangok megszólaltak, az emberek tödultak a templomba, mindnütt oly ünnepélyes hangulat uralkodott s én útítársammal (egy magyar tanárjelölt, ki társamul szegődött) éppen e pillanatban indultam ki a városból a vasúti állomás felé, hogy *Weimar*ba menjünk. Akaratlanul is sokszor visszetekintgettünk. . . De hát tovább kellett már menni.

Weimar! Költők, művészek boldog városa, örökre felejthetetlen az a pár nap, a mit falaid között töltöttem! Mennyi szép idő, mennyi nagy ember! Messébe való szép történetek. . . Királyi hercegek s költők, művészek együtt, barátságban élnek. A szellem feussége győz, a dalnoki koszorú előtt főhercegnők s kényes udvari dámák hajolnak meg; messze földről gyülekeznek itt össze híres költők, nagy művészek, s valamennyi otthonára talál. Egy külön világ ebben a világban. Itt abban találja gyönyörűségét az uralkodó hercegi család, ha a művészetekért áldozhat. Ime, itt olvad egygyé *Göthe* és *Schiller* lelke, ide jön a mi *Liszt*ünk is, hogy itt éljen utolsó napjáig, idejön *Wieland*, idejön *Herder* s még annyi sok jeles! *Amália* nagyhercegnő, s *Karl August* nagyherceg neve áldott lesz mindig, míg ezen a földön a költőket olvassák, s a művészeket megsodálják. Csodálatos kis város ez a *Weimar*. Körül-belül 27000 lakósa van, az *Ihn* mellett fekszik a *Thüringeni* nagy hercegség székhelye. Csupa emlék és emlékezés. Mindjárt a vasúttól befelé menve, ott éri az ember a nagyhercegi muzeumot, mely egy pár szép szobor copival, de különösen a a modern festészet sok gyönyörű remekével ékeskedik. Prellernek egész nagy képesportozata van itt s köztük sok kiváló hecsü, mint az *Odysseus* stb.

A *Götheplatz*on van az a ház, melyben *Göthe* 1782—89-ig mint bérlő, s 1789-től haláláig (1832.) mint háziúr lakott. Most az állam tulajdona s *Göthe-National-Museum* nevet visel.

Már lepcsőház szobrokkal és rajzokkal van díszítve. Legfelül volt az *August Göthe* lakása, a *Göthe* fiáé, itt is több szoba van és sok gyűjtemény, a miket *Göthe* részben utazásai, részben tanulmányközben gyűjtött. Az ezután következő emeleten — alább — van a *Göthe* lakása. A folyósóról egyenesen a „Speisezimmer”-be mentünk be. Ebben több kép van. *Karl August* és *Luise* a neje. Aztán *Göthe* gyermekei és unokáinak arcképe; itt van egy szekrényben sok üveg és porcellán nemű, emlékek. E szobából balkézfelé betérünk a szalonba, vagy az úgynevezett „*Junozimmer*”-be (egy *Rómából* hozott s ideállított *Juno* fejről nevezte [*Göthe*] így a szobát). E szobában van egy nagy kerek asztal, mellete divány, ezen egy szép arannyal himzett párna, melyet *Göthe* egy ismeretlen osztrák nőtől kapott. Itt van a zongora, melyen *Mendelssohn* 12 éves korában játszott. Aztán egy szekrényben sok születésnap ajándék, irószerek, koszorú *Frankfurt* városától stb. Itt van *Göthe*nek egy igen jó szobra, mely eredeti maszk után készült. Ez után jön az „*Urbinozimmer*” Ebben van a *Göthe* keze kimintázva, gyermekkori arcképe; egy más szekrényben a *Götheserleg*, egyes bronz öntvények, *Frau v. Stein*. *Göthe* unokái, lánya. Aztán jön a „*Sammlungszimmer*,” ez több szobából áll. Az 1. szobában vannak saját rajzai, 2. szek-

rényben érmek, szép vázak, egy üveg szekrényben az ő mikroszkopjai, sétapálcája, papírnymódája. A 2-ik szobában itáliai majolikák, érmek, Göthe mellszobra Trippeltől (1787), mely legjobb. Egy szekrényben fejmintázások (Dante. Alma stb.) Schiller és Lessing halotti maszkja. A 3-ik gyűjteményes szobában Göthe rajzai, két radirozás, két festés. Frau Rath kézírása. Göthe saját kézírása, Schiller levele; bevételi és kiadási naplója Göthe. Göthe saját rajza az ő kert házáról. A 4-ik szobában szobrok: Wieland, Humbred, Beyron, Herder, Göthe. E szobából lefelé jöve, bal-kézre találjuk a Göthének dolgozó-szobáját, mely 3 részből áll. 1. Egy előszoba és ásványgyűjtemény. 2. Maga a dolgozó szoba. A bejáratától balra egy íróasztal, jobbra is egy asztal, elől az ablak mellett is egy íróasztal. A szoba közepén egy nagy asztal, melynél Göthe diktálni szokott. Jobb kézfélől a fal egész hosszában erős alapu. hosszú, felül könyvszekrényvel ellátott asztal van, a mely mellett sokan ülhetnek. Bal-kézfélől az ablak közelében hosszú, egyszerű, álló íróasztal. 3. A hálószoba. Ebben van egy ágy, halvány rózsaszínű paplannal. Az ágy mellett egy kis asztalka éjjeli szekrénynek s e mellett egy szép szövettel bevont karosszék. Aztán a dolgozószobából lejöve, ott van a »Gartenzimmer«, a hol Schiller képe, Schiller felesége stb. képek és szobrok vannak.

Előbb kellett volna írnom, hogy legfelül, hol a Göthe August lakása volt, van egy szoba, melyben »Mehr Licht« című s a Göthe halálát ábrázoló képe van kiállítva. A kép gyönyörű, valósággal megdöbbeníti az embert.

Göthe haldoklik. A napsugár haiványan süt be, de alkonyodik. A nagy, sokatmondó szemek érzik a halál közelségét s »Mehr Licht« et, több világosságot kíván az a nagy szellem, mely fényével beragyogta már ezt a földet. Fiatal felesége, Ottilie, a haldokló kezét fogja s fejét arra hajtva, sír. A Göthe arca fájdalmas, de nemes, megeszmenyült. Előtte az orvosságos üveg s egy kis csésze a kis asztalkán. A dolgozószoba ajtaja félig nyitva s onnan is szűrődik be egy kis fény a haldoklóhoz. Gyönyörű kép, eszméje, kivitele, a színek gazdagsága meglepő.

Az udvari színháztól, mely előtt Göthe és Schiller kettős szobra áll, a mint egymással kezét fognak, — nem messze van a Schillerstrassen át — a »Schillerhaus«. E házat Schiller 1802-ben 2000 talléron vette meg és haláláig (1807.) benne lakott. Alól van a szolga lakása, az első emeleten a Schiller Stiftung szobája. A II. emeleten Schiller lakása. Legkívül az előszobában áll a Wieland íróasztala. Aztán jön 1. Szalon. Egy régi fekete asztal, mely mellett Schiller Karl Augusttal és Göthevel sakkozott, mellette divány s e fölött Schiller képe. Az asztal mellett pár csinos szék a régebbi időből. A bejáratától balra egy üvegszekrény, benne Schiller halotti maszkja, tolla, kézírása, pecsétnyomója. A bejáratnál szemben üveges szekrény, melyben Schiller kávé s teáscsészéje van. 2. A dolgozószoba. Jobbkézre íróasztal. Balkézre a régi zongora, szék mellette. A szegletben áll Schiller egyszerű fehér deszka ágya, melyben nagy lelkét kilehelte. Ezen az ágyon több koszoru van. Az ágy előtt egy kis asztal. 3. Kis oldalszoba, két koszorúval, egy pár képpel.

Ime csak a két ház is, a Schiller és Göthe lakóháza, melyek a legnagyobb kegyelettel és gondossággal rendben tartatnak, mennyi sok szép emléket őriznek, s mily igazi varázshelyeivé váltak e nagy költők iránti szeretetnek s így a nemzeti irodalom háttartalán szeretetének! Vajjon nálunk a Petőfi-ház már mikor lesz készen, vajjon eljön e az idő, hogy irodalmunk jeleseinek emlékét mi is ennyire meg tudjuk becsülni?! Vajjon lesz e nekünk is Weimarunk?!

(Vége következik.)

A tiszántúli ref. középiskolai tanár-egyesület közgyűlése.

Régen óhajtott, az idők jelei által sürgetett intézmény lépett a megvalósulás stádiumába a tiszántúli ev. ref. egyházkerület tanár-egyesületének a múlt napokban Karczagon tartott közgyűlésén. A mennyire fontos és a hazai protestáns egyházakra nézve valóságos életkérdés az összetartás, fokozott munkálkodás: annyira szükséges, hogy e munkából kivége a hazai református tanári kar egyeteme a maga dicsőséges részét, mint az egyház legfőbb erősségének, az iskolának vezetője, mint a felvilágosodás és tudományosság terjesztésének első sorban elhívott apostola. Nem hagyhatja figyelmen kívül lapunk sem e mozgalmat és mint a protestáns érdekek és czélok elérésében tett egyik lépést; mi is csak örömmel üdvözölhetjük a férfiút, a ki az eszmét életre hívta és a megvalósulásra előkészítette.

Maga a tanár-egyesületi közgyűlés augusztus hó 27-én kezdődött, a református templomban tartott istenistisztelettel, a melyen Fazekas Gyula karczagi vallásnár mondott imádságot, kérve, hogy Istennek lelke hassa át a gyűlés tagjait és ez vezesse őket tanácskozásaikban. Dóczi Imre elnöki megnyitójában hangsúlyozza, hogy »a református iskolai szellem erőteljes és egészséges kifejezésének« érvényre jutása szükséges s hogy a hazai közművelődés és oktatásügy szervezésében mindenekfelett kiemelendő az iskolának *liberalismusa* és a *tanítás szabadelvűsége*. »Egy forrásból támad mind a kettő — mondja Dóczi — a gondolat, a lelkiismeret és vizsgálódás szabadságából«, majd tovább így folytatja: »a mint századok folytán a protestantizmus egyes államokban erőre kapott, úgy terjedt ama nemzetek között a szabadelvű gondolkodás s viszont, a mint az emberi jogok szabadelvű felfogása az egyes népek kebelében gyökeret vert, úgy hódított tért közöttük a protestantizmus.« Reámutat a klerikális irányzat bomlasztó hatására, mint a mely kivülről »száz csatornán« beszivároghat, egyfelől megmértelyezi a közszellemet, másfelől az iskolának »s különösen a protestáns iskoláknak legelső életfeltételét: a liberalismust és a tanítás szabadelvűségét« vszélyezteti. Az ez ellen való védekezésben meg a sajtó — mely pedig a protestantizmus szabadelvűségének köszönheti létét — sem támogatja eléggé a protestantizmust s jobhára magára hagyja a gigászi munkában. A harcot fel kell venni és épen a tanárkaroknak kell első sorban felvenniök, mert az ő hatásuktól függ leginkább az, hogy igazi liberális ifjusága legyen ez országnak s hogy a mostani osztály, felekezeti és rang áldatlan és czéltalan vizsgálva megszűnven a magasabb kiképzetést nyerő ifjuság köreiből: egészséges, liberális magyar közszellem lépjen helyére. Ezért szükséges tömörülni, ezért kell megalkotni *az országos ref. tanár-egyesületet*, a melynek megvalósításával »régi idők óhajta« teljesülne. Így, ez által látjuk mi a magunk részéről is, a református tanári karok eddigi, eredményeiben szétoszló munkálkodásának sikerét biztosítva, ha megmozdul a ref. tanári testület és mint *egy egész*, úgy mutatja be munkáját ország világ előtt és úgy tesz bizonyosságot ama két protestáns elv igaz és éltető erejéről a *liberalizmusról* és a *tanítás szabadelvűségéről*.

Dr. Antal Géza pápai theol. igazgató beszámol a fentebb említett mozgalom eredményéről és ismerteti, amaz általánosságban erősnek ígérkező mozgalmat, melyet az országos reform. tanár-egyesület eszméjének megpendítése keltett. A megalakulandó egyesület tagjaiul ez ideig 127-en jelentkeztek a más négy egyh.-kerületből. *Dr. Nagy Zsigmond* indítványozza a tanár-egyesület országossá való alakulásának kimondását, a közgyűlés egyhangulag elfogadta.

A rendes ülésben elsőnek *Dr. Gulyás István*

debreczeni tanár mond emlékbeszédet *Imreh Sándor* a mult év végén elhunyt irodalomtörténetíró, ny. egyetemi tanár felett, ki az egyesület tiszteletbeli tagja volt, kiemelve, hogy a boldogult igazi mintaképe volt a ref. tanárnak: szerénységben, tudományban, vallásosságban.

Horváth Ferencz olvasott fel ezután „Szolgálati pragmatika“ czímen s három pontban foglalja össze indítványát, a mely szerint a szolgálati viszonyok rendezendők lennének; még pedig: 1. szolgálati szabályzat által; 2. az eddigi szolgálatra vonatkozó rendeletek, intézkedések összegyűjtése által; és 3. zsinati törvény által elrendelendő fegyelmi bíróság beállítása által.

A nagyfontosságú tárgy részleges tárgyalása ez uttal elmaradt, illetőleg véleményezés végett a központi választmányának adatott át.

A gyűlés második napját, a konventi revideált tanterv ez az országos ref. tanáregyesület létesítése módózatának tárgyalása foglalta el. Elsőre vonatkozólag határozat, hogy a mennyiben a most használatban levő tankönyvek nem felelnek meg a tanterv rendelkezéseinek, helyettük protestans szellemben írott tankönyvek irandók. Másodiknak elintézését pedig a közgyűlés a központi választmányra bizta, útasításul adván, hogy a többi egyházkerületek tanári egyesületeiből kiegészítvén magát, készítse el a megalakuló egyesület alapszabályait. A fizetési fokozatok kérdésének megvitatása, illetőleg az országos ref. tanár-egyesület előkészítő bizottsághoz való áttétele után *Dr. Rácz Lajos és Hemő Lajos* felolvasásai, a pályatételek és munkák bírálata a jövő évi pályakérdések kitézése után azzal a határozattal oszlott el, e minden tekintetben nagyfontosságú gyűlés, hogy az országos ref. tanáregyesületnek tényleges megalakulását az egyes egyh.-kerületek tanárai közül választott 3—3 taggal kibővített központi választmány által készíttendő alapszabály-tervezet alapján a jövő év husvétja táján Debreczen:en tartandó alakuló közgyűlésen hajtják végre. A kölcsönös üdvözlések után a vendégszerető várostól a „vizontlátásra“ búcsúztak a tagok nem-sokára, midőn a karczagi ref. gimnázium főgimnáziummá fejlesztetik. Egyházkerületünkben részt vettek a gyűlésen: *Nagy Károly* theol. tanár, *Imre Sándor* kolozsvári — *Dobai Sándor* és *Nagy Sándor* zilahi tanárok. *Váró Ferencz* más elfoglaltságával mentette ki magát. R.

Különfélék.

= **Egyházkerületünk állandó Igazgató-tanácsa** szeptember havi ülését 19-éről 26-ára tette át a Magyar Prot. Irodalmi Társaság miskolci közgyűlése miatt, a mely szept. 19. és következő napjain tartatik s a melyen a Főt. Püspök urral élükön egyházkerületünkben is többen fognak résztvenni. Szolgáljon ez az érdekelteknek tudásul.

= **Lapunk szerkesztését** midőn e számmal a felelős szerkesztő ismét kezébe vette, nem mulasztjuk el, hogy *Vajda Ferencz* szászlónai lelkész a. a. nak, ki úgy az „Erd. Prot. Lap“, mint a „Vasárnap“ szerkesztését a nyár folyamán nagy buzgalommal és kitartással vezette — köszönetünket kifejezzük. Munkakedv és munkaereje találjon mihamarább méltó munkakört!

= **A „Vasárnap“ és a „Közművelődés“.** A Gyulafehérvárt megjelenő „Közművelődés“ „az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye“ majdnem három tömött hasábot szentel a „Vasárnap“-pal való, a róm. kath. *irodalmi* társulat színvonalához méltó piszkolódásra *Ágoston* Ignác ur tollából. A „Közművelődés“ színvonalát, hangját, szellemét olvasóink igen jól ismerik többszörös mutatóványainkból. Hogy itt a protestans pásztorok „a szeretet vigéczeinek“, „vad gyűlölet mestereinek“; a protestantizmus „szabadosságra vezető elynek“, „áldozatnélküli filozofiai ficomok“-nak, „tudatlan bárgyuság“-nak stb. neveztetnek: ez a „Közművelő-

dés(!?)“-től másként nem is várható. — Különösen rosszul esik neki a „*Kegyesség útja*“ cz. rovat, melyben egyik derék munkatársunk *Adár*, Ágoston ur hámulatosan szellemes vicce szerint: „jó madár“ zamatos, népies nyelven a ref. egyház igazait védi a pápista tévtanokkal szemben. Adár fundamentuma, a melyen áll — a szentírás; az Ágoston uré a pápai infallibilitás. Hát persze; régen tudjuk, hogy a kath. egyház miután a Krisztust az ostyába szorította, a Szentlelket pedig csinált szentjei közt szétosztotta, nem maradt egyebe egy nyomorult, gyarló, bűnös embernél — a pápánál. Ez az ő „csalatkozhatatlan tanítója“, „isteni tekintélye“, ez mindene. Nem hiába nevezi népünk pápista egyháznak. — Hanem arra kérjük pápa „ő szentségét“ (mert ők így nevezik!) és az összes gyulafehérvári kicsi pápácskakat, hogy kegyesen megengedni méltóztassanak, hogy mi a mi élő Istenünket, megdicsőült Krisztusunkat és a Szentlelket, ki Idvezítő Urunk tökéletes kijelentését a szentírásban nekünk magyarázza, igazságát sziveinkben megbizonyítja, megpecsételi — fölébe helyezzük minden *teremtmenynek*, ha akár oltári szentségnek, akár pápa ő szentségének nevezik azt némelyek. Aztán: hadd legyen szabad nekünk népünk igaz hitében továbbra is szerény tehetőségünk szerint erősítgetni! — Ön pedig tisztelt *Ágoston* ur csak oktassa tovább is levélhordójának a Ligouri Szent (!) Alfonz erkölcsstanát, melyet a csalatkozhatatlan nagy és kis pápácskák közösen vallanak, tanítanak s mint látszik gyakorolnak is, s a mely arra oktat, hogy a buzgó kath. levélhordó *véletlenül* (!) bepillant a más címére küldött újságba s azt (bizonyára ezt is véletlenül!) nem annak kézbesíti, ki annak árát — ki tudja, mily keservesen szerzett filléreiből? — megfizette, hanem önnek, kinek Ura — mint eldicsekszi — „vert ezüsből“ való széken ül. Ugyan kérem, nem sajnálná azt a szegény boldogtalan levélhordót, ha az ön és egyháza erkölcsstanát követve, állását fogná veszíteni? A vert ezüst szék lakójának csak lesz évi 4 koronája, ha a „Vasárnap“-ot olvasni akarja. Vagy, ha úgy tetszik, felajánljuk cserepéldányul a „Közművelődés“-nek. Nekünk így olcsóbbra jön, előfizetőknek sem szenved rövidséget, az a boldogtalan levélhordó sem tesz törvényellenes hitványságot, a „Közművelődés“ szerkesztőségében is jól fog egy kis evangéliumi világosság s önökre nézve is tisztességesebb lesz — legalább az evang. protestans és magyar társadalmi erkölcsi felfogás szerint. Vagy Önök „érdemszerzőbbnek“ tekintik a most követett eljárást?! Ezt is fel tudom tételezni. Tehát: a mint tetszik!

= **A „Vasárnap“ 34-ik száma** a következő tartalommal jelent meg: Az erkölcsi nevelésről. Bartha Pál. — Hittérítők II. Szabó Lajos, — A szegletkő. — Apró történetek. Csulak Zsigmond. — Kép: Gutenberg János. — Megnyugoszmok akaratom (vers) Diószeghy Mór. — Nagy volt (vers) H. Szántó István. — Tárca: Bádé Jóska szerencséje. Zoványi Lajos. — Világkronika. — Egyházi élet. Egyes hírek — változatos tartalommal. — Lelkésztársainknak nem tudjuk eléggé ajánlani e néplap terjesztését. Hiterősítő dolgok vannak benne a legjobb fajtából. Bizony-bizony erős támaszt hanyagol el minden lelkész, ki népe közt e lapot nem terjeszti. Levelezőlapon kifejezett óhajásra kívánt mennyiségben mutatóványszámokat készséggel küld a „Vasárnap“ kiadóhivatala.

— **A lozsádi ref. egyházközség** új templomának felavatási ünnepélyét f. hó 8 án tartja. Programja a rendes templomszentelési istentisztelet. Hogy az egyes pontokat, kik teljesítik, — kiténtetve nincs. — Legyen áldás az Ur új hajlékán, sokszorozódjék meg népe vallásos buzgalma!

= **Gyászrovat.** Biró Andrásnak, a Maros-Vásárhelyre csak nemrég megválasztott mezőbándi ref. lelkésznek ifju neje, szül. *gyepesi László Anna* 28 éves korában, házasságának 5-ik évében aug. 31-én elhunyt. A bánatos férj 5 árva gyermeket vezet az édes

anyját keblébe fogadó sírhoz. Mennyi bánat, mennyi keserv maradt utána itt De hitüknek nem szabad „kétséges“-nek lenni: az Úr gondot visel! Az elköltözött nyugalma legyen csendes, a hátramaradottaknak őszinte részvétünk és a jó Isten vigasztalása!

= **Felekezetközi viszonyosság.** Biz' ez csak papiroson áll Magyarországon és csak hírből ismerjük, a valóságban pedig a róm. kath. egyház úgy kezelte, s újabbban mindinkább, mint *állam egyház*. Minden állami vonatkozású dolognál, intézetnél és intézménynél, a mennyiben szerepe van a vallásos szertartásnak — s újabb időben ez is szép lendületet vett csodaszerűen a szocializmus ellen — az mindig és *kizárólag* róm. katolikus Így történt nemrégiben a Ludovika akadémián a növendékek tiszteltté való kinevezésénél. Pedig ott áll a kath. kápolna mellett a protestáns is. Így volt Kolozsvárt is annál az ünnepélynél, a mellyel a helybeli dohángyár 50 éves fennállását ünnepelték. Az 50—60 %-ban *református* munkások az ünnepély első pontjaként *misére* vezényeltettek végig a városon egy kilométernyi úton. Honnan veszik erre a vezetők a jogot? Mióta tekintik esürhének a református embert, hogy hitével ellenkező vallásos szertartásra kényszerítik? Micsoda törvényt engedti ezt meg? — Ez bizonyára nem a helybeli vezetőség és annak derék feje Kazay Rezső igazgató eszében fogamzott meg. Azt is tudjuk, hogy alólról, a többségében ref. munkásnép nem kívánta. Honnan került hát? Talán felülről?! Hát csakugyan *hivatalosan* katolizálnak nálunk?! Ugy látszik. És ennek bizonyására egy más esetre hivatkozunk Az ez évi *Istvánkirály-napján* — a melyet a törvény munkaszünetté tett az ipari munkákra nézve, de hogy *országos ünnepnappá* tett volna — sehol sem olvastam — tehát a kath. egyház ez ünnepén a budavári Mátyás-templombeli szertartás elneveztetett „*hivatalos főistenisteletnak*.“ Ezen a csudabogáron előbb elmosolyodtunk, aztán elszomorodtunk a benne rejlő s bizonyosan czélját érő jezsuita furfangon, a mely előbb *képtelen* distinkciókat eszel ki, aztán azt átviszi a nyelvhasználatnál a köztudatba s végre ennek alapján törvényt emeli a legnagyobb képtelenséget is. A »*hivatalos*« itt természetesen nem „meghívott“-akat akar jelezni, hanem jelenteni akarja azt, hogy rajta megjelenni »hivatalból« kötelesek némelyek. Fájdalom ennek a felfogásnak évek óta hódolnak protestáns országos előkelőségeink is s így hozzájárulnak annak meggyökerezéséhez A prot. öntudat e hiánya észrevétlenül hozzájárul a kath. vallás államvallás jellegének kidomborításához. Még megérjük, hogy protestáns püspökeinknek is, kik főrendek, hivatalból meg kell jelenniök a Mátyás-templomi »hivatalos főistenisteleten«. Ha egyházkerületi főgondnok minisztereink ezt megteszik — s úgy tetszik: *muszáj* megtenniök — innen csak egy lépés van odáig, hogy püspökeinktől is »hivatalból« megkivánják. Jó lesz ezt a dolgot figyelemmel kísérni

= **Lapunk múlt száma vezérezikének** egyes pontjaira nézve illetékes helyről felvilágosításokat kaptunk. Ebből megtudtuk, hogy egy pár más vallású *családi* ösztöndíjat élvezett; hogy tandíjmentességet a magy. prot. vallásuakon kívül csak helybelieknek adnak kivételesen; hogy konviktusi kedvezményben más vallásuak csak akkor részesülnek, ha a vonatkozó szabályokban felállított mérték szerint a ref.-ok kielégítették; hogy némelyek tanulásbéli szép előhaladásuk daczára megfelelő kitüntetésekben magaviseletbeli fogyatkozásaik miatt nem részesítették; hogy a helybeliek előbb való beiratási ideje a torlódás kikerülése czéljából állapítottat meg; hogy a kedvezményes díjfizető a legkevesebbet fizeti s végre, hogy a vezetőség miatt egy ref. sem szenvedett rövidséget. Lapunktól — s tudjuk — a czikírótól is távol volt bármely intézetünk tanárai személyes hajlandóságának kétségbevonása. Csak az a szellem kifogásoltatott, mely egyházi érde-

keink méltányos kidomborítását szem elől téveszti. E tekintetben az a mi most mindenféle rangú és rendű iskoláink Értesítőiből kitűnik, — nem tekinthető kielégítőnek felekezeti szempontból. Tudomásunk van róla, hogy a napokban is egy minden kegydíj nélkül elmaradt ref. theol. tanár árvájával gyámjának ref. iskoláról-iskolára kellett vándorolnia. míg saját iskolánkban helyet kaphatott. Ez nem jól van így. Végre megjegyezzük, hogy a czikíró csak arról tudhatott, a mi az Értesítőben benne állott. Arra pedig újra kérünk mindenkit, hogy itt ne tessenek valami kipellengézésre gondolni. A közérdek felül áll minden személyes vonatkozásokon. Targyaljuk hát a dolgokat mindig azon lélek szerint, mely mindnyájunkat lelkesít: anyaszentegyházunk iránti szeretettel.

= **Vitus Lajos** szászvárosi ref. tanár 20 koronát volt szives küldeni a borszéki ref. templom alapjára. Hálás köszönet érte!

= **Franciaország és a kath. kongregációk.** Franciaország takarit, seperget, rendez. A kath. szerzetesek kongregációi ellen hozott törvény végrehajtásának módzataiban intézkedik most egy hivatalos rendelet. A törvény alap gondolata az, hogy az állam más egyesületet nem ismer el, nem oltalmaz és nem tűr, mint a melyeknek működését az ország területén belül ő engedélyezte, a melynek főhatósága az országon belül székel és a melynek működését az állam magára és polgáira nézve szükségesnek itéli. A nem ilyeneket eltörli, kiutasítja, vagyonukat pedig közjótékonyági célokra fordítja. A rendelet kimondja, hogy minden szerzet, mely állami elismertetésért folyamodik, folyamodványához mellékelni köteles az illető egyházmegye püspökének azt a nyilatkozatát, hogy kötelezi magát arra, hogy az illető kongregációt és annak tagjait jurisdikciója alá veszi. Ennek az a fontosága, hogy ily módon a kongregációk formálisan a konkordátum alá helyeztetnek, a mi annyit jelent, hogy a püspökök felelősséggel tartoznak az államnak a szerzetesek viselt dolgaiért is.

Ez az intézkedés egyes szerzetesrendek számára nagyon kellemetlen, mert a szerzetesrendek eddig azzal tetszelegtek maguknak, hogy a világi papsággal ellentétben közvetlenül a pápa fennhatósága alatt állanak s a püspökre sem sokat adtak. Azért is kellemetlen a szerzetesrendekre az életbeléptetési rendeletnek említett intézkedése, mert ezentúl kötelesek magukat a püspökök jurisdikciója alá vetni.

A rendeletnek főleg azok az intézkedései érdekesek, melyek új kongregációk alapítására vonatkoznak. Új kongregációk alapítását a rendelet nagyon megnehezíti. Minden egyes esetben ki kell kérni ugyanis a kultuszminiszter, a főispán, a polgármester és a község tanács véleményét s a kérvényt a megyés püspök köteles beterjeszteni. A kérvényhez csatolni kell a kongregáció tagjainak névsorát. Ha a tagok közül valamelyik már más szerzet tagja volt, úgy ezt a kérvényben meg kell említeni, valamint azt is, hogy mi volt az illetőnek az előbbi szerzetben a neve, hogy mely napon lépett ki az előbbi szerzetből, minő állam polgára s mikor született. Ez az intézkedés azt akarja elérni, hogy megakadályozza annak lehetőségét, hogy a kormány által feloszlott kongregációk más név alatt ismét feltámadjanak. Hogy pedig megakadályozza azt, hogy a törvény következtében világi kezekbe átment szerzetesi iskolákba álnév alatt térhessenek ismét vissza a szerzetesek, minden iskola köteles bejelenteni a tanítók és tanárok s a felügyelő bizottság neveit, polgári állását s minden egyesnek élettörténetét.

A rendelet megszabja, hogy a feloszlott szerzetek segélyre szoruló tagjai nem haphatnak 1200 franknál nagyobb évjáradékot, de ezt is csak akkor, ha minden egyes segélyre szoruló külön kérvényt nyújt be segélyezés iránt s azt kellően meg is indokolja.

Valamikor, ezelőtt éppen 120 esztendővel nálunk is ugyanilyen intézkedések léptek vala életbe s nem

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHAZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
félésre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

„Munkára fel!”

Az udvarhelyi reformatus egyházmegyei egyházi Értekezlet tagjaihoz és kiváltképpen ezen Egyházmegye lekipásztoraikhoz intézem ezen felhívó sorokat. *)

Hivatali állásomból folyó kedves kötelességet teljesítek akkor, a midőn keresztyén hitünk vezérének, az Úr-Jézus-Krisztusnak és Istennek szent nevében arra kérem őket, hogy a hol az áldásos egyháztársadalmi munka, tőlük nem függő okok miatt, még eddig nem kezdődhetett volna meg, azt minél előbb megkezdjék; a hol pedig immár biztató eredményre lehet hivatkozni, ott folytassák azt.

Nem szándékozom e munka nagy jelentőségét hangsúlyozni, hiszen célunk és eszközeink is nyilvánvalók.

Csupán arra kérem népünk között élő lekipásztor atyánkfiait, hogy a szervezkedés és kezdet nehézségein átesve, lássanak dolog után.

Végezzen mindenki a maga kis körében annyit, a mennyit a viszonyok és a neki adott erő, tehetség mértéke szerint elvégezhet!

Az útas, ha még meszsi van a céltól, kevés pihenés után, gyors lépésekkel halad; a hős ég a hazavágytól, várva-várja a döntő ütközet pillanatát, nemes elszántsággal forgatja az önvédelem fegyvereit, sőt rendíthetetlen bátorsággal tör ellenfelének bástyáira is, mert tudja, hogy szent kötelesség végső csöpp vérig harcolni; tudja, hogy ha elbukik is, halála megdicsőülés; tudja, hogy a pályabért csak a lankadatlan küzdő nyerheti el!

Protestáns keresztyén Anyaszentegyházunk multja, jövője és egész élete szakadatlan küzdelem.

Kérve kérem azért mindnyájokat, hogy mihelyt a szorgos mezei munka fogyni kezd, tüstént indítsák meg, illetve folytassák ne csak a taggyűjtést, mert hiszen nem ez a legszükségesebb dolog, hanem az egyháztársadalmi munkát a maga egészében és az egész vona-

lon, még pedig — a mennyiben lehet — úgy, a mint az a »*Mit tegyünk és miként tegyünk?*« címűen kibocsátott tájékoztatásban elég helyesen, világosan és szépen fel van tüntetve.

Azonban mégis ne a merev egyformaságra, hanem a közös nagy célra, — a hanyatlásnak indult vallás-erkölcsi élet újjá teremtésére — főrekedjünk.

Tudjuk, hogy ezt a nehéz és fáradságos munkát sokan kicsinylik, sőt becsmérelik is

Sőt azt is igen jól tudjuk, hogy vannak olyanok is, a kik *helyeslik* ugyan kitűzött *célunkat*; de már *megvalósítás módozataira és eszközeire nézve* velünk nem csak hogy nem értenek egyet, hanem nyíltan hirdetik, hogy mi — szerintök — kétes és ingatag alapon állunk és így az elérendett eredmény is bizonytalan. Hát ne folytassunk meddő vitát, hanem inkább vessük munkára kezeinket.

Ám! az idő, a tapasztalás és az elérendett eredmény lesznek a hív munkának próbakövei.

Utunkban ezerféle akadályokra fogunk bukanni: de ezek nem lesznek legyőzhetetlenek, ha a vezetőkben meg lesz a bátorság, kitartás és az erős akarat, hogy úgy harcolván, mint a Jézus Krisztusnak jó vitézei, győzelemről győzelemre jussanak.

Ime! a nyár kedves napjai kiesnek az évből; a rét virágai hervadnak; a fák lombja csöndesen hull, erdő, liget elcsöndesül és a dolgozó nép nem hemzseg többé künn, a mezőn.

A természet dicső temploma ma holnap üresen marad; de az iskolák és a kézzel csinált templomok annál inkább megnépesülnek.

Itt van az ősz, a mely mulandóságunkra emlékeztet! Majd ezt is a zordon tél váltja fel, mikor a család tagjai a ház meleg tűzhelye körül gyűlnek össze.

Kezdődjék meg hát a lelki világ körében is az építő munka.

Jól tudom, hogy az elvett földi áldás az idén Udvarhelymegyében igen kevés.

Az eső, az árvíz és a jégverés sok kárt okoztak.

*) Szóljon azonban egyházkerületünk összes tagjaihoz és lelkészeihez s találjon meghallgattatási! Szerk.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHAZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
félésre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

„Munkára fel!”

Az udvarhelyi reformatus egyházmegyei egyházi Értekezlet tagjaihoz és kiváltképpen ezen Egyházmegye lelkipásztoraihoz intézem ezen felhívó sorokat. *)

Hivatali állásomból folyó kedves kötelességet teljesítek akkor, a midőn keresztyén hitünk vezérének, az Úr-Jézus-Krisztusnak és Istennek szent nevében arra kérem őket, hogy a hol az áldásos egyháztársadalmi munka, tőlük nem függő okok miatt, még eddig nem kezdődhetett volna meg, azt minél előbb megkezdjék; a hol pedig immár biztató eredményre lehet hivatkozni, ott folytassák azt.

Nem szándékozom e munka nagy jelentőségét hangsúlyozni, hiszen célunk és eszközeink is nyilvánvalók.

Csupán arra kérem népünk között élő lelkipásztor atyánkfiait, hogy a szervezkedés és kezdet nehézségein átesve, lássanak dolog után.

Végezzen mindenki a maga kis körében annyit, a mennyit a viszonyok és a neki adott erő, tehetség mértéke szerint elvégezhet!

Az útas, ha még meszsi van a céltól, kevés pihenés után, gyors lépésekkel halad; a hős ég a hazavágytól, várva-várja a döntő ütközet pillanatát, nemes elszántsággal forgatja az önvédelem fegyvereit, sőt rendíthetetlen bátorsággal tör ellenfelének bástyáira is, mert tudja, hogy szent kötelesség végső csöpp vérig harcolni; tudja, hogy ha elbukik is, halála megdicsőülés; tudja, hogy a pályabért csak a lankadatlan küzdő nyerheti el!

Protestáns keresztyén Anyaszentegyházunk multja, jövője és egész élete szakadatlan küzdelem.

Kérve kérem azért mindnyájokat, hogy mihelyt a szorgos mezei munka fogyni kezd, tüstént indítsák meg, illetve folytassák ne csak a taggyűjtést, mert hiszen nem ez a legszükségesebb dolog, hanem az egyháztársadalmi munkát a maga egészében és az egész vona-

lon, még pedig — a mennyiben lehet — úgy, a mint az a »*Mit tegyünk és miként tegyünk?*« címűen kibocsátott tájékoztatásban elég helyesen, világosan és szépen fel van tüntetve.

Azonban mégis ne a merev egyformaságra, hanem a közös nagy célra, — a hanyatlásnak indult vallás-erkölcsi élet újjá teremtésére — törekedjünk.

Tudjuk, hogy ezt a nehéz és fáradságos munkát sokan kicsinylik, sőt becsmérelik is

Sőt azt is igen jól tudjuk, hogy vannak olyanok is, a kik *helyeslik* ugyan kitűzött *célunkat*; de már *megvalósítás módozataira és eszközeire nézve* velünk nem csak hogy nem értenek egyet, hanem nyíltan hirdetik, hogy mi — szerintök — kétes és ingatag alapon állunk és így az elérendett eredmény is bizonytalan. Hát ne folytassunk meddő vitát, hanem inkább vessük munkára kezeinket.

Ám! az idő, a tapasztalás és az elérendett eredmény lesznek a hív munkának próbakövei.

Utunkban ezerféle akadályokra fogunk bukanni: de ezek nem lesznek legyőzhetetlenek, ha a vezetőkben meg lesz a bátorság, kitartás és az erős akarat, hogy úgy harcolván, mint a Jézus Krisztusnak jó vitézei, győzelemről győzelemre jussanak.

Ime! a nyár kedves napjai kiesnek az évből; a rét virágai hervadnak; a fák lombja csöndesen hull, erdő, liget elcsöndesül és a dolgozó nép nem hemzseg többé künn, a mezőn.

A természet dicső temploma ma holnap üresen marad; de az iskolák és a kézzel csinált templomok annál inkább megnépesülnek.

Itt van az ősz, a mely mulandóságunkra emlékeztet! Majd ezt is a zordon tél váltja fel, mikor a család tagjai a ház meleg tüzhelye körül gyűlnek össze.

Kezdődjék meg hát a lelki világ körében is az építő munka.

Jól tudom, hogy az elvett földi áldás az idén Udvarhelymegyében igen kevés.

Az eső, az árvíz és a jégverés sok kárt okoztak.

*) Szóljon azonban egyházkerületünk összes tagjaihoz és lelkészeihez s találjon meghallgattatási! Szerk.

Nem csoda hát, ha munkás, földmivelő népünk és vele együtt az iparos is kedvetlen és levert.

Zugolódjunk, békétlenkedjünk, avagy kétségbe essünk-e azért, mert Isten nem csak áld, hanem sujtol is? Nem-nem! A lelkipásztoroknak most fokozott buzgósággal kell hirdetni, hogy „a kik az Úrban bíznak, azoknak mindenek egyaránt javokra vannak“.

A fenségös cél ki van tűzve, az eszközök ismeretesekek, sőt az udvarhelyi reformatus egyházmegyei egyházi Értekezlet tagjai nyugodt önérzettel hivatkozhatnak a bár rövid, de elég szép múlt eredményeire is.

Éppen ezért a kibontott zászlót fenn kell lobogtatni!

Nagy kár és még nagyobb szégyen volna, ha ez a zászló alá hanyatlanék, avagy kezünkől kihullana.

Az egyházkerületi egyházi Értekezlet nálunk megtartott első közgyűlésének szép emlékei lebegjenek lelki szemünk előtt szüntelen és amaz emlékezetes napok fényes sikerei buzdítsanak a továbbhaladásra.

Lelkipásztoraink vigyék elől a zászlót!

A szent nép, királyi papság, a férfiak, nők és ifjak pedig kövessék azt, hogy a 20-ik század kezdődjék a nemesebb és tisztább vallás-erkölcsi élet diadalával és legyen a béke százada.

Az egyháztársadalmi munka megkezdése nincs határidőhöz kötve; de *október* 31-ike, mint a reformáció évforduló ünnep napja legyen a végső határidő.

Ünnepeljék meg ezt a napot egyházaink és iskoláink kivétel nélkül mindenütt.

És ennek az ünneplésnek alig lehet szebb részlete, mint megkezdése, illetve folytatása annak az áldásos munkának, „mely új világot zár magába“.

Végül atyafiságos szeretettel és őszinte bizalommal fordulok lelkipásztor társaimhoz, mint a kik — szervezetünk szerint és alapszabályaink értelmében — hivatali állásuknál fogva az egyháztársadalmi munkának mindenütt vezetői, ügyvivő elnökei és arra kérem őket, hogy a hol akár a szervezés, akár a már megkezdett munka folytatása legyőzhetetlennek látszó és tőlük nem függő akadályokba ütköznek, szíveskedjenek ezt a körülményt velünk bizalmasan és sürgősen közölni, hogy a helyszínére kiszállva, a lehető akadályokat elhárítsuk és a szükséges utbaigazítást megadhatassuk.

És most Isten nevében »*Munkára fel!*«

Bod Károly,

az udvarhelyi ev. ref. egyh. megyei
egyházi Értekezlet ügyvivő egyházi elnöke.

A mi iskoláink.

„Iskoláink és egyházi érdekeink“ cím alatt, e lap hasábjain a 34-ik számban igen megszívlelendő vezető cikk jelent meg, mely rövid vázlatban irányt jelöl egyházunk iskolaügyi politikájának megvitatására. A kérdéshez hozzászólni, már magának az ügy fontos-

ságának szempontjából, is mindnyájunknak kötelességünk, ezért írom e sorokat tehát én is.

Arról van szó jelzett cikkben lényegileg: „Hogy egyházi törvényeink értelmében, iskoláink „mindenestől az egyház testéhez tartoznak“. Akkor hát meg kell várunk, hogy mindenestől védjék és ápolják egyházunk érdekét és pedig szellemi és anyagi téren egyarant. Nekünk pedig úgy tetszik, hogy ezt az önként értendő szabályt ref. iskoláink illetőleg azok vezetősege, nem mindig követi s egyházi főhatóságunk nem mindig őrzi ellen elég hatályosan Intézeteink ref. vallásos szelleméről és neveléséről most nem szólok. Most csak arra akarok figyelmeztetni hogy ref. iskoláinkban a ref. tanulók és szülők természeteszerű előjoga nem csak megvédve nincsen, sőt néhol más érdek által éppen háttérbe szorítottatott p. o.: beiratkozás, tandíj, ösztöndíj, benlakás, conviktus dolgában a legtöbb helyen ref. és nem ref. tanuló közt semmi különbség nincs stb.“

Hát bizony e dologban ironiának igen nagy igaza van, mert tényleg a mi gymnasiumaink túlibb-ralis befogása mellett, intézeteinkből sokszor ki szorulnak a hitsorsos gyermekek a más felekezetűek miatt. Kedvezményeket, előnyöket élveznek mások ami gyermekeink rovására. Ez pedig az adott viszonyok között túlhajtott liberálizmus, mert a más felekezetek ebben, a mi cselekedetünket sehol sem utánozzák.

Átnéztem három ref. főgymnasium értesítőjét, azokban egyenlő kedvezmény van kilatásba helyezve minden tanulóknak; de átnéztem a gy. fehervári és brassói róm. kath. gymnasiumokét is, ezekben mindenben a kath. növendékek érdeke a vezető szempont és daczára, hogy mindkettő államsegélyes, a nem kath. növendékeket, csakis, ha a róm. kath.-ok érdeke meg engedi, ekkor is kétszeres tandíj mellett minden kedvezményes kilatás nélkül, veszik fel.

Eljárásukra mondhatjuk ugyan: jaj de mi protestánsok vagyunk, nekünk az elfogultság nem lehet kenyerünk; mi a magasztos szeretet elvét érvényesítjük, s mint ilyenek a hazának polgárokat kívánunk nevelni önzetlenül; de mégis az adott viszonyok között nincsen igazunk! Mert a mikor kiszorítjuk, avagy meg rövidítjük a ref. családokat mások előnybe helyezésével, akkor a nagy alapítók intenczióival és ref. anyaszentegyházunk érdekeivel jövőnk homlokegyenest ellentétbe.

De hogy félre ne értessem, jó előre ki kell emelnem, hogy valamint az eszme beindítójának, úgy nekem és nekünk mindnyájunknak a felszólalással nem czélunk, hogy a helyzetnek személyi élet adjunk; távolról sem, hiszen mi ref. tanáraink érdemét, prot. hit-hűségét, egyházunk iránti meleg érdeklődését szám talan példában láttuk és látjuk magunk előtt; mi csak mint a kik a nép között élünk, a baj okát és orvoslásmódját keressük, melyben bizonytalán maguk intézeteink jeles tanárai lesznek mellettünk első sorban. —

Lássuk csak közelebbről mi is folyt be gymnasiumaink szellemére bizonyos mértékig átalakító hatással! Az állami középiskolai törvény. Midőn 1883-ban a 30-ik cikket tárgyalta a képviselőház, felekezetünk mély belátású oszlopos férfiai részt vettek e törvény első fogalmazásában, bizottsági átalakításában, a képviselőházi módosításokban, szövegezésben. Sok aggodalom, komoly megfontolás kísérte e törvény kialakulását, mert iskoláinknak biztosítani akarták mindazon jogokat a centralisatióval szemben, melyeket a prot. felekezetek számára nemzetközi érvénnyel bíró békekötések és országos törvények biztosítottak. De az aggodalmak között megnyilatkozott a képviselőházban az igazi kálvinista öntudat, a midőn kimondták ref. vallású képviselőink: ref. iskoláink jobbabbak voltak, jobbak ma is, mint minden többi; bujkálni az alkotmányos magyar kormány szeme elől nincsen okunk, nincsen okunk az ellenőrzés gyakorlásától idegenkedni. A prot. autonomia pálmája, mely nő a teher alatt; nőtt még az olyan teher alatt is, melyet ellenséges kormány parancsolt rá, annyival inkább

nőni fog az olyan teher alatt, melyet a magyar állam iránti kötelesség és a hazafiság érzelme rak rá. — Sérelmesnek találták ugyan a többek között, azt is, hogy a tanárképzés államivá tétetik és ez a tanárválasztás szabadságát („Ludi magistrorum, Professores, Rectores, Subrectores vocare. . . . . liceat“ 1790/1 26 t.-cz. 5. §.) korlátozza, állami censura alá veti: mégis megnyugodtak benne, mert az állami tanári diploma becsét már eddig is önként elismerték. Egyszóval vezérferfiainkat egy magasztos gondolat vezérelte; az, hogy magyar protestánsoknak minden megengedhető áron, elő kell segíteniök a nemzeti erősödést, megizmosodást. Az új törvények következtében pedig, — mint mondták: a jövő intelligentiája, nemzetiségi különbség nélkül, jóformán magyar egyetemeken, s magyar szellemben képzett tanárok keze alól fog kikerülni.

Szép elvek, magasztos remények voltak ezek, melyeknek valósulását még ma is igen sok részben epedve várjuk.

A főrendi házban a róm. kath. főpapok is érdemlegesen hozzászóllottak e kérdéshez; de a többi felett, mind tartalomra, mind alakra nézve magasan kiemelkedett Samassa egri érsek beszéde. Az érsek arra fektette a fősúlyt, hogy a családok felelős lelkiismerete kívánja, hogy szabad legyen az oktatás, mely legszentebb érzelmeivel és sérthetetlen jogával belső összefüggésben áll. Mivel azonban, a család maga is tagja valamely nemzetnek, egyháznak, társadalmi osztálynak: logikai következetességgel szükséges az oktatásban olyan szabadság, mely a vallásfelekezeti, a nemzet, a társadalom számára hű, öntudatos, életképes tagokat nevelhessen. Egész jogos tehát, hogy ne csak az állam, hanem a társadalom is állíthasson iskolákat, ez az állam polgárainak elévülhetetlen joga. Mégis, ez érdek nem kiváltságokat akar biztosítani a felekezetek és nemzetiségek számára, hanem szabadságot a haza polgárainak. Ezt pedig így adta elé: „A szabadság még sem lehet egészen korlátlan, mert nem lehet kiváltsággal felnevelni oly nemzedéket, mely ne tudja a nemzet nyelvét és e miatt kívül álljon azon a kapcsón, mely egyedül képes valamely nemzet gyermekeit a rokonérzet eltéphetetlen szálával egy családdá fűzni. Nem szabad-e kiváltsággal olyan nemzedéket felruházni, melynek lelke érzéketlen maradjon mindaz iránt, a mit a nemzet valaha gondolt, a mit a nemzet szíve valaha érzett és a mi a nemzet előtt kedves, vagy kedvetlen, áldott, vagy átkos volt; mely magát e hazában idegennek gondolja és tartsa; saját érdekeit ne a haza érdekében lássa és keresse; szóval melyben többé a haza ne folytathassa életét.“ De lássuk ugyanekkor tett nyilatkozatát a vallásos nevelésről is! »Legyen a vallásitanítás olyan, hogy a nevelők a rend, a fegyelem, a magasabb kötelességérzet és minden erénynek titkát benne keressék. A vallásitanítás pedig ne álljon elszigetelve a többi tantárgyaktól, hanem a tudományok előadásával karöltve járjon és az egész tantervnek egy kiegészítő szerves része legyen.«

Ama napokban büszkén tekintett minden magyar a képviselőházi tárgyalások eredményére. Akkor mi kálvinisták úgy éreztük, hogy bennünk és Samassa által a kath. papságban rokon lélek lakik: a hazafiság, a hit és szeretet közös lelke.

Tanügyi férfiaink ekkor szaklapjainkban így irtak, hogy csak egy idézést adjak: »Mi lesz a mi veszteségünk? A theologusok rendszeres kiszorulása középiskolai tanáraink közül. A veszteség semmi esetre sem csekély. Am a veszteségnek a jelen kor iránya szerint a munkafelosztás rendjén amúgy is elébe kell néznünk. Valaha prot. világi főink, fejedelmi embereink is rendszeresen képzett theologusok voltak. De a magyar prot. szellem már régóta s jövőre mindinkább odahagyja a theologia és felekezeti bástyáit, honnan híveinek érdeke felett örködött vala; kiszáll az élet

tágas, mozgalmas csatamezejére, s itt is érteni, követni fogja fényes multjának vezérszavait; e tér fölött uralgó bástyák őrzése kevés, de hű és erős kezekre, papjainkra lesz bízva.«

E sorok akkor általános tetszéssel lettek fogadva, mert valamint írójuk, úgy a nagyközönség is hitt és remélt a békességes idők tüneteiben, melyek alatt gondolta, hogy a hitélet és nemzet naggyá fognak nőni.

De a béke nem jött meg; a vatikáni zsinat után Róma szüntelen köszörülte a harci fegyvert, nevelte hozzá vitézeit és ma már sem a Samassák sem azok, a kik nyomukba léptek, nem értik a jelszavakat, melyek nem is olyan régen a nemzeti ideálokról elhangzottak.

Az idők megváltoztak; a prot. szabadság ismét veszélyben forog. Mi igaz nem változtunk, sem a hazasem a testvér szeretetben; bizonyosága a többek között középiskoláink testvéries magatartása, de mi haszna a mi kitartásunknak, ha körülöttünk annyira minden megváltozott. Bizony, most már nekünk is változnunk kell, nem a lényegben, hanem a formában, hogy bástyavárunkat, egyházunkat és benne iskoláinkat, szabad intézményeinket megtarthassuk éppen szeretett hazánk javára és a mi hitünk cselédeinek boldogságára.

A prot. egyházak mindég a templom előcsarnokainak tekintették az iskolákat. A hitelődök azért alapították ezeket nagy áldozatokkal, hogy ezek, mint kolozsvári ref. gymnasiumunk épületének homlokzatán is olvasható: „*Litteris et pietati*“ legyenek anyaszentegyházunkban. A hit és tudomány kapcsolatát szorosán megkivánták a nagy századokban, mégis sok újkori elmélet ellenargumentumaként, tény, hogy a ref. iskolák a fejedelemség korában olyan magas színvonalon állottak, hogy a dolgok alapos ismerője, Révész Imre nem habozik kijelenteni: »hogy közelebb volt a magyar protestánsok kulturája akkor a legműveltebb népek kulturájához, mint jelenleg«.

A templom előcsarnokai kell, hogy maradjanak iskoláink a jövőben is; *alma materek* kell, hogy maradjanak, hogy anyaszentegyházunk gyermekeit és ifjuságát neveljék, dajkálják, mint jó édes-anya érzésben, tudományban; neveljenek ragaszkodó nemzedékeket, kikben a háláérzet el nem apadó forrása legyen egykor a hitbuzgóságból támadó cselekedeteknek. Ezekből a csiszolt, mondjuk rávitelesen, művelt élőkövekből kell tovább és tovább épülnie majd anyaszentegyházunk erős Sionának és velök szemben nemcsak a papság, de összes tanáraink, tanítóink felelősek vagyunk közösen, mert mindnyájunknak egy a hivatásunk, a tanítás.

A kálvinista öntudatnak szép megnyilatkozása ujabban, hogy tanáraink „országos ref. tanáregyesület“-et akarnak alakítani. És ezt vajjon miért teszik? Azért, mert mind erősebben érzik ref. voltunk megbizonyításának szükségességét, mintha az állami rendszerrel való közelebbi ismeretség, mind jobban-jobban megvilágította volna előttünk a kálvinista szabadelvűségben rejlő erőnek mindennél becsesebb és mindennél erősebb hatalmát. Ez egyesület megalakulásától mi kálvinisták sokat várunk, mert tudjuk: ha megalakul, tanácskozásait, megállapodásait, a nemzeti és ref. szellem hatalmas ereje fogja irányítani és a teremtő munkásság tereire vezetni. Hisszük, hogy ez egyesület az ő kálvinista szellemet ismét beviszi iskoláinkba, s ezáltal útját vágja a terjedő *ál liberalizmusnak*.

Mégis a felmerült szükségek, bajok orvoslása és ezzel szemben jó törvények alkotása a kormányzó testületek jogkörébe tartozván, csatlakozom «falusi pap» collegám azon indítványához, hogy: «kéressék fel a Mélt. Ig.-Tanács utján az ez évi egy-ker közgyűlés, hogy minden rangú felekezeti iskoláink számára az alsóbb fokú iskolai hatóságok meghallgatásával olyan egyöntetű szabályzatnak kidolgozását rendelje el, a mely iskoláinknál az állami, paedagogiai, didaktikai s esetleg más kötelező szempontok szem előtt tartásá-

val ref. egyházunk köteles, kívánatos, esetleg méltányos érdekei szolgálatának a lehető legnagyobb mértékben megfeleljen».

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. lelkész.

Nagy szellemek hazájában.

(Németföldről.)

(Vége.)

A Parktól nem messze, az Alexanderplatz fölött, van a főhercegi kastélynak egy régebben lakóházul szolgált külön osztálya (az u. n. französ. Schlösschen), a melyben a remek könyvtár van elhelyezve. 200 000 kötetnél több könyv, sok eredeti, ritka kézirat van benne. Gyönyörű könyvtár. Nem is csak könyvtár ez; hatalmas gyűjteménye a képeknek és szobroknak. A Karl August korabeli jeles írók, művészek, magasrangú állami hivatalnokok, a kik Weimarban éltek s a költészetért s művészetekért annyira rajongó főhercegi család körében hosszasabban voltak vagy megfordultak, mind ott vannak, kegyelettel mutogatják a fülkéket, hogy itt buvádkodott Göthe, amott olvasott Schiller stb. De a weimari nagyhercegi család igazi nemes gondolkodásmódját semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a jelenlegi kastélyban, az úgynevezett Karlsburgban az épületnek egy egész szárnya tisztán a nagy költők iránti kegyeletnek van lefoglalva, s nagy költséggel tartanak fenn egy Herdezimmert, egy Göthe zimmert, egy Schillerzimmert s egy Bernhardzimmert. A berendezés fényes, hercegi, s az egyes költőkről elnevezett szobákban az illető költő jelesebb műveiből megfestett képek, részletek a falon s a költők életére vonatkozó vagy azokra emlékeztető értékes, szép tárgyak gyűjteménye látható.

Aztán a weimari temetőben nyugszik Németország két legnagyobb költője Göthe és Schiller, a kiknek a fejedelmi kegy és emlékezés szép emléket állított. Weimarban sok-sok emlék van, a mely mindarról a szép időről regél, midőn, különösen Karl August körében, a költők s művészek egész csoportja élt Weimarban. A templom előtt áll a Herderplatzon a Herder emléke, a Wielandplatzon a Wieland szobra, a Bibliothek előtt a Karl August nagy lovas-szobra. Nem említettem még az u. n. „Göthe-Schiller-Archiv“-ot, melyben a nagy költőkre vonatkozó s velük összefüggő régiségek vannak.

De van még Weimarban valami, a mi nekünk nagyobb örömeinkre s büszkességünkre szolgál, mint a fennemlített dolgok, mert hazánkfiának széles e világon s különösen Németországon elismert dicsőségét bizonyítja. Ez a a *Liszt-muzeum*. Nem messze a parktól, a temetőtől keletre, a Marienstrassen át juthat az ember ide. Ez tulajdonkép a Liszt villája, a hol haláláig lakott a nagy mester, s a hova aztán az őrá s életére vonatkozó emléktárgyakat helyezték el (egy pár butordarab, kották, hangszerek, kézírások, könyvek stb.), s most Liszt-muzeum név alatt ismeretes.

Ime Weimar, egy pár vázlatos vonásban megrajzolva! Mennyi szép emlék a multból, mily gyönyörűség a jelenben, s mennyi biztató jel és jóslat a jövőre nézve! Weimarból alig tud elmenni a látogató, mindig tovább szeretne ott maradni, vagy ott élni.

Weimarból, Erfurton, Gothán át Eisenachba mentem

Eisenach második fővárosa a weimari nagyhercegségnek s van 31.000 lakosa. A Karlsplatzon van a 11 században épült Nikolaikirche. E templom előtt áll a Luther emlékszobra. A Marktplatzon van a Schloss és a Szent-György temploma, melyet III. Lajos őrgróf 1188-ban építtetett. A templom nyugati oldalán van a Johann Sebastian Bach nagy zene-szerző emléke. A Lutherplatz szegletén van a Lutherhaus, melyben Luther, mint tanuló és az ő jöltevője, az özvegy Cotta lakott.

Eisenachból siettem fel a remek Wartburgra, mely gyönyörű fekvésével, történelmi nevezetességeivel különösen a nvári időszakban tengernyi sok látogatót vonz magához. *Wartburg* 394 méter magasán fekszik a tenger színe fölött. 174 méter magasán Eisenach fölött. Egy vár az egész, néhol már romban, de általában elég jó karban. Sok gyalogút és szekérút vezet ki Eisenachból Wartburgra. Köröskörül hatalmas erdőségek, a fák között szép nyaralók. Valami lénséges kép az, mikor az Eisenachból gyalogmenő útas szemében először tűnik fel az ősi, régi vár, mely daczolva az idők viharával, büszkén, magasán hordja most is homlokát. A 12. században épült s erős, hatalmas falai sok helyen egy kővé váltak már Szép, nagy története van e helynek, sok fejedelmi személy, őrgrófok, herczegek életét ismeri ez. Az egész vár a Vorburghól és a Hofburgból áll.

A 2-ik emeleten van a Ritterhaus, mellette a Lutherstübchen. Ez az a szoba, hol a nagy reformátor 1521. máj. 4-től 1522. márcziusáig menedéket talált s a hol bibliafordítását megkezdte. Itt van egy pár Lutherkép, egy mammutcsont, melyen munkaközben Luther a lábát nyugtatta; itt mutogatják a híres tintafolt helyét, mely akkor keletkezett, midőn Luther tintatartóját az ördög után a falhoz vágta. A fal e része nagyon le van vakarva, már a tintából semmi sem látszik. Itt van az asztal és szék, melynél Luther dolgozott. Aztán következik a nagy „Rüstsaal“, gyönyörű gyűjteménye a 12. és 13. századbeli fegyverek és lovagi ruháknak. Majd jön a „Landgrafenzimmer“ aztán a „Sängersaal“, a hol az ünnepeket tartották.

A Sängersaalból az „Elisabethengalerie“-ba s innen az udvari kápolnába jutunk, melyet restauráltak, de azért sok szép régi falkép, festmény, faragvány van benne. Itt áll a kathedra, melyen Luther is prédikált. A 3-ik emeleten van a nagy „Festsaal“, sok gyönyörű képpel, festményekkel. Alól van a „Speisesaal“. Ha az ember felmegy a toronyba, gyönyörű kilátás nyílik meg előtte, a messze thüringeni erdőségre, az „Annathál“-ra, a „Mariantal“-ra, a szép „Venusberg“-re stb. Ott látja az ember a Wartburg alatt elsikló vonat kanyargását jóhosszú ideig, míg eltűnik a hegy-völgyes vidéken....

Megilletődve hagytam ott a szép Wartburgot, hogy vissza térjek Eisenachba s aztán egyenesen vissza Lipcsébe. Elindultunk. A gyorsan tovarobogó vonat könyörtelenül s egyszerre szakított el e szép, kedves helyektől s vitt vagával mindig távolab, távolabb Thüringentől, közelebb Leipzighoz.... estére újból Leipzighban voltam. Oly édes az emlékezés! Oh de furcsa világ is van ott, a nagy szellemek hazájában.

Ravass Árpád.

Az „erdélyi püspök“ czim kérdése a képviselőházban.

Ez a sok port felvert ügy, melynek egyes fázisairól olvasóink bőven tájékozva vannak, tudvalevőleg egyházkerületünknek a törvényhozáshoz intézett azon kérvénye folytán került elő az országgyűlésen, a melyben — miután a sérelmes rendeletet a miniszter nem orvosolta — a törvényhozás kéretik a sérelmes rendelet hatályon kívül helyezésére. A kérvénynek a kérvényi-bizottság ülésén való tárgyalásáról annak idején részletes tudósítást adtunk. Az országgyűlésen e hó 5-én került a kérvény tárgyalásra *Feszty Béla* előadásában.

Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter ez alkalommal (sajnáljuk, hogy beszédét csak hirlapi tudósítások s nem a ház naplója alapján szösz szerint adhatjuk) a következő nyilatkozatot tette:

Kötelessége — ugymond — elmondani, hogy annak idején *Majláth Gusztáv* gyulafehérvári püspök

kérvényt intézett hozzá, amelyben hivatkozva a százados gyakorlatra az erdélyi püspöki cím használatát jogosultnak kimondani kéri. Ez a kérdés tisztán történelmi kérdés lévén, kiadta a kérvényt az állami levéltár főnökének tanulmányozás végett. A levéltár főnöke, aki egyúttal hazánk elsörendü történésze, behatóan tanulmányozta is ezt a kérdést és tanulmányában kimutatta, hogy az erdélyi püspöki cím századok óta használatos és régi törvényeinkben éppen hatvanegyszer fordul elő.

Sőt olyan törvényekben is előfordul ez a címzés, amelyben a protestánsok szabad vallásgyakorlatának elismeréséről van szó. Így a bécsi, linzi békekötés okmányában Az 1848. évi törvényekben, amelyek a vallásszabadságra vonatkoznak, szintén előfordul. A tanulmány a királyi levelek egész sorát sorolja fel, amelyek mindegyikében az erdélyi püspök címzése előfordul. A kérdés elbírálásában súlyt helyezett a miniszter arra is, hogy vajjon az erdélyi uniónak törvényei ebben a kérdésben nem-e foglalnak el más álláspontot? Az unio 1757. évi I. törvényczikkében ez a kifejezés többször fordul elő. De előfordul más unio-belü törvényekben is. Az erdélyi törvények is elismerik tehát a címzés jogosultságát. Eme történelmi bizonyítékok alapján adta ki rendeletét az erdélyi püspöki cím dolgában.

Mint hogy azonban az erdélyi protestánsok részéről aggályok merültek föl, nem habozott rendeletében kijelenteni, hogy ez a címzés távolról sem jelent államjogi sérelmet, semmiképp sem érinti a protestánsok jogait és szabadságait. Határozottan tiltakozott rendeletében minden olyan felfogás ellen, amelyből a protestánsok jogaik kisebbsítését olvasnák ki az erdélyi püspöki címből.

Abban a feltevésben adta rendeletének ezt az értelmezést, mert azt hitte, hogy ez a magyarázat kellő megnyugvást fog kelteni. Most azonban mégis újabb kérvény érkezett a címzés ellen. Már a kérvényi bizottságban is, e kérvény tárgyalása alkalmával kijelentette, hogy hajlandó újabb nyilatkozatot tenni, hogy az erdélyi püspöki cím a protestánsok jogainak, szabadságainak semmi kisebbsítését sem célozza. Reméli, hogy ez újabb nyilatkozat a kellő megnyugtatót fogja eredményezni.

A miniszter nyilatkozata után *Sándor* József a kovásznai kerület kiváló képviselője, ki egyh.-m. főgondnok is, a néppárt folytonos zúgása és kiabálása daczára, a mint az elnöki csemettyü végre szóhoz segítette, a következőket mondotta: Miután a kérvényi bizottságban a miniszter ur ugyanazt mondotta, hogy az egyházkerületnek ilyen értelemben fog válaszolni, megmondottam, hogy a Házban az ügy érdeméhez nem fogok hozzászólni.

Most, hogy a miniszter ur a kérvényi bizottságban tett nyilatkozatát itt ismételte, röviden arra kérem a minisztert, hogy az egyházkerületnek adandó illyértelmü válaszához en block csatolja, Paulernek e kérdésre vonatkozó történelmi fejtegetéseit, mert *azoknak elemzése fogja kideríteni az igazságot.*

A képviselőház azután a kérvényi bizottság jelentése alapján a közoktatásügyi miniszternek adta ki a kérvényt.

Csak azt akarjuk itt még megjegyezni, hogy némely lapok azon tendenciózus tudósítása, mintha *Sándor* József megnyugodott volna a miniszter kilátásba helyezett válaszában úgy, hogy ez az ügy végleg elintézve legyen, — nem felel meg a valóságnak. Hiszen az igazság kiderítésének szükségét hangsúlyozta.

Köszönjük *Sándor* Józsefnek e felszólalást. A szó gyakran nagy cselekedet s ez esetben — úgy ítéljük — *Sándor* József sokak helyett cselekedett.

E dologról írva a budapesti „Prot. Egyh. és Iskolai Lap“ így kiált fel: „Valóban sajnálatos és szégyenletes elütése ez egy igen sérelmes kérdésnek. Hol voltak a mi protestáns képviselő uraink és papjaink, mikor ez az elintézés történt?!“

Jelentés

a brassói ev. ref. egyház 1900. évi állapotáról.

(Vége.)

Egyháztársadalmi actiónk pedig a következőkben állott: A mult Augusztus hóban Felséges Urunk királyunk 70 éves születés napja alkalmából, az összes hatóságok részvétele mellett hálaadó isteniszteletet tartottunk.

Junius végén és szept. 5-én a tanuló ifjúság jelenlétében évszáró, illetve évmegnyitó isteni tiszteletünk volt.

Okt. hó végén tartottuk meg a reformatio emlékűnnepélyét, a dalárda és az ifjúság közreműködésével. Templomozás után a középiskolai ifjúság ünnepele volt az egész templomi gyülekezet jelenlétében.

Alkalmi beszédet én mondottam, 3 felső osztályos ifjú szavalt, közbe a tanuló ifjúság dalkara énekelte; végül 14 tanuló, kik az előző évben legbuzgóbban énekeltek a templomban jutalomkönyveket kaptak.

Decz. hó 30-án megültük a keresztyénség 9. százados emlékűnnepélyét szép közönség jelenlétében.

A tél folyamán nagy terműnkben rendeztünk 12 vallásos estélyt, ezeken felolvastak: Koós Ferencz 2 alkalommal, dr. Kováts Áron, János Lajos, Szabó Antal, Zayzon János, Farkas József egy-egy alkalommal, Péchy Árpád lelkész 5 alkalommal. Szavalat volt 20, mind vallásos és hazafias költeményeket adtak elő nők és ifjak vegyesen. A református dalárda közreműködött 1 alkalommal, a tanuló ifjúság ének- és zenekara minden alkalommal. Estélyeink iránt általános volt az érdeklődés, a miből méltán arra lehet következtetni, hogy estélyeink gyülekezetűnknek már lelkiszükségletévé váltak.

Az isteni tiszteletet a mult évben is a hívek szépen látogatták. ezt igazolja, hogy a szolgálja illyműnyének beszámolója után perselypénz címén 260 Kor. 40 fill. folyt be pénztárunkba. De az elismerés mellett még sem hagyhatom meg említés nélkül, hogy sokan, kivált a férfiak közül csak ritkán láthatók az Úr házában. Vajjon nem a vallásos közöny jele-e az, hogy némelyeknek mindenre jut idejük, csak az Úr házában való megjelenésre nem? Vajha, — dr. Gencsy Endre, Koós Ferencz, Fekete Benő, Jakó Pál, dr. Kováts Áron, Nagy Ferencz, Putnok százados, Gábor Dénes, Alföldy Nándor, Antal János, Pataky Ferencz, Huszár Antal, Bagotai Ferencz, Benedek Dénes, Dancs Ferencz, Markó Imre, Bene Ferencz, Bocz János, Szász Dénes, Kósik Mihály, Szinte József, Gyenge Mihály, Bláha Ilyés és több más atyánkfainak lelket emelő példája, kik, mikor csak tehetik, minden vasárnap templomba jönnek és ott énekelnek, buzdítólag hatna a késedelmekre, hogy ne lenne közöttűnk senki, a ki elvennie az Úrtól a jót hálaadás nélkül!

A rendes isteni tiszteleten kívül tartottam az ügyészségi fogházban a hitsorsos raboknak 24 isteniszteletet, valamint katonáknak 11-et és az ujonczoknak 10 vallás-erkölcsi előadást.

Az egyház számadásai rendes úton felűlvizsgálattak: Jakó Pál, h. pénzügyig., Szabó Antal adóellenőr, Nagy Ferencz vámhivatali főnök, Barabás Károly, Bagotai Ferencz. Vén István presbyter afia által, mint számvizsgáló biztosok által. Az évi bevétel 14816 Kor. 06 fill., kiadás 13056 Kor. 72 fill. bevéendő hátrálék 180 K. 50 f. így a pénztár-maradék 1779 Kor. 34 f., ez összeg különben kezelés alatti tőke, hogy a fizetések az év első negyedében fennakadás nélkül legyenek teljesíthetők.

Az egyház tőke-alap vagyona 21525 K. 54 fill. kötvényekben és takarékpénztárban. Molnár János szegény alap: 731 K. 70 f. Kepetörlesztési alap: 1136 K. 33 f. Egyházi épületek fenntartási alapja: 167 K. 07 f. A nagy terem-építés számadása: 1406 K. 99 f. bevétel, 1302 K. 66 f. kiadás és 104 K. pénztármaradék.

A számadások végleg megállapítván az egyházmegyei számvevőséghez kellő időben beterjesztettek és onnan helybenhagyva egyh.-tanácsunkhoz vissza is küldettek.

A vallásos élet emelkedésének fokmérője, hogy a Téli Ujság-ra a múlt évben 37-en; a Prot. árvaházi Naptár-ra 66-an; a folyó évben a Vasárnap-ra 45-ön fizettek elő. Ezen kívül a Koszoru-nak mintegy 250 példánya forog közkézen. A feltüntetett számtételek megnyugtatók, de mégis nem lehetünk teljesen megelégedve ezekkel, mert többet is tehetnénk; de reméljük, hogy a mustármag példázata gyülekezeti életünkben is mindinkább meg fog valósulni.

Az egyházkerületi értekezletnek gyülekezetünkben egy alapító és 12 rendes tagja van, e számnak is bizony-bizony nőni kellene, midőn a tagsági díj csak 1 frt és ezért minden tag még az évkönyvet is megkapja.

Áldozatkészségüknek, egyesek a múlt évben is szép tanujelét adták. Junius hóban a nagyenyedi collegium 45 növendékét, kik tanulmányútjuk alkalmából Brassóba is betértek, egyháztanácsunk ellátta, sőt közreműködött, hogy a tiszteletökre rendezett ebéden mintegy 120-an jelentek meg a magyarság köréből. Ez ügyben kiváló buzgóságot fejtettek ki Antal János és Bokor A.

Koós Ferencz kir. tanácsos ny. tanf. úr az egyháznak adott könyvtárát a múlt évben is gyarapította; az E. M. K. E. 400 kor. segélyt adott; a nőegylet a terem-alapra 30 kor.-t, a dalárda ugyanarra 30 kor.-t, Veress György mint gondnok orgona-alapra 20 kor.-t, a város 4 öl tüzfát 80 kor. értékben, dr. Kováts Áron fűtés-alapra 8 kor.-t, a conf. ifjaktól gyűjtött pénzből a többlet egyház épületeket fenntartási alapjába 4 kor. 40 fillért, ifj Bende Gergely bádogosmester 1 szoltármutatót készített számokkal, értéke 14 kor. Ez áldozatkészség szolgáljon buzdító példaul minél többeknek, hogy a közös áldozatok tegyék mind erősebbé Brassóban vallástársadalmi életünk fenntartó szerveit.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Jelentésemben feltártam magyar prot. anyaszentegyházunk jelen tusait és ezek keretében brassói egyházunk munkásságát és törekvéseit. A sötét árnyak mellett ott láttuk a fényt, mintegy Isten lelkének kisugárzását; láttuk, miként mozdulnak meg az élőhalottaknak vélt tetemek itt és ott, hogy ama nemes harcztot megharczolják és Isten országának ügyét diadalra vezessék!

Ha összevetjük gyülekezeti életünkben is helyzetünket a kívánalmakkal, bizony még sok a tennivaló; de, mégis ha latolgatjuk a multat a jövővel szemben, bizonyos megnyugvás szállja meg lelkünket, mert azt tapasztaljuk, hogy minden egyes év újabb meg újabb bizonyítéka haladásunknak, mellyel a czélt megközelítjük.

Az építő munkában szeretett társaim, kiket fentírt soraimban említettem, továbbá az egész presbyterium, képviselő testület, gondnok urak és minden hiúbuzgó egyháztag, fogadják hálás köszönetemet; büszke örömmel teszek mindenek előtt tanúságot, hogy ők gyülekezetünkben a kegyelem országának azon munkásai, kikben hitéletünknek dicsekedése lehet!

Most pedig jelentésemnek legyen ítélőbirája minden kebelben az egyház iránti szeretet felállított mérlege. Ezek után pedig Istennek lelke töltsön bé mindnyájunkat, hogy sem magasság, sem mélység; sem jelenvalók, sem következendők el ne szakítsanak bennünket soha, — Krisztus szeretetétől és evangéliumi egyházunk építésének munkájától!

Péchy Arpád.
brassói ev. ref. pap.

A szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegyéből.

A hiveink között általában uralkodó vallás-erkölcsi közönyösséggel szemben egy igen szép irányú munkálkodás indult meg a Zilah vidéki ev. ref. pap-

ság körében Minthogy e munkálkodás már is eredményeket képes felmutatni, nem lesz érdektelen, ha erről röviden megemlékezünk.

Az elmúlt 1900 ik év tavaszán történt, hogy a zilahi körhöz tartozó ev. ref. papok Magyarósi István zilahi lelkész házánál összegyűltek s megbeszélgetvén egymás között az egyházi és vallás-erkölcsi élet terén tapasztalt elszomorító eseményeket, elhatározták, hogy értekezletre alakulva, a körhöz tartozó összes egyházakat rendre felkeresik s a nép felfogásához és körülményeihez alkalmazott egyházi beszédek és népszerű felolvasások által igyekezni fognak a nép protestáns öntudatát felébreszteni, a vallás-erkölcsi életet erősíteni és a közönyösséget megtörni.

Ez előzmény után 1900. május havában a szilágyszolnoki egyházmegyében gyűltek össze értekezletre. Az előre értesített hívek — pedig nem vasárnap történt — a nagy munkaidő daczára is megtöltötték a templomot s nagy figyelemmel hallgatták úgy az egyházi, mint az összejöveteleink czélját ismertető beszédek, úgyszintén Veress Sándor zibói lelkész felolvasását, ki népszerűen, de találó vonásokkal ecsetelte a vallásnak az emberre gyakorolt újjászülő hatását. S hogy a nép között bizonyos emléke maradjon meg összejöveteleinknek, az iskolás gyermekek között „Koszoru“ füzeteket osztottunk ki.

Mint az egyház lelkészétől értesültünk, összejöveteleink mély nyomokat hagyott hátra a nép között. A nép községére és egyházára nézve nagy megtisztetésnek nézi az ilyen összejöveteleket, az elhangzott beszédek, felolvasást ma is emlegetik, a „Koszoru“ füzeteket nem csak a gyermekek, hanem a felnőttek is olvassák, sőt egymás között kicserélik s az azokban rejlő tanúságokat beszédekben gyakran alkalmazzák.

E kísérlet gyanánt megtartott összejöveteleink után a folyó év junius havában Nagy-Dobán tartottuk meg a második értekezletet, hasonló módon, hasonló eredménnyel. Itt azonban tapasztalva azt, hogy a nép örömmel olvassa a „Koszoru“ füzeteket, egymás között összegyűjtött filléreink árából nem csak a gyermekeknek, hanem a templomban megjelent közönség minden egyes tagjának juttattunk egy-egy példányt.

E két községben elért siker indította Magyarósi István zilahi lelkészt és körülnököt arra, hogy az értekezletet augusztus 19-ikére Zilahra hívja össze. S hogy ez összejövetele ne csak a vallás-erkölcsi élet fejlesztésére, hanem egyszersmind a kolleghiális viszony erősítésére is szolgáljon, nemcsak a lelkészeket, hanem azok nejait és családtagjait is meghívta házához.

Siker tekintetében ezen összejöveteleink sem maradt hátra a másik kettő mellett. A kör papsága itt még teljesebb számmal gyűlt össze mint a másik két helyen, úgy hogy 15 pap közül csupán egy hiányzott. Nevelte az összejövetele érdekességét az is, hogy pap-társaink közül többen nejikkel együtt jelentek meg, a mi összejöveteleinket családias jellegűvé tette.

Az összegyűlt papság rendes harangozás után, — élén Mezei Albert egyházmegyei fő- és dr. Kaizler György egyházmegyei algondnokkal templomba vonult, hol a nagyszámu közönség sorában ott láttuk a ref. collegium tanárait és több előkelő, világi férfiakat.

A gyülekezet és a zilahi dalkör éneke után Botka Károly nagy-dobai lelkész mondott szívből jövő, buzgó imát, majd Vincze Ödön diósadi lelkész tartott szépen kidolgozott, eszmékben és költői hasonlatokban gazdag, a dicső nagyok példájával lelkesítő, hazafias egyházi beszédet, mely mindvégig lekötötte a hallgatóság figyelmét.

A tulajdonképeni isteni tisztelet elvégeztével Botka Károly helyettes elnök az összejöveteleink czélját ismertető, az ősök áldozatkészségére és hithűségére buzdító, szép beszédével az értekezletet megnyitotta s felhívta Kusztyós Gyula ördögkúti lelkészt felolvasása megtartására.

Felolvasó a biblia néhány női alakját ismertette s ezzel kapcsolatosan kimutatta azon fontos szerepet és hivatást, mely a vallás-erkölcsi élet terén a nőkre várakozik.

Kellemesen lepte meg úgy a közönséget, mint a papságot méltóságos *Mezei* Albert kuriai bíró és egyházmegyei főgondnok úr előre be nem jelentett felolvasása. E felolvasás igen jól esett papi körünk minden egyes tagjának, mert míg fáradozásaink után némi elismerést nyújtott jutalmul, addig másfelől erőt merítettünk abból a további küzdelemre és munkálkodásra.*)

Ugyanekkor a főgondnok úr a kör céljainak előmozdítására s különösen a koszoru füzetek terjesztésére 10 koronát ajánlott fel, mely szép példát követte dr. Kaizler György alispán és egyházmegyei al-gondnok ur is, ugyanennyi összeggel.

Ezután az értekezlet tagjai a kebli ügyek megbeszélése végett, a gondnokokkal együtt az egyház tanácstermébe vonultak, hol kisebb folyó ügyek elintézése mellett kimondá az értekezlet, hogy a mennyiben látja, hogy világi, tekintélyesebb embereinknek ilyen alkalommal való megjelenése és tényleges közreműködése nagy hatással van a népre és hiveinkre, működünk oda, hogy jövőre értekezleteinken a világi elem mind inkább részt vegyen s előadással, vagy felolvasással lehetőleg közreműködjék.**)

A hivatalos ügyek elintézése után Magyarósi István vendégszerető házában gyűltünk össze, a hol kedélyes és barátságos ebéd után, azon reménnyel váltunk meg egymástól, hogy a folyó év őszén Szilágyfő-Keresztúron ismét találkozunk.

Egy pap.

Különfélék.

= **Gyászrovat.** *Havadtői Gerő* körösi (orbai e. m.) lelkész e hó 7-én 50 éves korában, papságának és házasságának 25-ik évében — mint értesülünk — tifuszban elhunyt. 25 évig volt buzgó lelkipásztor, 16-ig egyh. megyei közügyigazgató, mindig igazi mintaképe a ref. papnak. Kiterjedt rokonsága mellett özvegye, négy gyermeke és egész egyháza gyászolja elhunytát. Nyugodalma legyen csendes, emléke áldott!

= **A theologus ifjak száma** — örömmel látjuk — emelkedik. Még nincs ugyan mindenik ref. theol. akademiáról biztos értesülésünk, de ez örvendetes tényre enged következtetnünk az, hogy kolozsvári theológiánkon 72-öt meghaladja eddig a beiratkozottak száma; köztük 28 első éves. Debreczenben 30-an iratkoztak be az első évre. Örvendetes jelenség ez nemcsak azért, mert egyházunk lelkészhiánya — ha tán hosszabb idő múltán is — megszűnik, hanem azért is, mert e tény bizonyossága annak, hogy ifjuságunk becsüli és szereti ezt a legideálisabb pályát és munkakörét, s szívesen adja rá magát, ha a megélhetésnek legalább valamelyes biztosítékát látja. Az Úr áldja meg az ifjú Timotheusokat!

= **Meghívó** az erdélyi ev. ref. egyházkerület theologiai fakultásának 1901. évi szeptember hó 15-én d. e. 11 órakor a fakultás dísztermében tartandó tanév megnyitó ünnepélyére. Az ünnepély sorrendje: 1. Közének. „Jövel Szent Lélek Úr Isten“ XCII. dics. 2. Ima. Tartja Dr. *Bartók* György püspök. 3. Megnyitó beszéd. Tartja *Kenessey* Béla theol. igazgató. 4. Közének. „Te benned bízunk“... XC. Zsolt. 1. v.

= **Nagyfontosságú határozatot** hozott a *nagyszalontai* egyházmegye közgyűlése *Szél Kálmán* esperes indítványára. A határozat a következő:

„Mindenekelőtt azon óhajátását fejezi ki egyházmegyénk, hogy a közelebbi zsinaton, egyházi törvényünknek azon részei vétessenek módosítás vagy pót-

*) Jövő számunkban közölni fogjuk.

Szerk.

**) Ezt van hivatva eszközölni az „egyházi értekezlet“-től való átalakulás. Csak nem kell vele soká várni!

Szerk.

lás alá, a melyek az idők folyamán szerzett tapasztalat folytán, magyarázatot igényelnek, vagy a változott viszonyok következtében új intézkedést tesznek szükségessé.

Ezen általános megjegyzés után:

első sorban szabályozandónak tartjuk az egyházi adózás vagy teherviselés ügyét; kapcsolatba hozva azt, az 1848 évi XX t.-c *szellemében* országos törvény által folyóvá teendő államsegélylyel;

oly módon, hogy a most folyamatba levő munkálatokban kimutattatván a magyarországi ref. egyház egyes egyházainak összes szükséglete s ezzel szemben az egyes egyházak tagjainak, az állami egyenes adó alapján, a vagyonosság tekintetbe vételével, eszközölt osztályba sorozás útján, reájok kivethető. személyi és vagyoni adó maximális összege:

az eképpen hiteles, okmányokkal igazolt szükséglet és fedezet egybevetésénél, egyes egyházakban mutatkozó *hiányok egész összege* képezze a magyarországi ev. ref. egyháznak az egyház tagjai által nem fedezhető összes szükségletét.

Ennek fedezésére az 1848 évi XX. t.-c. *szellemében* — a vallási egyenlőség és viszonyosság elvénél fogva, de az egyes vallásfelekezetek különböző *természetének és szervezetének* kellő figyelembe vételével — államsegély bocsáttassék a magyar ev. ref. egyház egyetemének rendelkezésére és pedig az ev. ref. egyház autonóm jogának teljes fentartásával és nem esetről-esetre megszavazandó *budget tételben*, hanem egyszer s mindenkorra szóló *országos törvényben*.

S amennyiben Magyarország jelen pénzügyi helyzete nem engedné meg azt, hogy ezen államsegély egész összegében már most folyóvá tétessék: évek sorozatára beosztva mondassék ki és biztosíttassék az országos törvényben, az évenként emelkedő összegben folyóvá tett államsegély és annak tőkéje m. kir. állampapírban bocsáttassék a magyarországi ev. ref. egyházkerületeknek, illetőleg azoknak megbízásából a magyarországi ev. ref. konventnek rendelkezésére.

2. A lelkészek minősítésénél (184. §):

a minősítő évek a képesítő első vizsgálat sikeres letetésétől számíttassanak, mert hiszen a képesítő első és második vizsgálat közötti egy esztendő, tényleg gyakorlati és szolgálati év, a mely nélkül a második vizsgálat sem tehető.

Ennek tekintetbe vételével szövegeztessék a 185. §.

A 186. § utolsó bekezdése világosabban és minden más magyarázatot kizárólag szövegeztessék.

3. A 237. § helyett a tiszántúli ev. ref. egyházkerület esperesi karának a csonka és kegyeleti évre vonatkozó javaslata (53—1901. szám. e. ker. végzés) igtattassék az egyházi törvénybe.

4. Ha az egyházi fegyelemre vonatkozólag újabb intézkedések vétetnének fel egyházi törvényünkbe: kívánjuk, hogy azok a keresztyén szeretet örök törvényével és a protestantizmus szellemével megegyezők legyenek és kizárják az ezekkel homlokegyenest ellenkező olyan megtorló intézkedéseket, minő pl. a sákramentomoktól, — keresztség, urvacsora — eltiltás, az ev. ref. egyházból való kirekesztés.

5. A köznevelési és közoktatási szervezet megfelelő helyére, magába a törvénybe beiktatandó hogy:

a) a rendes tanítók és tanárok állomásaikat tanév kezdetén foglalhatják el és azokat tanév közben el nem hagyhatják. A tanév közben beállott változások (halálozás, nyugdíjazás, itéletileg elmozdítás folytán) ideiglenessel töltendők be.

6. A másfelekezetűek nyilvános iskolájába (legyenek ezek elemi, középiskolák, vagy ezekkel egyenfoku nyilvános felekezeti iskolák) járó ev. ref. növendékek vallásos oktatásáról az egyetemes ev. ref. egyház gondoskodik — a vallástanítókat az államtól kérendő és nyerendő segélyből fizetvén.“

A népes közgyűlésen jelen volt Tisza Kálmán és két fia: grf. Tisza István és grf. Tisza Kálmán is.

— **Új tanár.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter dr. *Bessenyei* Lajos tanárjelöltet a zilahi ev. ref. főgymnasiumhoz helyettes tanárrá nevezte ki.

— **A szilágy-szolnoki ev. ref. esperesi hivatal** ezen az úton is értesíti az e. m. tanács, p. ü. szakosztály, közig. bíróság és az egyházmegyei közgyűlés tagjait, hogy a f. hó 14-dikén tartandó e. m. tanács-, közig. bírósági s p. ü. szakosztályi ülés, valamint a szeptember 15., 16. napjain tartandó e. m. közgyűlés és lelkészi értekezlet megtartási helye változást szenved, amennyiben a városi Vigadó dísztermének elfoglaltsága miatt a fentebb elősorolt ülések az egyházközség új tanácstermében (Szilágyi László lelkész lakásán) fognak megtartatni — Gondoskodott a zilahi egyház előjárósága közebed tartásáról is, melyet Kónya Miklós vendéglős fog adni a Vigadó külön helyiségében 3 korona díj mellett; az ebéd áll 5 fogásból (gyümölcsessel együtt), egy fél liter borból és ásványvizből. — Ugyanebben a helyiségben, vagyis az egyházi új tanácssteremben fog megtartatni szeptember 17-dikén délelőtt 9 órakor az e. m. fegyelmi bírósági ülés is.

— **G. Diószeghy Mór** erkávási lelkész előfizetési felhívását veszik olvasóink lapunkhoz mellékelve. Legyen szabad e felhívást támogató jóindulatukba a legmelegebben ajánlanunk. Diószeghy Mór, mint író is, teljes mértékben megérdemli hathatós támogatásunkat, mint paptársunk pedig annival inkább, mert ő valószínűleg «szenvedő szolgája» az Urnak. Folytonos testi betegeskedése mellett egy nagy család — nyolcz gyermek — gondja és jövője is emésztli lelkét. Írását is, lelkét is mi vagyunk hivatva leginkább megérteni. Ne szégyenüljön meg az ő reménysége mibennünk! — „*Buborékok*” cz. kiadandó művének fűzött példánya 2 kor., díszkötéses 3-60 kor., mely összeg *szept. 30 ig címére Ér-Kávás* (Szilágy-megye, posta helyben) küldendő.

Hivatalos rész.

3353—1901.

FELHÍVÁS

valomennyi egyházmegye t. t. kebli tanácsának.

Az udvarmegye ev. ref. egyházmegye 1901 május 14-én tartott közgyűlésében 42 jkvi szám alatt foglalt és az egyes egyházmegyéknek hozzá járulás végett megküldött s a lelkészi özvegyeket megillető kegyévi javadalom kezdő időpontjának s ennél fogva a kegyévi javadalom tartamának az eddigi gyakorlattól eltérő módon való meghatározása tárgyában a nevezet egyházmegye által egyhangulag elfogadott és határozattá emelt indítványra nézve felhívjuk az egyházmegyék t. t. kebli tanácsait, hogy véleményes javaslataikat f. hó végéig igazgazgató tanácsunkhoz betérjeszteni sziveskedjenek.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1901. augusztus hó 31-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső
elnök.

Maksay János,
számvévő.

1345—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagy-enyedi egyházmegyébe kebelezett egerbegyi egyházközség egyik *fiu-tanítói* állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: 1. Az egyház iskolai pénztárából évi 800 korona, havonkénti előleges részletekben. 2. Az iskola emeleti részén lakás és az iskolai telekhez tartozó kert hasznélvezete.

Kötelelességek: 1. A fiu iskola II.—VI. osztályaiba járó rendes tanköteleseket, nemkülönben az ismétlőket — tanterv és utasítás szerint — tanítani, a népiskolai törvény által megkivánt minden tantárgyra, egyházi éneklésre is. 2. Úrvacsora osztás napján délután a templomba könyörögni, s máskor is — betegség vagy akadályoztatás esetén — a lelkész helyett istentiszteletet tartani. 3. Az egyházi jegy-

zőséget vinni, melyért külön 16 korona tiszteletdíjat kap és írószerekre 2 koronát.

Ezen állomásra pályázni kívánók szolgálati bizonyítvánnyal és oklevéllel felszerelt folyamodványukat f. 1901. Október hó 3-ig küldjék be n. t. Sándor János esperes aafiához Miriszlóra (u. p. Nagy-Enyed)

Kolozsvárt, 1901. szeptemb. 10-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1358—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *víczei* egyház *lelkészi* állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: szép lakás, melléképületekkel, 471 korona értékű részint termény, részint kész pénz fizetés. Ehez járul az 1200 kor. fizetés kiegészítésére miniszteri helybenhagyással megállapított 729 kor. 55 fill.

Pályázati határidő 1901. Október hó 6-a

Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok Somkerereki Miklós esperes aafiához küldendők Székre (Solnok-Doboka m.)

Kolozsvár, 1901. szeptemb. hó 27-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

1361—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *cseretfalvi* egyházközség *énekvezértanítói* állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakáson, kerten kívül 2 hold 842¹/₂ öl tagosított szántó tiszta jövedelme, kepe és tűzifa értéke 134 korona, államsegély 666 korona, összesen 800 korona.

Pályázati határidő: 1901. okt. 1.

Folyamodványok n. t. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1901. szept. hó 11-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

325—1901.

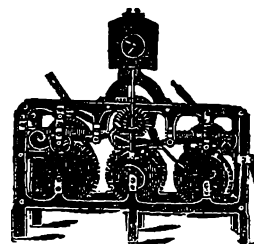
PÁLYÁZAT SEGED-LELKÉSZI ÁLLÁSRA.

Segédlelkészt keresek a *temesvári* ev. ref. egyházba. Fizetése 1200 (ezerkétszáz) korona előleges havi részletekben, butorozott lakás, elegendő tűzifa.

Kötelessége minden lelkészi teendőkből való segédkezés és hitoktatás a községi elemi iskolákban heti 10—12 órán. Az állás most október elején elfoglalandó. Jelentkezés alólírott nál.

Temesvár 1901. szeptember 2-án

Szabolcska Mihály
lelkész.

Čorony-órák

palota, városházi-, gyári-,
laktanya-órák berendezését
a legelőnyösebben eszközli

MAYER KÁROLY utóda:

MÜLLER JÁNOS

I-ső magyar óragyár gőzerő berendezéssel

Budapest, VII. Kazinczy-utcza 3.

Képes árjegyzékek, költségjegyzékek ingyen.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.....
félévre

12 kor
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

„Protestantentag“ Miskolczon.

Formailag még nem lesz egészen az, de lényegében már megközelelti a külföldi „Protestantentag“-okat az idéni gyűlésünk Miskolczon.

Hivatalosan a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság közgyűlését tartjuk. Azt hiszem 12 éve, hogy e társaság a régi Protestáns-egylet örökébe lépett. Mint *irodalmi* társaság is meglehetősen eredménnyel dolgozott, bár azt csakugyan nem lehet állítani, hogy valami várakozáson felüli, meglepő eredményt ért volna el. Sőt mint ilyen talán még alul is maradt a jogos várakozáson. Sem írónk, sem közönségünk nem karolták fel azon mértékben, a mint kívánatos volt, a mire — bizonyos mértékig — az is befolyással volt, hogy különösen az utóbbi időkben nagy hajlandóságot mutatott s mutat még ma is *egyik* theologiai iskola különös favorizálására.

Ujabb időben a M. P. I. T. közgyűlései révén emelkedik hirnevében. S ezt valljuk meg, első sorban elnökségének köszönheti. Volt idő, s nem is olyan régen, midőn alig egy pár ember volt összefogdosható a közgyűlésre. Mióta azonban Gyurácz Ferencz és Hegedüs Sándor elnököknek elhangzott egy-egy pápai, kolozsvári, debreczeni, pozsonyi beszéde: azóta mintha így közgyűlés táján nem tudnánk otthon nyugodni. Ugy vonz valami. Nagy mulasztásnak tartanók, ha személyesen ott nem vagyunk. Magam most négy éve vettem részt először e gyűlésen, s a kikkel ott megismerkedtem, azóta minden évben találkozom a gyűlésen velük. Számunk nem fogy, de örvendetesen növekszik. Az idén is Miskolczra a legtávolabbi Erdélyből is 14-en utazunk fel. Pedig sok időbe, sok törődésbe s még több pénzbe kerül, a mi pedig nálunk bizony nehéz helyen áll.

De elmegyünk és meghozzuk az áldozatot, mert tapasztaltuk, hogy bár üres zsebbel, de tele szívvvel térünk meg. Mikor azt látjuk, hogy ott vannak püspökeink csaknem teljes számmal mindig, mikor világi uraink közül ott látjuk az élen lángoló lelkesedésével, erős protestáns hittel

és öntudattal világítani, mint egy élő csipkebokrot Hegedüs Sándort, ki minisztersége bokros teendői között is tud — mert akar s érzi, hogy kell — időt szakítani protestáns ügyünk szolgálatára, mikor a csüggedők biztató szót vesznek, a magánosan elhagyatott vidékeken küzködők kezét szoríthatnak eddig tán soha sem is látott bajtársaikkal, midőn látjuk, hogy nemcsak a statisztika beszél magyar kálvinistákról, de vagyunk is észben, tudásban, lelkesedésben, egyház- és hazaszeretetben számottevő erővel: akkor érezzük, hogy a közösség nővel, emel, erősít, biztat, aczéloz s zászlónkat még magasabbra emeljük, még büszkébben lobogtatjuk és az igaz hit két élű kardját még hatalmasabban forgatjuk.

Egy-egy ilyen nap hatásából hosszú időre táplálkozunk, mert minden ilyen nap egy fényes hitvallástétel, testvéri eskü és fogadalom.

A miskolczi napok még fokozottabb mértékben ilyenek lesznek. Mint olvassuk, csak a messzi vidékekről közel 300-an jelentkeztünk. Ott lesz a két testvér protestáns egyháznak sok-sok kiválósága.

Nagy fontosságot ad e napoknak kétségen kívül a külön értekezleten tárgyalás alá kerülő *országos evangéliumi belmissió egylet* tervezett alakulása is.

Teljes tisztelettel hajtjuk meg zászlónkat minden nemes törekvés előtt, mely forrón szeretett és féltett protestáns egyházaink erősödését, előhaladását és virágzását akarja szolgálni s ez által a protestántizmus egyházi és világelevét diadalra segíteni. Távol legyen tőlünk, hogy az ily nemes törekvések bukását akarnók.

De a legnemesebb törekvések is — sokszor talán a czélon túllövő túlbuzgóság által, — mely az effélékkel legkönnyebben társul — lehetnek egyoldalúak s ez által néha még veszélyesek is.

Erdelyi egyházkerületi egyházi értekezletünk ilyennek ítélte a *szétküldött tervezet alapján* alakítandó belmissiói országos egyesületet. Hogy miért? — kifejtettük s illő helyén újra ki fogjuk fejteni.

Most csak arra akarunk reá mutatni, hogy semmiképpen sem tudnánk hozzájárulni egy olyan egyesületnek alakításához, mely a midőn lényegében prot. egyháztársadalmi munkát akar végezni egyházi eszközökkel: akkor független akar lenni egyházunktól. Nem tudunk bele menni abba, hogy a midőn maga az egyház feladta a dogmatikai és erkölcsiéleti inkvizíciót: e tekintetben szabad kezet engedjünk egy társaság néhány tagból álló választmányának. Nem tudunk bele menni abba, hogy szervezett és történelmileg kiképződött egyházaink keretét — bár mellék úton — megnyissuk a szekták bomlasztó hatásának. Nem tudunk bele menni abba, hogy egyházunk által — már olyan a milyen módon — tudományosan képzett hivatásos és hivatalos lelkipásztoraink egyházépítő munkásságát kiszolgáltassuk, akár minden kvalifikációt nélkülöző vándorapostoloknak. És nem vagyunk hajlandók egyházaink és kerületeink speciális szükségait egy a fővárosi viszonyok szerint ítélő direktoriumnak megítélésére bízni.

Lapunk és kerületünk álláspontja a feltétlenül egyházas álláspont. A mit csinálunk, a legszorosabb kapcsolatba kell hoznunk egyházunkkal. Egyházunk életfáján kell új rügyeket fakasztanunk, új virágzást, új gyümölcsözést eszközölnünk. Sem a törzsről hajtó fattyu hajtásokat, sem a fagyöngyöt nem óhajtjuk: mindkettő elszárazítja a fát, miután elszívta életnedvét. Önállóságot akarunk e munkában az egyes egyházközségeknek, a megyéknek és kerületeknek, az egésznek a célban való közösségével s külsőleg legfennebb *szövetkezésével*; de központi direktoriumot nem kérünk.

Álláspontunk lapunk néhai szerkesztőjének, Molnár Albertnek részletesen kifejtett álláspontja, elejtve belőle a külső kényszert, de minden vonalon egyházi felügyelettel, vezetéssel és ellenőrzéssel.

Megelevenítő egyháztársadalmi munkát akarunk, sőt sürgetünk és követelünk, de egyházi anarchiát nem. Igazi Krisztusi vallásosságot, de protestáns lelkiismereti szabadsággal és inkvizíció nélkül. Akarjuk a protestánsizmus egyetemességének elvének érvényesülését, kinek-kinek a maga társadalmi helyzetében és ahhoz mért munkakörrel, de „vigécztörvényt“ kérünk és gondoskodást, hogy legdrágább kincseink kontárkezekre ne bizassanak.

E tekintetben úgy tetszik Tisza Kálmán pápai megnyitójával egy úton haladunk s azt hisszük, nemcsak ő, de mások is megértik aggodalmaink jogosságát.

Ha ez irányban megfelelő korrekciókon megy keresztül az eredeti tervezet: akkor óhajtjuk, hogy valósuljon a dolog. Más lesz ugyan elejétől végéig, mint a mit a tervezők akartak, de legalább jó lesz. S ezt talán majd a tervezők is be fogják látni — s meg fogják hocsátani. —

Ha majd egyháztársadalmi munkásságunk gazdag szervei együtt fognak közgyűlésezni a

M. P. I. T.-gal gazdag eredményekkel számolva be minden térről: akkor lesz majd gyűlésünk formailag is igazi «Protestantentag»

Az Isten adja — mihamarább!

Mezei Albert kuriai bíró egyhm. főgondnok beszéde a zilahi egyh. értekezleten.

Örömmel üdvözlöm az értekezlet munkásságát és örömmel üdvözlöm a tisztelt gyülekezetet, mely megjelenésével vallásos érzelmeinek kifejezést adott és köszönetet mondok a dalárdának, hogy becses közreműködésével ez óra buzgóságát emelni sziveskedett.

Miért tagadnám, hisz úgy is nyilvánvaló, hogy az élet különféle gondjai között a vallásos buzgóság bizony hanyatlóban van. Értekezletünk célja is az, hogy a vallás iránti ragaszkodást felkeltsük, ébrentartsuk és ápoljuk.

A jelenkor fokozott igényeivel szemben nem bír lépést tartani hivatásunk teljesítési képessége. Ép ez a körülmény okozza, hogy a lelkészi fizetéseknek bizonyos összegig való kiegészítéséről, az állam törvényhozása gondoskodott. Ezért ugyan mi hálával tartozunk, de engem mégis aggodalom száll meg, a kortól látom, hogy a protestánsizmus önmagában külső támogatás nélkül anyagi szükségleteit fedezni nem tudja. És ennek a körülménynek éppen alkotmányunk helyreállítása után kellett bekövetkeznie, a mely idő óta pedig a legteljesebb szabadságot élvezzük és a kormányzat is folytonos jóakarattal tanúsított irántuk, holott ezt megelőzőleg kedvezőtlen viszonyok, a mikor csaknem mindig az elnyomtatás és megsemmisítés ellen kellett harcolnunk és lépésről-lépésre kellett fennállásunk létalapját kiküzdenünk, — e nélkül megvoltunk.

Elődeink harczi nélkül, kik vérük hullásával, vagyonuk, életük feláldozásával tartottak ki hitünk mellett, bizony ma nem léteznének, és most e békésebb időben csak nem hagyhatjuk az ő vívmányait megsemmisülni akkor, mikor az egyház fennmaradása nem kíván tőlünk véráldozatot, hanem csak filléreket.

Nyilvánvaló, hogy nehéz helyzetünket anyagi szegénységünk okozza. De ebből a helyzetből, ha élni akarunk, mégis csak a magunk áldozatkészségével kell kibontakoznunk. Nem lehet tagadni, hogy az állami szükségletek kielégítése nehéz terhet ró hivatásunkra s e mellett különösen kisebb egyházközségeink fentartása nagyon igénybe veszi az egyes egyháztagek áldozatkészségét, de bármi körülmények között Istenünkről elfeledkezünk nem lehet.

Az Isten ugyan nem kíván mi tőlünk semmit, „Vagy ki adott először neki, hogy azt megadná annak“ (Pál, Rom. XI. r. 35.) Mi az Istennek nem adhatunk semmit, de mindenünk a mi van Istenőtől van.

Ki hozza ki a földből az elvetett magot? Ki érleli meg a kalászt? Ki ékesíti fel a mezőket, áldja meg a hegyeket? Ki segíti meg kezünk munkáját? A földi áldásokon felül. „Az idvesség a mi Istenünktől vagyon (Ján. jel. VII. 10.)

A mit az Isten ad nekünk, vajjon abból nem kötelességünk é nekünk áldozni az ő tiszteletére? és fentartani az imádságra rendelt egyházunkat és azok szolgálóit? „Avagy nem tudtátok-e, hogy a kik a szent dolgokban munkálódnak, a szent helyből élnek“ (Pál I. kor. IX. r. 13.)

Nekünk kell az Isten tiszteletére templomainkat felépítenünk, fentartanunk, azokba az isteni szolgálót beállítanunk. Ezek mind a mi lelki javulásunkra szolgálnak, s mi kik egy olyan hitfelekezethez tartozunk, mely hosszú küzdelmek után önállósággal van felruházva, éppen ennél az önállóságnál fogva, ezek tekintetében mindent csak magunktól várhatunk.

Nyíltan kimondom, hogy igyekeznünk kell az idők folyamán oly munkásságot kifejlesztenünk és oly áldozatokat hoznunk, hogy a lelkészi fizetések kiegyenlítését ne kelljen igénybe vennünk. Előmerem, hogy a jelen viszonyok között ennek igénybevétele különös veszéllyel nem jár. De már is olyan törekvések kezdenek előtérbe nyomulni, melyeknek megvalósítása a hazánkban élő vallásfelekezetek számarányát tekintve kizárva nincs, és a melyekről a lelkészi fizetés révén való függő viszony hitfelekezeti érdekeink megőrzésére vezetne.

Lehet különféle nézet dolga, de én a magam részéről nem kívánok az 1848. XX. t. cikknek arra az álláspontjára helyezkedni, hogy az állam fedezze az egyes felekezetek vallási szükségleteit. Fennállhat ugyan akkor is hitfelekezetünk, de ahhoz nagy optimizmus kell, hogy valaki azt higgye, hogy az az önálló protestáns egyház lesz.

Kitéréskép megjegyzem, hogy téves felfogás uralkodik nálunk az állam ellenében minden téren támasztott igényekre nézve. Hisz a mit az állam ad, azt is az egyes adózó polgárok adják.

A magunk céljaira szükséges összegeket összedehatjuk az állam közvetítése nélkül is.

Különben az, hogy az állam lássa-e a hitfelekezetek szükségleteit, igen nehéz kérdés, a minek következményeit belátni alig lehet. Itt csak annyit mondok, hogy gondoljátok meg, hogy vannak a kik „Apostoloknak mondják magukat, holott nem azok” (Ján. jel. II. R. 2.)

Meg vagyok győződve, hogy hítsorsosaink kebeléből nem halt ki a lelkesedés. A buzgóság felkeltésére nem kell egyéb, csak meg kell értenünk híveink szivdobbanását, az abban égő tüzet fel kell gerjeszteni a közös munkára. Híveink lelke elébe kell tárni azt a veszélyt, melyet az egyház iránti közönyösség rejt magában, összetett munkálkodásunk minden szegénységünk mellett is nagy erőnek képezi alapját, melylyel a különböző előnkbe tuduló vészek ellen sikeresen megküzdhesünk. „Háborúságot szenvedünk, de abban el nem hagyatunk, megaláztatunk, de el nem veszünk. (Pál II. kor. IV. r. 9.)

Első, hogy ez így legyen, első sorban erre nézve a tisztelt papságra vár a nagy feladat.

Legyen a lelkész híveinek jó és balsorsában támogatója, oltalmazója, vigasztalója. Világosítsa fel őket, hogy minő kincset birunk a mi evangélium egyházunkban. A lelkek felszabadítása vetette meg alapját alkotmányos szabadságunknak is. A hol pedig az Urnak ama Leleke van, ott van a szabadság. (Pál I. kor. III. r. 17.) Mihor hitünk érdekében munkálkodunk, azzal egyszersmind szeretett hazánk javát is előmozdítjuk.

De a lelkésznek munkája sikert csak úgy érhet, ha a világiak, főként azok, kiket az egyház tisztségre rendelt, támogatják és előmozdítják a lelkész ebbeni működését, s anyagi áldozataikat sem vonják meg az Ur szolgálatától.

E tekintetben, a kinek vagyoni tehetsége engedi, nem elég az sem, hogy az egyház által hivatalosan reá kirótt szolgáltatásokat teljesítse.

A női szívek a vallásos érzelmek kincs hányájával vannak tele. Ennek feltárása egyik szent hivatásunk, hogy magában a családban fejlődjenek azok a vallásos eszmék, melyek az embert a sírig kísérik, és túl is szent lánggal lobognak előtte.

Hirdetik szöszékeinkből, hogy nemcsak kenyérral él az ember, de azért a világon mindenki vagy legtöbb csak az anyagi javakban keresi főboldogságát. Igen helyes! gyarapodjék vagyonban minden hívünk, azonban jusson eszünkbe mindnyájunknak, hogy minden javaink Istentől vannak és gondoljunk az életnek ama kenyérére, melyet a Krisztus ad az ő benne hívőknek, s hogy ezt elayerhessük, legyünk egyházunknak buzgóságban, tetteben, áldozatkészségben hű fiai.

Ragaskodjunk egyházunkhoz. Igyekezzünk, azt minden külső és belső ellenség ellen megvédeni és megtartani. Ezt kívánja tőlünk, nemcsak mennyei üdvösségünk, hanem földi életünk nyugalma és boldogsága és a szellemi szabadság és előhaladás biztosítása. Pál apostol mondásával zárom be beszédem: „Akarom, hogy bölcsétek legyenek a jó dolgokban”. (Pál I. Kor. XVI. r. 19.) „Legyenek erősek az Urban és az ő hatalmas erejében. Öltözzétek fel az Istennek minden fegyverét. az élet setétségének vezérei ellen, a lelki gonoszságok ellen”. (Pál, Efez, VI. r. 10, 11, 12.) Ugy legyen!

Szemle az ének-oktatás felett főgimnáziumainkban.

A már megjelent 1800—1901. tanévi értesítők alapján összefoglalni kívánom a lehetőségig mind azokat az adatokat, a melyek erdélyrészi ref. főgimnáziumainkban az ének tanítására vonatkoznak. Azután pedig ismertetésemhez bizonyos bíráló észrevételeket s majd néhány javaslatot kívánok fűzni.

I.

1., A n-nyedi főgimnáziumban.

I. g. o.-ban. *Vallástan* és *Éneklés*. Egyházi énekek: dicséretes: 1, 13, 34, 67, 70, 81, 99, 101; zsoltárok: V., VIII., XXIII., XLII., LXI., LXV, LXXV., XC., egy szólamban. Világi dalok: hazafias, nép- és műdalok két szólamban. Heti 2 óra. II. g. o.-ban mint az I. oszt. ban, (mégis annyi különbséggel, hogy az I.-ső oszt. dicséretein kívül tanulták még a 30, 63, 64 dicséretet és a zsoltárok közül még az I., XIX, XXV, XXXIII és LXXXIX zsoltárt). Heti 2 óra. Mindkét osztályban *Hegedüs* Zsigmond képezdei h. tanár tanított.

III. g. o. ban, mint az I.-ső osztályban (!).

IV. g. o.-ban, mint az I.-ső osztályban (!) — A III. és IV. oszt. egyik és a négy felső osztály I—1 ének órája közös volt s erre csak a műéneklést gyakorló tanulók jártak.

Majd aztán a „Tanulók önkénytes tevékenysége” c. rovat alatt a rendkívüli tárgyaknál fel van említve, hogy a vegyes dalkarnak 110 tagja volt és pedig sopran 24, alt 21, tenor 35 és bassz 20. Szerepelt a vegyes dalkar 10 alkalommal: kétszer a templomban, hatszor iskolai ünnepélyen és kétszer a városban. Következik a vegyes dalkar tagjainak névszerinti felsorolása a III—VIII osztályokból.

A vegyes dalkart dr. *Farnos Dezső* gimn. tanár tanította. — Az első mellékleten pedig „*Vizsgálatok a rendkívüli tárgyakból*” cím alatt föl van említve, hogy „énekből jun. 12.-én d. u. 3 órakor volt a vizsga.”

Csak ennyit az, a mit én a n.-nyedi kollegium m. évi értesítőjében az ének tanításra vonatkozólag találtam.

Mindjárt feltűnik, hogy a III—IV. g. o. tanulói, valamint az V—VIII g. oszt. növendékei nem mindnyájan részesültek énekképzésben, hanem csak is a vegyeskar tagjai. A konvenci tanterv, a mely pedig itt ez iskolában az értesítő szerint érvényben volt, mindenkit kötelez általában véve az u. n. *osztálybeli énektanulásra*, a melynek az a feladata, hogy a fiúk az általános műveltséghez tartozó elméleti részt az énekből elsajátítsák s ekívül — a mennyeiben a kellő feltételek megengedik — annyi dalkat tanulják meg cantus firmusát szövegével együtt, a mennyeinek épen lehetséges. Más felől a *karban való énektanulás* feladata köztudomás szerint műéneklésben való jártasság elsajátítása és oly képességre való juttatás, hogy a tanuló, az iskolai énekkar valamelyik szólamának hasznosan működő tagja lehessen.

Az is szembevetendő, hogy — míg az eltanult dicsé-

reték és zsoltárok pontosan fel vannak sorolva, — semmi tájékozást sem találunk arra nézve, hogy az egyes osztályokban miféle világi, t. i. hazafias, nép- és mű-dalokat tanultak a növendékek? miféle tankönyvből vagy irott füzetből? Vajjon elméletet tanultak-e? és ha igen: osztályonként mit és minő tankönyv szerint?

Éppen ily kevéssé lehetünk tájékozva a felől, hogy a vegyes kar hány és miféle dalokat s mily tankönyv alapján tanult be? A közölt programmokból látszik ugyan, hogy év folytán minő kardalokat adott elé; de csak azokat egy évi munkásság eredményének alig lehet tekinteni, mert azok közt bizonyára ismételt dalok is találhatók.

Sajnos, hogy míg N.-Enyeden a koll-giumnak kilenczféle könyv-, szer- és műtára van, a melyeknek gyarapítására évenként igen tekintélyes összeget áldoz, addig az ének és zene szolgálatára valamilyen könyvtár vagy hangjegy gyűjtemény-hangszertár nem áll fenn, legalább az értesítő erről nem tesz említést. Továbbá az is sajnálatraméltó, hogy sem a tanári, sem pedig az ifjusági olvasó terembe járatott nagyszámú lapok és folyóiratok között nem lehet zenészetit lapot vagy szakközlönyt találni.

Azt azonban elismeréssel emelem ki, hogy a tanulókat klasszifikálták és hogy év végén nyilvános vizsgát tartottak az énekből is.

2. A kolozsvári főgimnáziumban.

I. g. o.-ban. *Ének*: A zenéről általában A vonalrendszer és a hangjegyek. A hangjegyek alakja, értéke és elnevezése. A szünet-jegyek és kitarás jegyek ismertetése, a bevégző, ismétlő és változtató jegyek általánosságban. A *c.* kemény és az *a.* lágy hangnem. Gyakorlatok: több dicséret és zsoltár; néhány világi dal. Kézikönyv: *Berecz Ede*: A zene alapelvei és *Deák-Makai*: Magyar Kalliope. Hetenként 1 órán tanította *Seprődi János*.

II. g. o.-ban *Ének*: Az előző évben tanultak rövid ismétlése. A kemény és lágy hangnem különbségének feltüntetése, a használtabbak gyakorlati tanítása. A különböző kulesokról; a *g.* kulcsról különösen. A zenei előadásra vonatkozó közönségesebb műki-fejezések jelentése és alkalmazása. Gyakorlatul több dicséret és zsoltár; pár világi dal két szolamban. Kézikönyv mint az I. g. o.-ban. Hetenként 1 órán tanította: *Seprődi János*.

III. és IV. g. o.-ban: Semmi adat. Hanem a „Rendkívüli tárgyak“ között az értesítő 41 és 42-ik lapján ez áll: „e., *Itusági dalkar*. Az ifj. *vegyeskar* 60 tagból állott. Alakult ezenkívül az önként vállalkozó felsőbb osztályu tanulókból és az egyetemi hallgatókból egy 30 tagból álló *térfi kar* is. Mindkettőnek az ünnepélyeken való részvétel mellett, célja volt a *magasabb műének megismerése* (!?) Megtanult és elő adott darabok voltak: A derék nem fél az idők mohától. Zendül a dal. Himnusz és Szózat. Bortal a Bánkban operából, férfi karra, Kurucz dalok, zenekiséréttel. A vezeklő, Vándor Gyulától bassz solo zenekiséréttel. Népdalok férfikarra. Zách Klára ballada, zenéje gr. Zichy Gézától. A dalkar hatszor működött. Hetenként 2 órán tanította *Seprődi János*.

A mi az I. és II. g. o. tananyagát illeti, az mind helyes és kielégítő. A használt tankönyvek is fel vannak sorolva. Kíváncsi vagyok azonban tudni, hogy — miután a Deák Makai „Magyar Kalliopeja“ elfogyott és könyvárosi uton nem kapható vajjon miképpen használják mégis a kolozsvári főgimnáziumban?

Valamint azt is szeretném megtudni, hogy miféle tanterv szerint tanítják ott az éneket csak is az I. II. gimn. osztályokban, egyebütt pedig a karban való éneklésen kívül egyáltalán sehol? És e két osztályban is miért részesülnek a tanulók hetenként csakis 1—1 órai osztályéneklésben?

Hogy ilyen minimális óraszámban mily keveset lehet tanítani és tanulni, azt bárki ahhoz értő elképzelheti. Maga az értesítő nem is sorolja fel, hanem csak általánosságban mondja: „több dicséret és zsoltár; néhány vagy pár világi dal“; de, hogy hányat és melyeket tanulták el? azt elhallgatja. A két kar által betanult darabok számát is keveselnem kell, tekintve, hogy ismételt dalok is lehetnek közöttük, legalább a Himnusz és a Szózat.

Abból a bánásmódból, a melyben itt részesül az ének, az tűnik ki, hogy az énektanítás csak arra szolgál, hogy az ifjuság bizonyos hányada az ének kar tagjává képeztessek, s mint ilyen, bizonyos ünnepélyek alkalmával részt vehessen az iskolai több szolamu éneklésben. Én nem osztom ezt a felfogást, sőt határozottan ellene kell annak mondanom. Nézeteimet erre vonatkozólag bővebben kifejtettem volt ugyane lap hasábjain az 1889-ik folyamban; röviden alább is szólni fogok még erről.

A kollegium felsorolt gyűjteményei között nincs szó hangszer vagy hangjegy-tárról. avagy arról, hogy járattott-e az iskola valamiféle zene-szakközlönyt vagy havi folyóiratot? Az ifjuság érdem jegyei nincsenek közölve az értesítőben; tehát nem tudható; vajjon a tanulók kaptak-e kalkulust az énekből? Végül sem az ének vizsgára. sem az énekből esetleg kitűzött pályadíjakra vagy jutalomra nézve sem találtam tájékozatót a kolozsvári értesítőben.

[Folytatjuk]

Egyházkerületi közgyűlések.

A kik a felekezeti közéletet szerették eddig a valóságban kedvezőbbben megítélni, azokra alaposan ráczafolnak a már megkezdődött kerületi közgyűlések. Mindenütt hallatszik a megbántott protestantizmus egy-egy jajdulása, mindenütt keresik a fájó seb gyógyító balsamát, mindenütt arról foly a szó, a felett tanácskoznak, hogyan lehetne a mostani állapotokat, — melyek a betegségnek jeleit mutatják itt is, ott is — orvosolni. Sok okos érv hangzott el, a már lefolyt gyűléseken a helyzet tarthatatlan voltának kimutatására, sok intézkedés vétetett foganatba a prot. egyház érdekeinek, jogainak megóvása végett és mindez egy-egy vészkiáltás, feljajdulása a megsértett protestantizmusnak.

Nem czélunk a közgyűléseken hozott határozatokat bírálat tárgyává tenni, csak ismertetni akarjuk lapunk olvasói előtt azt a minden vonalon meginduló munkát és erélyes védekezést, a mely a hazai prot. egyházakat teljes erejükben mutatja fel előttünk.

A bányai ág h. ev. egyházkerület közgyűlését f. hó 11—13 napjain Budapesten tartotta meg Zsilinszky Mihály egyházkerületi felügyelő és Sárkány Sámuel püspök elnöklése alatt. Zsilinszky megnyitó beszédjében a Pulszky Ágost dunántúli felügyelő és Szilagyi Dezső dunamelléki ev. ref. egyh. kerületi főgondnokról való megemlékezése után utal a mai felekezet közötti helyzetre. Az egyházi élet terén itt, ott mutatkozó beteges jelenségek egyedüli gyógyszerül a lekipásztorok fokozottabb munkálkodását tartja. A lelkésznek személyesen kell népével érintkeznie, mert *ami egyházunk valódi ereje a nép lelkében gyökerezik, egyedüli kincsünk és gazdagságunk a nép és annak vallás és erkölcsi lendülete, jóindulata és áldozatkészsége.* E végre a lelkészképzésnek kell a gyakorlati élet követelményeinek megfelelőbb irányt adni, hogy a fokozottabb igényeknek inkább képzett lekipásztorok felelhessenek meg. Sárkány püspök jelentésében az egyházkerület egy évi történetét mutatja be. A nép vallás erkölcsi viszonyai megnyugtatók. Az anyagi helyzet kedvezőtlen, ennek egyedüli orvosszere az 1848. XX. t. cz. végrehajtása. A részletes tárgyalás sorain szóba jött a hódmező-vásárhelyi reform.

gimnáziumban tanuló evang. tanulók vallásoktatásának ügye, ahol a reform. lelkész tanítja az evang. tanulóknak is a hittant.

E tárgyra vonatkozólag a gyűlés Zsilinszky érdemleges és tárgyilagos hozzászólása után azt határozta, hogy a vallásitanítást jövőre is a ref. lelkész kezében hagyja, mivel „a vallásitanításnál minden ref. hitoktató tanítja a választó tanokat is és egyfelől hálalanság, másfelől a testvéries viszony megbontása lenne, ha továbbra is nem a ref. lelkész tanítaná a hittant.“ Veress József előterjeszti a mult évben tartott egyházkerületi közgyűlés megbizásából készített, *az egyház-látogatásról* szóló javaslatát. *Svehla Gusztáv* és *Morhács Márton* hozzászólásai után a közgyűlés változatlanul elfogadta a Veress által előterjesztett javaslatot és azoknak szigorú végrehajtását szükségesnek mondja ki. A *cura pastoralis* kérdését tárgyaló munka megírására kiküldött bizottság jelentése nagy vitára szolgáltatott okot; közgyűlés utasítja a bizottságot, hogy egy nagyobb, tudományos munka megírására tegye meg a kellő lépéseket. A gesdi, apateleki, aradi és mezőberényi egyházak beléletére vonatkozó s a mult évben az eperjesi theológiáról pánszláv üzemek miatt kitiltott theologusok ügyét tárgyaló határozatokkal véget ért a közgyűlés.

A dunántúli ev. ref. egyházkerület f. hó 12 s következő napjain tartotta meg Pápán ez évi közgyűlését. Elnökölt Tisza Kálmán főgondnok és Antal Gábor püspök E gyűléssel kapcsolatosan nyitott meg a pápai ev. ref. leányiskola, melynek felállítását épen a mai, az idáig fejlődött viszonyok tették szükségessé. Jóformán ez iskolaavatus volt a közgyűlés látogatottságának első és legfőbb oka, mert nem kicsinylendő eredmény az, a melyet elért a dunántúli ev. reform. egyházkerület, midőn a prot. nőnevelés leghatalmasabb eszközének, egy prot. felsőbb leányiskolának lehet tulajdonosa. A megnyitó ünnepélyen testületileg képviseltette magát az ág. h. hitvallásu egyházkerület, mely alkalomból Gyurátz püspök mondott tartalmas beszédet, kiemelvén, hogy a mostan megnyitott leányiskola fontos missziót teljesít a protestantismus szolgálatában: ez „*az egykor hegyeket megmozgató, mindent megrázó, élő hitnek lángralobbantása, a női kedély meghódítása által egyénekben. családokban*“. E beszédre, Tisza Kálmán válaszolt, kifejezést adva az örömmek, melyet keltett az evang. egyházkerület előljáróinak megjelenése ez ünnepélyen, a mikor a testvériség kifejezésére külsőképen is szükség van, ép egy ilyen alkalommal, a mikor megnyílik a prot. nőnevelés szolgálatában álló egyik elsőrangú intézet. Beszédjében a két prot. egyház számára az Istentől kér segítséget, hogy, mint testvér, küzdhessen a két egyház a protestantismus ellenségei ellen. A *László József* által alapított leányiskola felavatása csak ezután történt meg, kezdődvén az ünnepély Istentisztelettel, melyen *Küss József* mondott alkalmi beszédet, azután meg *Czike Lajos* főiskolai gondnok emlékezett meg a nagynevű kócsi papról, kinek alapítványából létesült ez intézet. Beszédje végén lehullott a lepel az intézet alapítójának márvány mellszobráról, melyet Horvát Adorján mintázott. Azután Medgyaszay Vincze alkalmi ódája elszavaltatván, véget ért az iskolaavatus ünnepélye.

A közgyűlés 13-án vette kezdetét Tisza Kálmán elnöki megnyitó beszédjével. Beszédje, mely komoly vizsgálódás a ref. egyház mai állapota fölött, a következőkben foglalható össze

Az idő komoly, vannak veszedelmek, melyek egyházunk fennállását, virágzását veszélyeztetik. Ezek a veszedelmek nem a régi kor *«lármaival járó»* veszélyei, de olyanok, melyek lassú munkával a *„családokba hatolva“* gyöngítik a hitbuzgóságot. Ezen az egy veszályen kívül fenyeget a nazarenusok, baptisták szektája is s mindezt megkoronázza a *vegyes házasságokból született gyermekek vallásáról* szóló tör-

vénynek mireánk nézve bizony nagyon hátrányos intézkedése. Ezekkel szemben védekeznünk *kell* és lehet *is a cura pastoralis* folytonosan való gyakorlásával, a belmissió-egyletek alakításával, a melynek ügyeit *a lelkésznek kell* kezébe vennie és szorgalmas odaadó munkássággal felkeltheti a gyülekezetben szunynyadozó hitéletet. Nem szükséges ehhez az országos belmissió egylet megalakulásának megvárása, fogjon hozzá a lelkész most, a mihelyt népünk időt szakíthat a vallásos felolvasások meghallgatására. Szorgalmas, odaadó munkásság, ez az a mi a prot. egyházat a fenyegető veszedelemtől megmentheti.

Antal Gábor püspöki jelentésében megemlékezik *Szilágyi Dezsőről*, kinek emlékét a közgyűlés jegyzőkönyvben örökítette meg. A püspöki jelentés során tárgyalás alá került a szlavón missiói egylet jelentése, a mit örvendetes tudomásul szolgált.

Az 1848. XX. t. cz az indítványok során tárgyalás alá kerülvén; az ügysz Tisza Kálmán hozzászólása után, mely történeti fejlődését tekinti át e kérdésnek és a teljesítést az állam szempontjából veszi tárgyalás alá — kimondja, *hogy a törvényhozás az államsegélyt az egyház végleges szükségleteinek megfelelően állapítsa meg*. A reverzálisokra vonatkozó indítvány, mint visszaesés a liberalismusban — visszavonatot. A pápai egyházmege indítványára kiküldetett a zsinati előmunkálatok végzésére a bizottság, a melynek azonnal dolga is akadt a közgyűlés által e bizottsághoz áttett *lelkészi korpótlék* tárgyalásával.

A pénzügyi bizottság jelentésének meghallgatásával s Darányi miniszter által a pápai templom alapjavára tett 15000 korona alapítvány elfogadása után véget ért e nagyfontosságú egyházkerületi közgyűlés.

A közelmúlt napok harmadik kerületi közgyűlése volt a tiszai ág h. ev. egyházkerületnek f. hó 12. és 13. napjain *Tátra-Lomniczon* megtartott közgyűlése, melyen *Zelenka Pál* püspök és *Szentiványi Árpád* felügyelő elnökölt. *Szentiványi* megnyitójában ázólja a prot. egyház mai helyzetét: „*Észteihők tornyosúlnak egyházunk telett. Fegyvereinket készen tartjuk, hogy, amint szükség lesz a védelemre, azokat elő is vehessük*. Ennek kapcsán szól a politika és egyház viszonyáról. Mi a politikát az egyházból kiküszöböljük, *ha támadnak, védekeznünk kell*. Az egyházat *autonomia czégre alatt nemzetiségi czélokra* senki sem használhatja fel; azok ellen, kik ezt tenni merésznek, lesz módjában a gyűlésnek a legszigorúbban eljárni. Ezután *Zelenka* püspök terjeszti elő jelentését, melynek főbb pontjai a következők:

Az 1848. XX. t. cz. feltétlenül és egész terjedelmében végrehajtandó A prot. theol. fakultás felállítás a budapesti egyetemen égető szükség; az egyházi adók terhének csökkentésére szükségesnek tartja az adózók összeírását. Mivel a közalapi adózás érvénye ez évvel megszűnik, az adózás összeírásakor szükségesnek tarja, hogy a hívek állami adója is kitüntettség, hogy az egyházi adózás terhes voltáról alkotott kép minél tisztább legyen. A prot. tábori lelkészek száma igen csekély és már csak a rájuk háramló munka tömérdek volta is megköveteli a tábori lelkészek számának szaporítását.

A püspöki jelentés további részében a kerület belügyeit tárgyalja, valamint ugyanezen tárgy foglalta el a gyűlés második napját is, melyen, mint általános prot. érdek a M. P. I. T. pártolása ajánlatik a lelkészek pártfogásába

Ezek a kiemelkedő mozzanatai a közelmúlt prot. kerületi közgyűléseknek. Mindeniken meglátszik az a komolyság, melylyel a mostani állapotot tárgyalják, meglátszik az az intenzivebb munkálkodásra való törekvés, a szervezkedés, az összetartás szükségességének érzete, mindenik egy figyelmeztetés, a mely a prot. egyházak érdekét sziveiken viselő férfiak ajakáról szól nekünk.

TÁRGYA.

A zilahi ev. ref. collegium történetéhez.

A XVIII. században mindenik iskolánk szenvedett a római katolikusok zaklatásaitól. A zilahinak is kijutott a maga része, a mint ezt az odavaló egyháztanács 1772. szept. 18-án tartott üléséből megírta Málnási László főconsistoriumi lelkésznek Szebenben.

Azt írja az egyháztanács, hogy gymnasiumcs-kájok köépülete nagyon megrongálódván, körülbelől 1763. januáriusában megkereste a főconsistoriumot, lehetne-e javíttatni az épületet a régi alapfalakon? aztán lehetne-e a tetejébe más emeletet (felházakat) rakatni? mivel Isten jóvoltából megszaporodtak a gyermekek és mivel az egész Szilágyságban, Kolozsvár és Debreczen között nincs több iskola, itt kezdenek tanulni a gyermekek.

Ekkori kérésükre Teleki László és Bethlen Imre grófok aláírásával azt a biztató választ nyerték, hogy terjeszkedés nélkül építhetnek a régi fundamentumra s csak fogjanak hozzá Isten segedelmével és fel is emelhetik, mert a levegő *mindenkinek közjava*, és mert az ilyenforma régi parochialis házak kijavítását nem tiltotta el ő felsége. Ennek alapján az alsó épületek kijavítását 1763-ban és 1764-ben el is végezték; a most folyó évben pedig a felső házakat építették s a fedelét most rakják.

De nagy szomorúság érte őket, mert a váradi róm. kath. consistorium följelentette őket, hogy kőanyagból Academiát építenek. A kir. főkormányzék erre vizsgáló biztosokat küldött ki dobokavármegyei főbíró Ketzeli Sándor és Ketheli László szolgabíró személyében, kik meg is jelentek szeptember 17-én s megvizsgálván iskolájokat, a következő öt kérdésre kívántak feleletet: 1. Új iskolák építettek e, vagy régi fundamentumra? Erre azt felelték, hogy nem új az iskola, mert 1679-ben Apaffi fejedelem idejében épült; sőt maga a fejedelem a kolozsvári harminczadról 50 frt. segélyt rendelt, mely rendeletnek eredetijét is megmutatták a biztosoknak; a mostani építés is a régi fundamentumon van, a mit igazol a zilahi városi tanácsnak a javítás meg szemléléséről 1764-ben kiállított bizonyítványa, melyet a két felekezet biztosai nyújtottak be. Ezt is megmutatták a biztosoknak. 2. Vajjon ő felsége vagy a kir. főkormányzék engedélyével történt-e? A felelet ez: Mivel tudtok szerint a régi parochialis, romlott házak kijavítását nem tiltotta el ő felsége, nem kívántak a főkormányzékhez folya modni, hanem főconsistoriumtól kértek s kaptak engedélyt a javításra; ezért fogtak hozzá. — 3. Mekkorát növekedett hosszában, szélességében, magasságában? A felelet így szól: Hosszában, szélességében egy ujnyit sem, mivel a régi fundamentumon van; sőt a régi falaknak egy része, mely állandóbb volt, most is ott van, a mint a biztosok is látták; hanem magasságában emelkedett körülbelől másfél ölnyit s feljárónak kellvén lenni a felsőbb házakra. fából készitettek folyósót elébe valami két singnyi szélességben. 4. Mikor kezdtek az építéshez? Az alsó házak építését kezdték 1764-ben, a felsőket az idén. 5. Most minő állapotban van? Magok az urak látják, hogy még fedél nélkül van.

Ezt alig végezheték, nyomban küldött a tekintetes cont. tábla két assessort a gondnoksághoz egy kormányzékai bizottsággal azon ürügy alatt, hogy a templomot kókerítéssel akarják körülvenni, melytől el tiltották őket azzal a megjegyzéssel, hogy a főkormányzék méltatlankodik, mióta hirt kapott erről. De ebben nincs semmi valóság. A dolog úgy áll, hogy az

* Itt megjegyzik, hogy nagyon is siettették a feleletet s csak a tisztátalan jegyzéket veték kezükhöz, tehát szórul-szóra nem idézhetik; de hozzávetőleg mégis megírják magyarul, habár az eredeti kérdések és feleletek latinul történtek.

iskola régen kövel volt a templom felől bekerítve, melynek fundamentuma most is meglátszik s ezt meg is szemléltették a cont. táblától kikért biztosokkal; de a sok földrengés s vizes idők úgy megmozdították volt a templom és iskola közt levő földet, hogy már féltek a templom megmozdulásától is; tehát a föld erősítésére, hogy le ne szakadozzon, az iskolának régi kőfundamentumán, csak a templom felől csináltattak egy darabocská kőfalat. De más a templom kerítése, mely fából van. Az iskola és templom közt út van, melyen halottakat is szoktak hordozni.

Ezeket azért tudatták Málnásival, hogy tájékozza a főconsistoriumot; mert a jelentést fölterjesztik két hét alatt. Választ is várnak*.

E néhány sor nemcsak a sérelmes eljárás miatt érdemes a figyelemre, hanem azért is, mivel a zilahi ev. ref. collegium történetirői nem ismerték ez esetet, tehát az iskola történetének kiegészítésére szolgál.

Dr. Török István.

Különfélék.

— Egyházkerületünk theol. fakultásán e hó 12—13 napján tartottak a theol. alap- és lelkészkesztő vizsgálatok. A vizsgálatokon Dr. Bartók György püspök elnökölt és részt vettek, mint egyházkerületi vizsgáló-biztosok: Sándor János, Somkerek Miklós és Dr. Elek Viktor esperesek. — Távol maradásukat hivatalos elfoglaltsággal mentették ki: Déesy Gyula esperes és Bodor János lelkész. — A vizsgálatok általános eredménye nemcsak kielégítő, hanem szépnek is mondható. A végső vizsgálatra, második lelkészkesztőre álltak ketten: Mircse Ferencz kovásznai s. lelkész, Molnár Imre sz.-udvarhelyi h. vallás-tanár; első lelkészkesztőre ismét ketten: Czímay Zoltán és Magyar Árpád. Theol. alapvizsgálatra az intézet 16, másodévet végzett növendéke u. m. Bartha Lajos, Csiki István, Demes Ferencz, Farkas István, Farkas Jenő, Farkas József, Izsák Aladár, Kiss Albert, Lőrincz Áron, Márton Árpád, Megyaszi Mihály, Péter Gerő, Pünkösti Lajos, Rákosi Dezső, Takács József és Varga Károly. — Jeles eredménnyel vizsgáltak haton: Molnár Imre, Demes Ferencz, Farkas József, Izsák Aladár, Kiss Albert, Megyaszi Mihály; jó eredménnyel heten és kielégítővel ismét heten. — Mikor e szép eredményt — különösen a fiatalabb nemzedéknél — örömmel konstatalta a bizottság, egyben szomoruan látta, hogy különösen az idősebbek nem valami jó példát adnak az által, hogy vizsgálatukat a *rendes* időről egy s más okból, a legtöbben pedig minden indoklás nélkül elhalasztják. Pedig ez nemcsak az illetők személyére jár — később rendszeren keservesen érzett hátránnyal — hanem az egyházkerületre nézve is, mely így az üresen álló papi állomásokat csak későre tudja *rendes* lelkészekkel ellátni. E bajon segitendő megfelelő szigorító intézkedéseket fog kérni az egyházkerületi közgyűléstől.

Az évmegnyitó ünnepély theol. fakultásunkon díszes közönség jelenlétében e hó 15-én történt meg. Jövel Szent Lélek után Dr. Bartók György püspök mondott áhitatos gyönyörű megnyitó-imát. Aztán Kenessey Béla igazgató olvasta fel megnyitó beszédét, mely tudományos mélységével és erkölcsi komolyságával mély és — hisszük — maradandó hatást gyakorolt az ifjúságra s a melyet, reméljük, a szerző szivességéből bemutathatunk olvasóinknak. A szép közönség soraiban ott láttuk: Lóte József tud. egytanárt, az ez évi rector-magnificust, Schneller István egyet. tanárt, Fekete Gábor kir. táblai elnököt, Incze Gerő és dr. Papp István tábla bírákkal: ref. collegiumunk tanárait dr. Sárkány Lajos igazgatóval élükön stb. stb. Isten áldja meg bő kegyelmével az új esztendő!

* Az eredeti fölterjesztés a főcons. lt. 73—1772. sz. a.

— **Ev. ref. magasabb leánynevelő intézet** ügyében ülésezett e hó 11-én Dr. Bartók György püspök elnökletével egy szűkebb körű bizottság. Két tervezet feküdt a bizottság előtt. egyik *Pallos* Albert, másik *Dr. Csernátoni* Gyula tollából. A bizottság hosszas és mélyreható tárgyalás után abban állapodott meg, hogy végcél gyanánt egy olyan intézetnek kell szemünk előtt lebegnie, a mely szervezetével és tanrendjével lehetővé tegye mindazon elméleti és gyakorlati képzéseket, a mire csak a mai női nemnek szüksége lehet, akár műveltség, akár kenyérpálya szerint. Hogy egyszerre minden ága ki nem építhető ez bizonyos. Ez a fejlesztésnek lesz fenntartva. Egyhangú vélemény szerint egy 6—8 osztályu középtagozattal volna megindítandó, mely a mutatózó szükség és erő szerint egészítettnek ki lefelé és felfelé. A kérdés anyagi oldalával és ezzel kapcsolatos dolgokról egy közelebbi ülésben lesz szó.

Az egyházmegyék új beosztása ügyében kiküldött egyh. ker. bizottság is 11. é. délután tartotta ülését. Jelen voltak: *Dr. Bartók* György püspök, elnök; *Gyarmathy* Zsigmond, *Dr. Bodor* Tivadar, *Kebelei Nagy* Pál gondnokok. *Somkerek* Miklós, *Ravasz* János esperesek, *Nagy Károly* theol. tanár. *Zeyk* Dániel egyh. ker. főgondnok kimentette elmaradását. A bizottság lehetőleg keresztülviendő következő elvet fogadta el: az egyházmegyék egy politikai megye területére essenek; átlag 30-nál több egyházközséggel és 25 ezernél több lélekszámmal ne birjanak, a püspöki vizsgálat alatti egyházak bekebeleztessenek s lehetőleg állandó központtal birjanak. Ezekhez képest a tervezet szerint. 1.) A Vajda-hunyadi változatlanul maradna. 2.) A gy.-fehérvári egyesítettnek főleg a nagy-enyedinek s más egyházmegyéknek is Alsó-fehér vármegye területén eső egyházaival. 3.) A nagy-enyedi és más egyházmegyéknek is Torda-Aranyos vármegye területére eső egyházai alkotnának egy új „Tordai egyházmegyét”. 4.) A kolozs-kalotai, széki stb. egyházmegyéknek Kolozs vármegye területén fekvő egyházközségeiből két egyházmegye volna alakítandó: a kalotaszegi egészen Kolozsvárig, és a „kolozsvári” egészen Tekéig. 5.) A mostani deési és széki egyh. megyék Szolnok-Doboka vármegye területén egy egyházmegyévé tömörülnek. 6.) A mai marosi egyh. megye csaknem változatlanul maradna. 7.) A mostani görgényi- és nagysajói öszezatoltatnának. 8.) A küllői egyh. megye csak Kis-Küküllő vármegye területén constituáltatnék. 9. Nagy-Küküllő-, Szeben-, Fogaras vármegyék területén levő egyházaink egy egyházmegyét alkotnának. 10. A mostani udvarhelyi egyh. megye alig változnék. 11. A mai erdővidéki kiegészítettnek Sepsiből Hidvég, Árapatak, Erősd, Brassó, Husszufaluval. 12. A mai sepsi kapná Csik Szeredát is. 13. Kézdi- és orbai egyh. megyéink egyesítettnek. 14. A mai szilágyszolnok feloszlana egy zilahi- és egy krasznai egyh. megyére. — Nagyjában ezek a tervezet körvonalai. A legnagyobb nehézséget, a mint könnyen látható a nagy-sajói és görgényi egyesítése képezi. A tervezet persze ki fog majd küldetni az egyházmegyékhez s az az évi közgyűlésen érdemleges tárgyalásra nem is kerül.

A M. P. I. T. miskolczi közgyűlésén egyh.-kerületünkben részt vesznek: *Dr. Bartók* György püspök, ifj. *Bartók* György theologus, *Bodor Géza* esperes, *Bodor* János, *Jánosi Béla*, *Kiss Lajos* ifj., *Lénárt József* lelkészek; *Kecskeméthy* István, *Nagy Károly* theol. tanárok; *Zayzon* János vallástanár. *Benke* István gimn. tanár. *Vén Mihály* esperes. *Veress Károly* lelkész. (*Papolcz*), *Szilágyi Farkas* (N. Enyed), *Szádeczky Béla* (Kolozsvár), *Magyarósi István* (Zilah), összesen 16-on.

Gyászrovat. Megdőbbentő halállal mult ki éiete virágjában, 26 éves korában *Péter Sándor* a szászvárosi ev. ref. Kuún-kollegium derék helyettes tanára, ki már ez öszön rendes tanárrá volt jelölve előjárósága által. Pár napi távollét után átlótt fejjelet fogták

ki a Marosból Rápolc körül. «Osszetört hite, megingott bizalma» — mondja a gyászjelentő. Mi pedig elgondoljuk: micsoda örvényei vannak az emberi szívnek sokszor mosolygó arc alatt — mint nála! És imádkozunk: «Ne vigy, ne vigy Uram a kísértetbe!» Ároni család sarja volt: id. Péter Károly orbai esperes fiát, ifj. Péter Károly alsó-sófalvi pap, Mózes s.-szt.-györgyi, Antal tordai tanár testvérüket siratják benne. Az Ur adjon övének vigasztalást, neki csendes pihenést!! — *Szabó* József nyug. kir. törvsz. irodatiszt, 48 as honvéd 68 éves korában, e hó 17-én elhányt. Benne *Szabó* Jenő k.-vásárhelyi paptársunk édes atyját vesztette. Halála szenvedéseitől való megváltás volt. Az Ur vigasztalja meg a kesergőket. — *Dávid* Antal a kolozsvári ref. egyház buzgó presbytere, minden egyházi ügynek lelkes munkása e hó 17-én elhunyt. Emléke legyen áldott!

Baróthi anyaegyházzá alakult eklézsiánk első lelkészét *Kovács* Sándor volt olaszteleki papot f. hó 12-én iktatják be új hivatalába. A beiktatást *Kóvér* András erdővidéki esperes *Balázs* Ignác köpeczi lelkésszel fogja teljesíteni. Istennek áldása legyen az új gyülekezeten, lekipásztórán és nagylelkű pátronusán *Zathureczky* Gyula főgondnok!

Fizessünk elő a „Magyar Szó”-ra! Az idők járása olyan, hogy a protestantizmusnak szinte nagyobb erélyre, nagyobb éberségre, nagyobb elszántságra van szüksége, mint bármikor valaha, akár a legnagyobb nyilvános üldözötetése idején is. A klerikális mus nagyobb erővel támad, mint valaha. VII. Gergely óta nem uralkodott annyira a Vatikánban az ecclesia militans, mint napjainkban. S ha nem felejtett is semmit, de tanult sokat. Megtanulta: élni a szellem modern badviselésének fegyvereivel. Felkarolta az iskolákat, amelyeket eddig elhanyagolt és nyájaskodik a tudományról, amelyet eddig elkarhóztatott.

S élvén a modern boldogulás modern eszközeivel, természetesen rátette a kezét a sajtóra is, mely legközvetlenebbül kapcsolja össze az élet valóságát az írott betűvel.

Annak a nagy hadseregnek a segítségével, mely világszerte a Vatikán rendelkezésére áll, ez a vállalkozás bizonyos mértékig sikerült is. És sikerült különösen nálunk. Franciaország azzal felett a Vatikán törekvéseire, hogy meghozta a kongregáció-törvényt. Spanyolországban útik a papokat. Minálunk azonban a vatikáni törekvéseknek teljes sikere volt, a minnek a legbiztosabb fokmérője az, hogy az a sajtó, mely mindig a népszerű áramlatok szerint igazodik, ma mind ott van a klerikális mus táborában.

A „Magyar Szó” látta a veszedelmet, a mely fenyeget, s elhatározta, hogy gátat emel elébe, éppen azon az úton, a melyen legjobban terjeszkedik.

Ezért indították meg ezt a lapot. Tegyük hatását minél általánosabbá az által, hogy terjesszük e lapot.

Harcban vagyunk, szükségünk van a katonákra. Ezért kérjük, sziveskedjék a „Magyar Szó”-t ismerősei körében terjeszteni, s a táborát megnövelni.

Protestáns lelkészeknek, tanfőfiaknak, s minden rendű tisztviselőknél **lesszállított** előfizetési árak:

egész évre —	28.—	kor. helyett	20	korona —	fillér
fél évre —	14.—	”	10	”	—
negyed évre —	7.—	”	5	”	—
egy hónapra —	2.40	”	1	”	70

A „Magyar Szó”
szerkesztősége

Budapest, VI., Teréz-körút 3. sz.

Hivatalos rész.

3733—1901.

KÖRÖZVÉNY.

mindenik ev. ref. iskolaszék t. t. Elnökéhez az egyházmegyék nt. Espereseihez, a collegiumok m. t. Előjáróságaihoz.

A nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi miniszter úr f. é. 24325 szám alatt a következő rendeletet intézte az összes kir. tanfelügyelőségekhez.

Az Első magyar irógyár „Vazul és Társa” cég gyártmányai újabb időben már oly minőségben kerülnek forgalomba, hogy a követelményeknek teljesen megfelelnek.

Tekintettel erre, valamint a maga nemében egyetlen hazai vállalat felvirágzásának a hazai ipar és közgazdaság szempontjából kiváló fontosságára, ezennel elrendelem, hogy a nevezett cég gyártmányait amennyiben azok minőség és ár tekintetében a külföldi hason czikkokkal egyenlők az állami tanító és tanítónőképződékbe, felső kereskedelmi, polgári fiú és leány, nemkülönbön felsőbb leány iskolákban,

valamint áll. és községi elemi és felső népiskolákban kizárólag használtassanak.

A nagymélt. Miniszter urnak hatóságunkhoz intézett felhívása alapján felhívjuk a címzett hatóságainkat, hogy hatáskörükben megnevezett hazai cég gyártmányait melegen ajánlani szíveskedjenek.

Kolozsvárt, 1901. szeptemb. 9-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Sárkány Lajos,
h. tanügyi előadó.

3775—1901.

ÉRTESÍTÉS

A káplántartási kongru f. é. második negyedévi részletének kiutalásáról.

Az egyetemes konvent kongrua bizottsága a következő káplántartási segélyeket folyósította a f. év második negyedére.

1. Pap István sz. kocsárdi lelkésznek	125 kor.	—	fil
2. Nagy Mihály középlaki	125	—	
3. Mihály Ákos m.-valkói	125	—	
4. Lénárt Samu szt.-margitai	87	36	
5. Csiszár Farkas m.-borzási	75	—	
6. Zsilinszki Pál m.-fülpösi	98	64	
7. id. Vályi János uzdiszentpéteri	125	—	
8. Özv. Kali Józsefnének	125	—	
9. Orbán Károly magyarósi	125	—	
10. Özv. Muzsnai Pálnének	115	41	
11. Vályi Elek besztercei	102	84	
12. Bodola Sámuel k.-márkosfalvi	99	72	

Felhívjuk tehát az érdekelteket, hogy szabályszerűen bélyegelt és esperesileg látalmazott nyugtáikat a jelzett összegeknek kifizethetése végett keblü pénzárunkba e hó végéig küldjék be.

Esperes aait pedig arra kérjük, hogy a jelzett nyugták sürgős kiállítását, beküldését ellenőrizni szíveskedjenek, egyszersmind pedig f. év harmadik negyedére esedékes káplántartási segélyekről az ismert mintázat szerinti kimutatást mielőbb állítsák össze és legkésőbb e hó végén küldjék föl igazgató tanácsunkhoz.

Kolozsvárt, 1901. szept. hó 12-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

2816—1901.

KÖRLEVÉL

Valamennyi egyházmegye Nagyt. Esperesének és a nagyenyedi püspöki vizsgálat alatti egyházközség t. tanácsának (a v.-hunyadi, gyulafehérvári és erdővidéki egyház-megyék kivételével).

Nagyt. Molnár Albert néhai szerkesztő ur özvegyének igazgatótanácsunkhoz tett előterjesztéséből arról szereztünk tudomást, hogy az Erdélyi Protestans Lap 1900. évi előfizetési díjaiból egyes egyházközségeink vagy egyáltalán semmit sem, vagy pedig csak rész összegeket fizettek be.

A kitüntetett hátralékok a következők:

1. A nagyenyedi egyházmegyéből a marosludasi egyház 2 kor.
2. A kolozskalotai egyházmegyéből: a gyalui egyház. 12 kor, a vistai egyház. 2 kor, a katolasantkirályi egyházközség 2 kor.
3. A deési egyházmegyéből: a kacsói egyház. 12 k., a magyarmacskási egyház. 10 k., a magyarköblösi egyházközs. 10 k., a válaszuti egyház. 10 kor.
4. A széki egyházmegyéből: a magyarfratai egyhk. 12 k., a ny.-kékesi egyház. 10 k., a v.-kamarási egyhk. 10 k., a noszolyi egyház. 10 k., a rettegi egyház. 12 k.
5. A marosi egyházmegyéből a csókaai egyház. 10 k., a csikfalvi egyház. 10 k.
6. A görgényi egyházmegyéből: a beresztelki egyhk. 12 k., a m.-n.-fülpösi egyhk. 10 k., a geryeszegi egyhk. 12 k., a dedrádszéplaki egyhk. 2 kor.
7. A küküllői egyházmegyéből az egrestői egyhk. 10 k., a szászdányáni egyhk. 10 k., a haranglábi egyhk. 2 korona.
8. A nagyszebeni egyházmegyéből a vizaknai egyházközség 12 kor.
9. Az udvarhelyi egyházmegyéből: a parajdi egyhk. 2 kor., a kissolyosi egyház. 10 k.

10. A sepsi egyházmegyéből: a komollói egyház. 10 k., a nagyborosnyói egyház. 12 kor.

11. Az orbai egyházmegyéből: a czófalvi egyházközség 10 kor.

12. A kézdi egyházmegyéből: az albisi egyházközség 2 kor.

13. A romániai egyházmegyéből: a pitești egyhk. 12 k., a ploesti egyhk. 10 kor

14. Szilágyszabolnok egyházmegyéből az ardói egyhk. 10 k., a pelekeszi egyhk. 12 k., a szilágysomlyói egyhk. 12 k., az érkávási egyhk. 10 k., a monói egyhk. 10 kor., a szilágycsehi egyhk. 12 kor., a t.-szántói egyhk. 10 k.

15. A nagyenyedi püspöki vizsgálat alatti egyházközség 12 kor.

Ez alapon felhívjuk a fennebb elősorolt egyházmegyék nt. Espereseit, hogy szíveskedjenek ezen hátralékokat a nevezettekől beszélni és legkésőbb f. évi október hó 15-ig igazgatótanácsunkhoz egy összegben befizetni.

Kolozsvárt, 1901. szept. hó 15-én.

Becsek Lajos,
elnök.

Kádár János,
számvevő.

3313—1901 SÜRGETŐ FÖLHÍVÁS

Valamennyi egyházmegye nagytiszteletű espereséhez.

Felhívjuk ismételtén az érdekelteket nt. esperes aait, hogy a lelkészi nyugdíjintézet föllállítására vonatkozó bizottsági javaslatot az egyházmegyei tanács által tárgyalatni s a véleményes jelentést — tekintettel az idő előhaladottságára lehető sürgősen betérjeszteni szíveskedjék.

Kolozsvárt, 1901. szept. 17.

Dr. Bartók György,
elnök.

Maksay János,
titkár h.

154—1901.

MEGHÍVÓ.

A deési ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének f. évi szeptember hó 28-án délelőtt 10 órakor, Deésen, a városház nagytermében tartandó közgyűlésére az értekezlet m. t. t. tagjait, valamint az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívom.

Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. A jóváhagyott alapszabályok előterjesztése s ezzel kapcsolatosan a szabályok szerinti szervezkedés. 3. T. Barabás Sámuel m.-láposi és t. Nagy Imre kendő-lónai lelkész aai felolvasásai. 4. Indítványok.

Tiszt. lelkésztársaimat kérem, szíveskedjenek e meghívót az értekezlet tagjaival közölni, mert más meghívás nem lesz.

Deés 1901. Szept. 12.

Vásárhelyi Boldizsár,
ev. ref. lelk. értekezl. elnök.

1052 1901.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye presbiteriumaihoz, lelkészeihez és tanítóihoz.

Országos közalaphoz és más alapokhoz intézendő segélykérvények, a közeledő ősi közgyűlésen lévén ellátandók, felhívom ezimeket, hogy ez irányú folyamodványaikat — szabályszerű felszereléssel — október hó 10-ig küldjék be hozzám.

Geryeszeg, 1901. szept. 11.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

1021—1901.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye kántortanítóihoz.

Eltávozás folytán, egy egyházmegyei tanítói képviselő ürességbe jövén fölkérem, hogy szavazataikat jelen év október 10-ig beküldeni szíveskedjenek.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

865—1901.

KÖRLEVÉL.

A küküllői egyházmegye összes lelképászoraihoz.

A méltóságos igazgató-tanácsnak 3712—1901. számú intézkedése folytán az esperesi hivatal folytatását n. t. Pátkay János főjegyző h. esperes aától átvévén, felkérem összes szolgatársaimat, hogy jövőre az esperesi hivatal ügykörébe tartozó megkereséseiket hozzám intézzék.

Maros-Ugra, 1901. szept. 15.

Nemes Árpád,
küküllői esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
félévre

12 kor
6 kor

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Miskolczi napok.

Olyanok voltak, a milyennek elképzeltük, megrajzoltuk. Sőt szebbek, jelentőségesebbek Bizonyosága ez annak, hogy nem alaptalan fántáziából alkottuk meg képét, hanem a vallásos lélek, a protestáns magyar öntudat s az idők jeleinek benső törvényei alapján.

Ezelőtt 30 évvel a Protestáns-egylet nem tudott magának állandó gyökeret. folyton fejlődő életet biztosítani. Kiszenvedett — bár nem nyomtalanul — a részvétlenség miatt. A M. P. I. T. napról-napra örvendetesen növekszik, fejlődik és — Istennek hála! — kezd erővé és hatalommá lenni.

Honnan e jelenség? Sokan szellemük különbözőségéből akarják kimagyarázni. Nem vitatkozom most e felett. Csak arra a tényre utalok, hogy akkor az általános szabadság és szabadelvűség korában egy protestáns vállalat nem tudott zöld ágra vergődni, ma pedig tagadhatatlanul reakziós korszakban él, sőt növekszik ereje és jelentősége. Úgy tetszik mintha a patens kor és küzdelem előkészületeit látnám megismétlődni.

Amiskolczi gyűlés látogatott, fényes és nyomatékos volt. Csak a résztvett kiválóságok névsorán kell végig tekinteni. A Társaság korábbi közgyűléseinek névsoraiban — s minél előbb megyünk annál kevésbé — hiába keressük a Miskolczon megjelent kiválóságok neveit. Pedig itt most nem is csak neveikkel szerepeltek, hanem szólottak is. Részükről pedig a szó is cselekedet.

Hegedüs Sándor hangsúlyozza a protestáns demokráciát: »a néppel a népért« s az egyetemleges felelősség érzetét élesztgeti, mikor arra hív fel, hogy mindnyájan tartozunk jobb és bal szomszédainkra vigyázni s még a kellő pillanatban feltenni nekik a kérdést: Quo vadis?! — Pronay Dezső báró a „láthatatlan egyház“ról, az »egyetemes papságról« értekezik, mikor minden protestánsok tömörülését óhajtja lelke. — Gyurácz Ferencz püspök a protestantizmus szellemi erejét és hatalmát dicsőítve, szükségesnek látja nyomatékkal szólani a protestáns

autonomia értékéről és Tisza Kálmán, a kirő megszoktuk, hogy csak országos jelentőségű dolgokban hallatja szavát, beáll belmissionáriusnak. Hét püspök, ugyanannyi egyh.-kerületi főgondnok és felügyelő, harmincnál több egyh.-megyei gondnok, lelkészek, tanárok, intelligens egyháztagok százával helyeselnek és lelkesednek a beszédeken.

Az idők jele, az események logikája, a készülődő történetek előrevetődő árnyéka ezek. Az egyházi élet mezején kezd pezsgőbb élet lenni, autonomiánk rongált bástyáit sokszor épen azok tatarozgatják most, kik egykor segítettek réseket ütni rajta.

Az egyházi elemen is valami bensőségteljes összelepedés vágya érzett. Földidegenek, kik eddig soha sem látták egymást, melegen szorítottak kezét a közös zászló alatt. A különböző fegyvernemek harcosai bajtársakként ölelték át egymást s a csatarendek felállításában, a védelem berendezésében eltérő véleményűek is a kölcsönös megértés jótékony szelleme alatt álltak. Az álláspontok védelmében semmi éleség, semmi erőszakolás. Mindenki érezte, hogy egyek vagyunk a célban: megeleveníteni az evangéliumi protestáns keresztyén vallásosságot s ez által megvédeni, sőt hódítóvá tenni magyar protestáns egyházainkat. Az eszközöket és oda vezető utakat uniformizálni akarni azonban a protestantizmus alapelvének: az Isten Szentlélek által áthatott és vezetett személyiség érvényesülésének tagadására vezetne. Viszont azonban a személyiségnek a Szentlélek által való vezetése abban kell hogy nyilvánuljon, hogy a Szentlélek alkotta és vezette anyaszentegyházzal s annak szociális rendjével együtt működik s mint annak organuma jelenik meg.

E tekintetben, mely a belmissió kérdésében a különböző álláspontokat jellemezte, örvendetes közeledés volt tapasztalható s az alapszabályoknak e szempontok közös érvényesítésével való átdolgozására kiküldött bizottság bizonyára meg is fogja találni a módját annak, hogy ez közös megelepedésre oldassék meg.

Mert jegyezzük meg, hogy igazi eredményeket csak attól a munkától várhatunk, a mely közös meggyőződésen épül és közös nagy lelkesedéssel indul és foly.

Ennek a kérdésnek — mondotta Gyurácz püspök — melyet egyszer tanácskozásunk zöld asztalára tettünk, megoldatlanul innen lekerülnie nem szabad. Helyesen!

Addig is azonban hadd folyjon a munka! Meg kell indítani minden vonalon a lelkes természetes vezetésével a munkára kész elemek tömörítését. A készekről szólunk, mert alkalmasnak mindenki alkalmas azon talentumok mértéke szerint és azon munkakörben, a melylyel a Gondviselés megáldotta s a melybe bele helyezte.

A kétkedőket és tétovázókat csak a siker győzheti meg és sarkalhatja munkára. A munkában magában vonzerő van, a siker pedig az erő nyilvánulása, mely új erőket szül és egyesít.

Ez volt a közös meggyőződés és a lelkek gondolata, melylyel a miskolci szép napokról távoztunk. Vessük hát az ekeszarvára kezeinket s nem tekintve arra, a melyek hátunk megett vannak — a mi ugy is szomorító és lehangoló — azokra nézzünk, a melyek előttünk vannak s a melyek lelkesítők!

Minálunk Erdélyben utat mutatott az egyházkerületi Egyházi értekezlet a munkásságra nézve és pedig szerencsésen olyan keretekben, melyekben minden egyháztag megtalálja a maga egyéni tevékenységének terét. Csak a vezetők legyenek határozottak és elszántak, körültekintők és bölcssek, de mindennekfelett kitartók a munkában, szervezésben és építésben!

Lapunk részletes tudósításai a miskolci szép napokról lelkesítsék és sarkalják munkára azokat is, kik a személyes felemelő tapasztalatokat nélkülözni voltak kénytelenek.

A miskolci szép napoknak ez legyen maradandó hatása — áldása!

Szemle az ének-oktatás felett főgimnáziumainkban.

3., A marosvásárhelyi főgimnáziumban.

I. g. o.-ban: *Ének*. A hangjegyekről, hangnemekről. Egyházi énekek, világi dalok. Heti 2 órán.

II. g. o.-ban: *Ének*. Egyházi énekek, világi dalok egy és két szólamban. Hangnemek. Heti 2 órán.

III. g. o.-ban: *Ének*. Egyházi énekek, világi dalok. A jobb énekesek az énekkarba beosztva. Heti 2 órán.

IV. g. o.-ban: *Ének*. Elmélet és gyakorlat. Egyházi és világi énekek. Heti 2 órán.

Az V—VIII. g. o. tanulóiról általában meg van jegyezve, hogy közülök azok, a kiknek arra alkalmas hallásuk és hangjuk volt, az ifj. énekkarban a mű-éneklést együtt gyakorolták, még pedig a köteles heti órák kívül még egy, tehát összesen 2 órán; a többiek az éneklés alól fel voltak mentve. Ugyanez osztályok alkalmas növendékei az értesítő szerint „templomi, temetési és világi műdalokat, illetőleg világi műdarabot, népdalokat“ tanultak 4 szólamban, heti két órán.

Az énekkar (az V—VIII osztályból) pedig ez évben a következő darabokat tanulta be: Himnusz, Szózat, Viharban, két népdalegyveleg, Bordal a Bánkban c. dalműből, heti két órán.

Mind az osztálybeli, mind a karbeli éneklést *Bathó* János kántor tanította.

A fennebb majdnem szószerint közölt idézetekből láthatja mindenki, hogy mily lakonikus kifejezéssel és kevéssé változtatott szókkal adja elé a mvásárhelyi értesítő a főgimnázium 4 alsó osztályában eltanított tananyagot. Éppen azért, mert sem az elméleti, sem pedig a gyakorlati részt nem részletezi, nem is lehetünk tájékozva a felől, hogy az osztálybeli énektanítás mely elméleti és mely gyakorlati tankönyv szerint történt? mit tanultak el a különböző osztályokban a a kötelező tanterv által elért anyagból? mely zsolttárolkat és mely dicséreteket?

A felől sem lehetünk biztosak, hogy vajjon a két szólamú énektanítás úgy történt-e, hogy előbb megtanulta mindenki az illető dal melódiáját s csak miután azt mindenki jól tudta, következett rá a második szólam betanulása. Kétséges az is, vajjon a III-ik osztályon feljebb volt-e egyáltalán osztálybeli énektanulás? Én azt hiszem, nem volt; legalább arra vall az értesítő eme kifejezése: „A jobb énekesek az énekkarba beosztva; hanem azon túl csak is chorusban énekelhettek a fiúk és az V—VIII g. osztályok tananyagánál az énekre nézve tett kifejezés tulajdonképp az iskolai *férfikar* tananyagát adja elé.

Maros-Vásárhelyen tehát a mult tanévben nem vegyes, hanem csak férfikar működött. Az ének pedagogia elvei szerint ezt csak is bizonyos előfeltételek mellett lehet helyeselni, mint pl. ha a felső osztályok növendékei, a kikből t. i. a férfi kart alkotni szokták, a közönségesnél nagyobb számmal vannak és a rendnél magasabb koruak, tehát bőven áll rendelkezésre alkalmas tananyag; továbbá, ha a betanítandó darabot az ifjak zsenge hangjához alkalmazottan iratnak át, hogy sem túlságos magasan, sem pedig szerfölött mélyen ne kelljen énekelni; és ha mind a tanítás, mind a tanulás és produkció rövid időre szorítkozik, arra levén figyelemmel, hogy a fiatal koru tanulók magukat ki ne fárasztják és meg ne erőltessék, mert különben attól lehet tartani, hogy az énektanítás a tanulóknak inkább kárára, mint előnyére történik.

Meg voltak-e mind eme feltételek a m.-vásárhelyi főgimnáziumban? azt nincs okom kétségbe vonni. Kolozsvárt is volt férfi kar de láttuk, hogy ez a vegyes kar mellett működött és a férfikar tagjait a népesebb ifjú ágon kívül az egyetemi, tehát fejlettebb korú és hangorganummal bíró ifjak közül toborozták össze.

Sajnos, hogy a m.-vásárhelyi főgimnáziumban nem osztanak jutalmat az énekből, míg a zenéből a tavaly épen 62 korona jutalmat adtak ki. Hanem a tanulókat ugy klasszifikálták az énekből is, mint bármely más kötelezett tantárgyból.

Az értesítő szerint zene-szertár van 3, de hogy az mivel bír és évenként mennyivel gyarapodik: arra nézve semmi adatot sem találtam.

4. A ssékelyudvarhelyi főgimnáziumban.

I. g. o. ban: *Egyházi ének*: 1, 12, 13, 14, 70, 101 dicséretes; 32, 42, 66, 75, 84, 90, 105 és 146 zsolttárol. A hangjegy-elméletből: a hangjegyek, azok értéke, a kulcs, vonal, vonalköz, kereszt, visszaállító jegy, természetes skála. Heti 1 órán tanította *Kovács* Dániel r. tanár

II. g. o.-ban: *Egyházi ének*: dicséretes: 60, 67, 72, 73, 76, 82, 84, 90, 91. — Zsolttárol: 1, 20, 32, 50, 66, 74, 77, 105 és 138. A hangjegy-elméletből: hangjegyek, hangközők, hanglépcső, c. és g. dur skála, hang-felemelés és leszállítás. Heti 1 órán *Szabó* András r. tanár.

III. g. o.-ban: *Egyházi ének*: 30, 35, 64, 66, 91 és 184 dicséret; 1, 5, 16, 19, 24, 75, 103 és 119 zsoltár. Hangjegy elméletből: a hangjegy-elmélet elemei, a dúr skálák. Kovács Dániel.

IV. g. o.-ban: *Egyházi ének*: dicséret: 35, 51, 63, 66, 76, 77, 78, 85, 89, 91 és 184. Zsoltárok: 5, 16, 23, 25 (két hangon), 50, 66, 89, 103, 138. (két hangon) és 119. A hangjegy-elméletből: a moll skálák. Heti 1 órán Szabó Anórás.

Továbbá az értesítő 52-ik lapján ez áll: d) *Ifjúsági dalkör*: sopran 36, altus 36, tenor 28, bassus 19, összesen 120 tag. Év közben betanult darabok: *Himnusz*, *Szózat*; *Riadó* Rudassy L-től; *Torna induló* Goll J-től; *Búsan omolnak könnyeink* Végler Gy-től; *Eltávozái* Deák G-től; *Oh kereslek* Mainzer J-től; *Diadal ének* Händel Fr-től zenekar kísérettel. Heti 2 órán tanította: *Morascher* Hugó zenetanár.

A mily elismeréssel hangsúlyozzuk, hogy a sz. udvarhelyi ref. főgimnázium 4 alsó osztályában összes intézeteink között a legtöbb vallásos éneket tanították el, éppen oly sajnálattal nélkülözzük azokat az adatokat, a melyek a világi énekek, t. i. nemzeti, hazafias és népdalaink tanítására vonatkoznának. Valószínűleg csak tévedésből maradtak ki, de tényleg tanítottak e dalok is; mert a templomi énekek tanítása csak heti 1 órán folyt, holott a konventi tanterv ide vonatkozó része két órát rendel hetenként. Kifogásolnunk kell azt is, hogy az elméletből csakis teljesen elemi tárgyak adtak elé s azok sem kellő módszerrel és terjedelemben. A használt tankönyvekről sincsen említés téve. Hibául kell feltudnunk azt is, hogy a tanulók az énekből nem kapnak minősítvényi jegyeket, sem nyilvános vizsgát nem állottak abból, és hogy a különféle iskolai gyűjtemények és táraik közt nincsen gondoskodva egy ének-zene könyvtárról, hangjegy- és hangszer-tárról.

Hanem ismét nagy elismeréssel és örömmel említem fel azt, hogy részint az énekből, részint pedig különféle hangszeren tett előhaladásukért legtöbb jutalmat a székelyudvarhelyi főgimnáziumban nyertek tavaly a növendékek nyilvános verseny útján és pedig a) az énekből hárman nyertek díjat 1 arany és 4 kor. 50 fill értékben; b) a hegedűn, fuvolán, gordonkán és nagybőgőn való versenyjátékukért nyolczan kaptak jutalmat, 2 darab 10 koronás aranyat és 30 koronát ezüst pénzben. Méltó dicsérettel emelem ki azt, hogy a megjutalmazott fiúk jobbra magyar darabok előadásával nyerték el a jutalmakat.

5. A zilahi főgimnáziumban.

I. g. o.-ban: *Ének*: Heti 2 óra. Egész évi óraszám 59. Tanította Szabó Lajos. A vonalrendszer, g. kulcs. Hangjegyek egész, fél és negyed értékben; megfelelő szünetjegyek; ismétlőjegyek. Egyházi énekek az »Erdélyi énekeskönyv«-ből 2—2 versszakal könyv nélkül. Világi énekek két hangra.

II. g. o.-ban: *Ének*: Heti 2 óra. Egész évi óraszám 64. Tanította Szabó Lajos. Hangjegyek a kis g-től a két vonásu a-ig negyed és nyolczad értékben s a megfelelő szünetjegyek. Ismétlő jegyek. Egyházi énekek, mint az I. osztályban; világi énekek két hangra $\frac{2}{4}$ és $\frac{2}{8}$ ütemben.

III. g. o.-ban: *Ének*: Heti 2 óra. Egész évi óraszám 61. Tanította Szabó Lajos. Hangjegyek írása és éneklése, a harmadik, negyedik és ötödik eltalálása. Két és háromhangú énekek $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{5}$ és $\frac{3}{8}$ ütemben. Egyházi énekek, mint a megelőző osztályokban.

IV. g. o.-ban: *Ének*: Heti 2 óra. Egész évi óraszám 61. Tanította Szabó Lajos. Mint a III. osztályban. A III. és IV. osztály együtt.

V. g. o.-ban: *Ének*: Heti 1 óra. Egész évi óraszám 32. Tanította Szabó Lajos. Ev. ref. templomi és temetési énekek (a VI-ik osztályal együtt.)

VI. g. o.-ban: *Ének*: mint az V-ik osztályban.

Műének. A főgimnázium 98 tanulóijából alakított *vegyeskar* Szabó Lajos énektanító vezetése alatt heti 3 órán betanulta a következő darabokat: „Himnusz”; »Szózat»; „Ima” Gaal F.-től; »Fohász» Bethoventól; »Choral» Sz. Nagy K.-től; »Nemzeti dal» Petőfi S.-től (!); „Királyhimnusz” Gyarmathy Zs.-től; »Szülőföldem» Erődi E. től; „Népdalok” Méder M.-től; »Vándor-dal» Abt F.-től.

Meg kell vallani, hogy a zilahi főgimnáziumban az énektanítás körül sok helyes és követésre méltó történik. Így pl. hogy az alsó osztályokban a heti 2 órás osztálytanítás nincsen megrövidítve; hogy az V—VI-ik osztályokban is foly az énektanítás, ha mindjárt csak heti 1 órán is; hogy a vegyeskar heti 3 órájából valószínűleg 1 a sopran és alt, 1 tenor és bassus szólamok, 1 pedig az együttes próba részére fordítatik; hogy a templomi énekek mellett temetési énekeket is tanultak s azoknak 2—2 versét könyv nélkül is betanulták a fiúk; hogy a 4 alsó gimn. osztályban külön vizsga tartatik az énekből s hogy fel van sorolva, mely darabokat tanulta év folytán a vegyeskar.

Hiány azonban az, hogy az egyes osztályokban eltanult egyházi és világi énekeket nem sorolja fel az értesítő, sem pedig a használt elméleti és gyakorlati tankönyveket nem említi meg. Továbbá az elméleti tananyag tanításában nem követtek módszert, sem pedig oly terjedelemben nem tanulták azt a növendékek, a mennyire egy gimnáziumot végzett tanulóknak szüksége lenne. Azt is nagy hiánynak tartom, hogy az iskola nem tűz ki jutalmakat vagy pályadíjakat, hogy nem járát szaklapot vagy folyóiratot és hogy nincsen kitüntetve, ha vajjon van-e hangszer-tára vagy szakkönyvtára az iskolának?

6. A szászvárosi főgimnáziumban.

I. g. o.-ban: *Ének*: Hetenként 2 óra Goll János énektanának I. füzeté segélyével egyházi és világi énekek. Elmélet: hangjegyek neve, értéke c) dúr skála. (A) és B) osztály külön tanult.)

II. g. o.-ban: *Ének*: Hetenként 2 óra. Goll J. énektanának I. része segélyével: elméletből c) g) d) a) f) b) dúr. Gyakorlatok és műénekek az énektanból és egyházi énekek.

III. g. o.-ban: *Ének*: Hetenként 1 óra. Goll J. énektanának II. része segélyével: egyházi és világi énekek. Elméletből: dúr skálák 4 keresztig és 4 béig.

IV. g. o.-ban: *Ének*: Hetenként 1 óra. Goll J. énektanának II. része segélyével elméletből: a bassus hangjel, dúr és moll skálák, az énekekben és zenében gyakrabban előforduló műszavak. Egyházi énekek.

Mind a 4 osztályban tanította Kürthy Sándor ének-zene tanár.

Műének. Kürthy S. ének-zenetanár vezetése alatt egy *vegyeskar* működött, mely hetenként 3 órán tartotta gyakorlatait. (1 óra sopran és alt, 1 óra tenor és bassus, 1 óra pedig együttes próba.) Az énekar 4 szólamában a következő számmal voltak: soprán 44, alt 30, tenor 19, bassus 23, összesen 116. Az értesítő 49—50, lapjain fel van említve, hogy az énekből két tanuló összesen 16 korona és a zenéből 3 tanuló együtt 35 korona jutalmat nyert.

A miként ez idézetekből kitűnik, a szászvárosi ev. ref. Kún-kollegiumban, bárha az ének-zene szakmára külön erő van alkalmazva, mégis sok hiány észlelhető mind az elméleti, mind pedig a gyakorlati énektanítás körül. Mert legalább az értesítőből nem lehet tájékozást nyerni a felől, hogy az egyes osztályokban mely egyházi és mely világi énekeket tanulták a fiúk. A IV-ik osztályban miért tanultak csak egyházi énekeket s világiakat nem? Aztán a III. és IV-ik g. o.-ban heti 1—1 órán tanultak éneket, de nem lehet kivenni: vajjon mindenkire nézve kötelező volt-e ez a tárgy? Továbbá Goll János énektanának nemcsak 2,

hanem 3 füzete van; a ki tehát az elméletet kerek egészként óhajtja eltanítani, annak nem szabad csak két füzetet beérni Végül nincsen fölemlítve, hogy az isk. vegyeskar év folytán minő és hány darabot tanult be és mely kézikönyv alapján.

7. A sepsiszentgyörgyi főgimnáziumban.

I. g. o.-ban: *Ének* Elméleti rész: A hang, hangjegy, vonárendszer, hangjegyérték és színetjelek, üteny, ütenyjelzés Gyakorlati rész: Hallás és hangtalálás gyakorlása a *c*, kemény létrán. Könnyebb dalok 2-ös, 3-as és 4-es ütenyben. Szokottabb egyházi dallamok. Heti 2 órán.

II. g. o.-ban: *Ének*. Elméleti rész: A zenéről, énekzenéről részletesen, hangszerekről, szokottabb dinamikai jelek, (p., pp. f, ff), módosító jelek, ütenyjelzések $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{3}$ -os ütenyek, a *g* kulcs. Gyakorlati rész: Hang- és hallásképző gyakorlatok, egyszerűbb dalok két szólamra. Szokottabb egyházi dallamok. Heti 1 órán.

III. g. o.-ban: *Ének*. Elméleti rész: Skálaképzés, kemény hangnem, kettős módosító jelek, pontozott hangjelek, gyakoribb előadási jelek értelmezése és alkalmazása, kulcsok. Gyakorlati rész: Hallási és hangképző gyakorlatok összhangzatos éneklés 2 és 3 szólamban. Szokottabb egyházi dallamok. Heti 1 órán.

IV. g. o.-ban: *Ének*. Elméleti rész: A zenéről, énekzenéről, hangszerekről. Szokottabb dinamikai jelek (sz. szp. f. ff.), módosító jelek, ütenyjelzések, *g* kulcs. Gyakorlati rész: hang- és hallásképző gyakorlatok, egyszerűbb dalok 2 szólamra. Szokottabb egyházi dallamaink. Heti 1 órán.

V—VIII. g. o.-ban: *Éneklés*. Négy szólamú énekdarabok tanulása és előadása vegyeskarban. Heti 2 órán.

Mind az osztálybeli, mind a karbeli éneklést februárig *Zsigmond* Ferencz kántor, azontul pedig I. *Szász* Béla r. tanár tanította.

A használt kézikönyvek sem az elméletből, sem pedig a gyakorlatból nincsenek fölemlítve. Akárki szerint folyt legyen azonban az elméleti tanítás, különösen hangzik, hogy a *g* kulcs ismertetése csak a II. g. o.-ban történt. Az is feltűnő, hogy a II-ik osztálynak hanganyaga az elméletből teljesen egyezik a IV-ikével. A II—IV-ik osztályok hetenként csak 1—1 órán tanultak éneket, de az értesítő szerint csak »szokottabb egyházi dallamokat«, világi dalokat azonban nem, sőt az eltanult templomi énekek sincsenek felsorolva.

A vegyeskar, mely 121 tagból állott, 7-szer szerepelt; de az előadott darabokat csakis a közölt programok alapján lehet meg tudni. A tanulók a 4 alsó osztályban kaptak klasszifikációt az énekből; énekzene vizsga azonban csakis az önképzőkört záróünnepélyvel volt egybekötve. Több jutalom volt kifizetve és kiadva az énekből is, de szakfolyóiratról vagy szakkönyvtárról nem találtam az értesítőben semmi adatot.

(Folytatása köv.)

Deák Gerő

A M P. I. T közgyűlése

E helyen csak legszorosabb tudósítói feladatunknak igyekszünk megfelelni, miután a közgyűlést és vele kapcsolatos mozzanatokat lapunk más helyén méltattuk. A feledhetetlen emlékű közgyűlésről és ünnepségekről a következőkben számolunk be.

Megérkezés és fogadtatás. 19-én a különböző irányból jövő vonatok csak úgy ontották a társaság gyűlésére siető tagokat, kiket a mindenre kiterjedő figyelme rendezőség magánfogatokon szállított házigazdájuk vendégszerető házához. Az elnökség *Gyurátz Ferencz* püspökkel élén — a világi elnök *Hegedüs* Sándor miniszter sürgős állami ügyek miatt csak estve

jöhetett — Budapest felől érkezett. *Soltész Nagy* Kálmán polgármester és és *Radványi* István fogadóbiz. elnök rövid üdvözlőre Gyurátz püspök, elnök így válaszolt:

„Nagyságos polgármester úr!

Nagyságos elnök úr!

Ránk nézve örvendetes, valósággal szívemelő jelenet, a midőn a Protestáns Irodalmi Társaságnak a valláserkölesi elvek szolgálatában vándorapostoli tisztességét betöltő tagjai jelentkeznek és kopogtatnak Miskolcz város ajtaján s küszöbén az itteni protestáns egyházak fogadnak bennünket és elmondják e nemes város egyházainak őszinte Isten hozott üdvözlését. Mi, az irodalmi társaság tagjai, oly testületet képezünk igaz, a mely egyházi téren bocsátja le gyökereit, de gyümölcsül ez a fa nem hoz sem türelmetlenséget, sem nem felekezeti kizárólagossággal munkál; hiszen tanúsítja azon tény, hogy az: testvéri kezek ültették, s hogy a szeretet mellette örökdió, a mely az elfogultság, a felekezetek korlátain felül emelkedve, tartja a magas célt szemel előtt a testvériség kérdését. Ezért öröm s megtiszteltetés ez reánk nézve, mivel azt halljuk visszhangozni. Szent ügy érdekében állunk; a valláserkölesi elvek szolgálata nemcsak egyházunkra, hanem a társadalomra, nemzetünkre s hazánkra nézve is igen fontos. Örvendünk a midőn oly érzületre találunk, a mely velünk együtt építi azt a közös oltárt, a melynek *honszeretet* a neve, s a melyen áldozunk tekintet nélkül az egyházfelekezetekre. Ezen érzülettől eltelve bocsátja az ég felé az irodalmi társaság azon szívből fakadt fohászt, hogy Miskolcz nemes városán és az itteni egyházaknak vezetőin, úgy a város, mint az egyházak közönségén nyugodjék meg a Mindenható Isten szent áldása.“

A fellobogózott szép városon 80-nál több kocsival vitte a vendégeket a „Luther-udvar“-ba, hol a templom előtt *Kun Bertalan*, az agg ref püspök intézett megindult hangon üdvözlő beszédet a Társaság tagjaihoz, mondván a következőket:

Mélyen tisztelt Méltóságos Elnök Ur!

Mélyen tisztelt kedves vendégeink!

Legyenek üdvözölve általunk a helybeli két protestáns, egymással a legszebb egyetértésben élő testvérfelkezet nevében. legyenek üdvözölve a testvéri szeretet, tisztelet legmelegebb érzésével. Munkára jöttünk össze a szó legteljesebb értelmében, a legszebb, legmagasztosabb munkára, hogy az evangéliumi életben anyaszentegyházainkat, a melyeket a mi dicső elődeink nagy buzgósággal, több küzdelemmel s még több szenvedéssel megépítettek, mi az Evangéliom tiszta tudománya és a protestántizmus szellemével tovább építsük. Nagy munka ez, Uraim! építeni, megigazítani azon szegletköveket, a melyeket a nagy idő százados viszontagságai, vallásos buzgóságunk oltáránál megmozgattak, hogy azokat újítsuk és megerősítsük.

Nagy munka ez, teljes, vallásos buzgóság, áldozatkészség szükséges ezen munkának véghezvitelére. De Isten segédelmével bizhatunk abban, hogy az Ur is jónak, igaznak tartván a mi törekvéseinket, áldását fogja adni munkánkra. Ezenkívül más biztató reményünk is van: protestáns irodalmi társaságunk élén két oly munkában edzett férfit van szerencsénk tisztelni, a kik tudományjal, jóakarattal, lelkesedéssel biztonnyal a legszebb, a legbiztosabb úton vezetnek bennünket az igaz elvek, a tudomány, a protestántizmus szellemének, hazaszeretetnek kútforrásához, hogy abból merítsünk magunknak erőt, bátorságot, lelkesedést a munkához Nyiljék meg szívünk teljes örömeben megérkezésük e pillanatában, a mi kedves vendégeink előtt, a Méltóságos Elnök Ur és Püspök Ur előtt, hajtsuk meg a mi szeretetünknek, tiszteletünknek, különösen pedig bizalmunknak zászlóját. De nemcsak ő előttük nyiljék meg szívünk öröme mélyen tiszt-

telt gyülekezet, hanem mindkét hitfelekezeten levő nagytekintetű férfiaknak megérkezten, a kik teljes készséggel, odaadással és lelkesedéssel jöttek meg a munkára, kiket mint két hitfelekezetnek lelkes védőit, őrizőit tiszteljük. Eljöttek ezek messze vidékről, hogy példát adjanak nekünk a munkára, hogy bebizonyítsák azt, hogy a munka bármilyen téren is hozza az ember lelki és testi erőit mozgásba, mindig áldást hoz egyesekre, áldást hoz vallásfelekezetünkre, áldást hoz magára a hazára is. A munka különösen csodákat művel azon téren uraim, melyen irodalmi társaságunk működik a vallásos és erkölcsi téren. Az itteni munkásság meggaranyozza a mi vallásos hitünknek, vallásos buzgóságunknak horizonját és az itt szerzett érdem a költő szavai szerint „egyet kér”.

Hiszem és meg vagyok győződve a felől, hogy a mi mélyen tisztelt vendégeinket rang- és személykülönbség nélkül ez a meggyőződés vezérelte ide, a mi itthonunkba; — meg vagyok győződve, hogy ezen meggyőződéstől áthatva fognak tanácskozni most is egyházi és iskolai ügyeink felett. E meggyőződéssel kiáltja a két testvéregyház közönsége: Isten hozta a mi kedves vendégeinket, éljenek sokáig azok, kik a vallás szent ügyében munkálkodnak!

Köszönő választ rá Gyurácz püspök adott:

„Méltóságos Püspök Ur!

Főtisztelendő protestáns egyházi képviselő Ur!

Szép és nagy feladat szolgálatában járva csoportosultunk össze, a két protestáns egyháznak tagjai, hazánknak közel és távol vidékeiről vándor bottal kezünkben és a czél ez évben: *Miskolcz*. Ime itt, Miskolcz nemes városának kebelében a távolról és közlőrl sereglő vándorokat fogadja az itteni két protestáns egyházköztség érületben és testvériségben összeforrt közönsége Isten hozottal. Örvendünk igazán, ránk nézve lélekemelő ez a jelenség, hogy a testvériség, a melyet hoztunk, a mit hordozunk, visszhangra talál. A testvériség, az a szép virág, közös alapon, a mely mindkét egyháznak szemében szent, az evangéliumban gyökerezik; ezt a szép virágot, a testvéri érületet, zivatarok, a közösen átélte szenvedések könnyei, sokszor vére szenteli meg szemcinkben. Mindenikünkre nézve elodázhatlan szent kötelesség ennek a szép virágnak, a protestáns testvériségnek ápolása annál is inkább mélyen t. közönség, mivel tudjuk, érezzük azt, hogy nemcsak a multban, hanem az ennek nyomában jövő idő is meghozza ottan-ottan a megpróbáltatás idejét, a mely midőn ostromol, azon törekedjünk, hogy a paizst felemeljük, hogy védelemre készen álljunk. Ez a felemelt paizs csak erősíti, vívhatatlanná teszi a védett várat, ez a paizs erő, egyesítés a protestáns egyház testvérisége. Ez a testvériség, a lelki szabadság iránti tisztelet, szeretett közös kincsünk, ennek védelmétől mi protestánsok soha vissza nem léphetünk, le nem mondhatunk. De ezt a szép virágot, ezt a kincset csak úgy védhetjük meg, annál nagyobb erélylyel, reményével a diadalnak, ha vállat vállhozvetve össze dobog szívünk és úgy teljesítjük a védelem tisztét. Ezt annál nagyobb lelkesedéssel tehetjük, mert érzi, tudja, tudnia kell minden elfogulatlan embernek, hogy a mit mi védünk, a miért lelkesedünk — az élő hit — az erkölcsiségnek temploma, hivatott védője, fentartó oszlopa a nemzetnek, a haza szent ügyének, (Ugy van!) — s midőn ezért fáradozunk, áldozunk, — szolgáljuk a társadalmat, szolgáljuk hazánkat és nemzetünket. S midőn a lelki szabadság védelmében fáradozunk, midőn azt, mint közös kincset tartjuk szemünk előtt, akkor is hazánknak legelső, legszebb érdekénél állunk őrt, mert hiszen a magyar nemzetnek, a magyar hazának léte bizonyos, elszakíthatlan kapcsolatban áll a szabadsággal.

Melegen üdvözlöm a miskolczi protestáns egyház közönségét és vezéreit, fogadják leghálásabb köszönetünket a szives fogadásért és azon óhajunknak

adok kifejezést, hogy a mindenható Isten sokáig éltesse a miskolczi két protestáns gyülekezetet és ápolja szívök kertjében a testvériség érületét, sokáig éltesse a hivek seregét és adja az egek ura a magashól áldását azon munkára, a mit végezni fogunk. Az érkezett vendégeket, a Protestáns Irodalmi Társaságnak tagjait fogadó két protestáns egyház közönségén nyugodjék a szent Isten áldása.”

A beszéd elhangzása után a P. I. T. tagjai szétoszlottak, s a Társaság igazgató választmánya délután 3 órakor ülést tartott, melyen tisztán belső ügyeket intéztek el.

Erre a vendégek szétoszlottak. Kit-kit kedves házigazdája kalauzolt. Átöltözködés és ebéd után már d. u. 3 órakor megkezdődött a munka.

Az irodalmi társaság választmányi ülése kezdődött, előkészítéséül a közgyűlésnek. A titkár jelentése a Társaság vagyonáról, mely kerek számban 115 ezer kor. 1900 évi számadásáról, mely 13712 kor. bevétellel, 11211 kor. kiadással és 2500 kor. maradvánnyal zárult; és az 1901 évi költségvetésről, mely 13 ezer kor. szükségletet és 14 ezer kor. fedezetet mutat és majdnem 12 ezer kor. hátralékot jelez, mint általában normális haladásu és reális alapokon nyugvó — tudomásul vétetett. Örvendetes tudomásul szolgált továbbá annak kijelentése, hogy a „Koszoru” füzetek újra 10 ujjal szaporodtak, számuk ma már 80. Az írói tiszteletdíjakat közel 500 frtban az idén is Hegedüs Sándor vil. elnök hordozta már talán 6-od ízben, miért jknyvi köszönet mondatott. Örömmel vettük tudásul, hogy ebből már a mult évben 35 ezer példány adatott el, a mi azonban legalább is megtízszerezendő. Lelkészeink a terjesztésre felhivatnak. Tudomásul vétetett, hogy a »Házi kincstár« jövőre egy új művel gyarapszik, melyet *Vargha Gyuláné* fordít E. Barde genfi tanártól »Mária és Mártha« czímmel. A *Monografiák* közt könyvilletményül az idén *Luther* három első reformatori irata magyar fordítása jön a pozsonyi theol. tanárok fordításában; a Kálvin Intitutiója fordítása pedig, mely egészségi okokból késedelmet szenvedett a jövő évben adatik. E kérdés körül egy kis vita is fejlődött, mivel Dr. Kecskeméthy, Zoványi, Radácsy, Szabó Aladár stb. Kálvin e munkája későbbi, nagyobb kiadását akarták kiadatni. A fordítók és az elnökség felvilágosításai után, mely szerint az első kiadás fordítása már csaknem teljesen befejezett és hogy Szász D. püspök czélja vele az volt, hogy e munkát a nép vagy legalább a művelt hívők kezébe juttassa, a mire a nagyobb kiadás nem alkalmas: fenntartott az eddigi határozat az első kiadás fordítására nézve. A parokhiális könyvtárakra vonatkozólag egy konkrét esetből kifolyólag kimondatott, hogy nem kívánatos, hogy ezzel kapcsolatosan az egyházközségek valami felsőbb hatósági határozattal kötelezessenek a M. P. I. T. alapító-tagjaivá lenni. Ez szabad elhatározásra bízandó, de ajánlandó. — *Raffay* pozsonyi theol. tanár az iránti indítványa, hogy vagy a Társaság adjon ki egy tudományos theol. folyóiratot, vagy egy illet megindító vállalatot szubvencziónljon, vagy a Szemlében külön részt foglaljon le e czélra, Szóts, Szabó, Fejes, Révész, Balogh Ferencz, Schneller hozzászólásaik után egy bizottsághoz tétetett át, melynek tagjai: Zsilinszky Mihály, Balogh Ferencz, Farkas József, Révész Kálmán, Masznyik Endre. Addig is határozatba ment, hogy a magyar prot. egyháztörténelmi emlékek kiadása a Prot. Szemle egy részében külön lapszámozással megindíttassék. A jövő évi közgyűlés helyéül *Holdmező-Vásárhely* szives meghívása közönnel elfogadtatott. Titkár előterjeszti javaslatát az *alapszabályok revíziójára* nézve. Az úgy nem levén elég általánosan előkészítve, a jövő közgyűlésre napoltatik el. A chikagói ref. magyar egyház üdvözlöte mellett évi 12 kor.-val rendes tagnak lép be. Köszönet e lelki egység e szép nyilvánulásaért. — Az amerikai egyházak panaszt tesznek az irod. Társ. ki-

adójának egy ottani bizományossal való olyan szerződésért, mely az ügyre nézve hátrányos. Orvoslása az elnökségre bízatik.

Ezzel a választmányi ülés véget ért s azonnal kezdetét vette a *közgyűlés*.

[Folytatjuk]

Tudósító.

TÁRCZA.

AZ apostolok.

Irta és elszavallta *Lévay József* Miskolczon, a M. P. I. T. közgyűlésén, 1901. szept. 20-án.

Forr a világ! s én forrongó zajában
A szent hajdan korára gondolok,
Elöttem a távol ködfátyolában
Feltűnnek a szegény apostolok.
Harcz vár reájuk, a harc végtelen:
Számuk csekély, kezük fegyver-
[telen.]

A mester lelke ott lebeg körülök
S szózatja hangzik: „Óh, ne fel-
[jete]k!
A hol ketten vagy hárman egybe-
[gyűl]tek
Nevemben: ott leszek közöttetek.”
S elárad rajtuk egy csodás erő,
Lelket bátorító, szíveket nyerő.

S el nem tiporja Róma s Jeruzsá-
[lem],
Sötét pogányság rémes bürtöne,
Se a kintpad, se a szörnyü
[halal-nem]:
Viraszt felettök Isten orszeme.
Porokból új meg új élet fakad,
És szül örökre hű utódokat.

Még halljuk az úgó szelzendülését,
Mely hajdan őket úgy megihleté,
Tüzes nyelvek hatalmas csendü-
[lés]ét
Nagy eszmék harcain mindenfelé.
S mikor hitünkért a láng fellobog,
Közöttünk járnak az apostolok.

Bennünket (h! bizony nem hagy
[tak] ők el!
Itt él vélünk látatlan szellemök,
Azsarnok önzés elvakult erővel
Hiába kél csatára ellenök:
Magyát a szellem biztosan veti.
Azt földi fegyver el nem ölheti.

Apostol a földköz tapadt szegény is.
Kire Isten nehéz igát rakott;
Verejtékes minden órája, mégis
Az Úrnak bír szentelni egy napot,
Apró családját körbe ülteti
S a bibliából olvasgat neki.

A költő is' ha lantja nem hizelgés,
Üres ábránd s hiúság hangszere,
Mi volna más, mint egy ujjá
[teremt]és
Apostola tanító mestere?

Ki míg csendes magányban éneke,
A föld porából ég felé emel.
Lángzó szívü küzdelmes b j-
[nokokkal]
A jóg szívek együtt nem érzelnek
S patvarkodva mondják „ezek
[bizony]nyal
A szabadság lórától részegek...”
Oh, szent mámor, mely zord fel-
[hők] alatt,
Mérges nyilak közt is batran halad.

Elöttünk a tógas mező kitérve,
Az aratásra ért gabona sok;
Kevés a munkás — a mezőn a
[nyáj]ra
Leselkednek az éhes farkasok;
Kezünk ha rest s az örök alsznak,
Nem üdvözítenek a jámborszavak

Pihenni nincs idő.. a fejsze
[ium]már
A fáknak gyökerére vettetett.
Egyes törzsek kidőlte sem kicsiny
[kár],
Egész erdő veszt azzal életet
Az új sarjat se biztosítja más,
Csak édelem, csak gondos ápolás.

Hajónk ádáz hullámokkal csatároz,
Ostromolják a viharos szelek,
De nem rendül hitünk, e régi
[ár]boecz,
Az Ur lelke jár a vizek felett,
Ő benne bizunk, benne bizni jó
S révpartra ér a hányt vetett hajó.

S fenn hirdetjük a szeretet igeit,
Az ész s a lelkiismeret jogát,
Készek buzgón s hiven követni
[vé]gig
Az ősök vérszentelt nyomdokát.
Szívünket nem bénítja félelem:
Erőt ad a cél, sőt a küzdelem

A napfényben lengő zászlónkra
[ír]va
Két szó tündöklök; Isten és haza!
Ez a gyöngéket is csodákra bírja.
S a szenvedőknek diága vigasza.
Művét az Ur végezze általunk:
E kettőért együtt élünk-halunk.

Különfélék.

Egyházkerületünk Igazgató-tanácsa e havi ülését 26-án d. u. 4 órakor tartja *Br. Bánffy Dezső* főgondnok elnöklété alatt.

Püspöki titkárrá a kolozsvári h. lelkésszé távozott Szász Béla helyett *Czirmay Zoltán* volt k. vásárhelyi segédlelkész lett. Kolozsvári hitoktató s.

lelkésszé pedig *O. Veress Sándor* ifj. volt zalathnai h. lelkész neveztetett ki. Isten áldása munkáikon!

25 újonnan választott rendes lelkészt avatott fel e hó 15-én *Antal Gábor* dunántúli ref. püspök. Az Úr adja áldását az ifjú apostolok munkájára!

Dunamelleki ev. ref. egyházkerület őszi közgyűlését f. é. október hó 18. és következő napjain tartja. 19-én d. e. 10 órakor a Kálvin-téri templomban gyász-istentiszteletet tart az elhunyt egyházkerületi főgondnok, néhai Szilágyi Dezső emlékére. 20-án vasárnap, a megválasztott új rendes lelkészek ünnepélyes felavatása lesz a Kálvin-téri templomban; 21-től kezdve naponként d. e. 9 órakor kezdetnek a rendes ülések; 23-án (esetleg 24-én is) d. u. 4 órakor a bírósági ülések. A közgyűlést megelőző napokon és pedig 15-én (kedden) az első, 16-án a második lelkész-képesítő vizsgálatok tartatnak a theologiai intézet vizsga-termében; 17-én d. e. és d. u., 18-án és 19-én d. u. a theologiai ülésteremben és a gymnasiumi nagy- és könyvtárteremben megosztva — a Theologiai Választmány, a Fő-, Közép- és Népiskolai Bizottságok tartják üléseiket.

Papváltozások. *Incze Lajos* volt nagyborosnyói lelkész, mint halljuk okt. hó 6-án tartja beköszöntő-jét Szilágyi Somlyón. Helyébe a nagyborosnyói gyülekezet *Kovács Árpád* megyesi körlelkészt hívta meg lelkészül. Gratulálunk!

Az unitárius egyháznak szép ünnepélye volt a mult vasárnap. Kolozsvári gyönyörű új kollegiumát ekkor avatták fel. A felavató imát *Ferencz József* püspök mondta. Beszédet *Dániel Gábor* főgondnok tartott. Ekkor leplezték le a *Berde Mózes* és *Brassai Sámuel* siremlékeit is és ülték meg *Ferencz József* püspök és *Dániel Gábor* főgondnok 25 éves szolgálati jubileumát. Kapcsolatosan ezekkel ülésezett a *Dávid-Ferencz egylet* és az *egyházi főtanács*. Egyházkerületünket *Dr. Bartók György* püspök és *Kenessey Béla* főjegyző képviselték a szép ünnepélyen.

Egyházi aranykönyv. *A pápai ref. templomra* Tisza Kálmán a dunántúli ref. egyházkerület főgondnoka 1000 (ezer) koronát adományozott. — *Darányi Ignác* miniszter, gondnok 200 koronát a pápai főiskola ifjusági egyesületeinek pályadíjakra. — *A sárospataki főiskola tanárikara* intézete önállóságának és versenyképességének biztosítására *alapítványt* tett. Eddig 7530 korona gyűlt össze az ország legzorenyebben fizetett tanáraitól. Ez ám az autonómia szeretete, szolgálata, védelme. Cselekedet és nem csak szó!

Találkozás 25 év után. A kik 1876-ban a szé kelyudvarhelyi ev. ref. kollegiumban érettségi vizsgálatra állottak, f. évi szept. 21. és 22. napjain ismét találkoztak. A találkozás nevezetesebb mozzanatai: szept. 21-én este 6 órakor megjelenés a kollegiumi Istentiszteleten; 7 órakor társas vacsora. Szept. 22-én d. e. 1/2 9 órakor gyűlés a koll. nagyteremben; 10 órakor Istentiszteleten való megjelenés; 11 órakor látogatások; 12 órakor társas ebéd. A 15 tanuló társ közül Gyárfás Miklós elhalt; a többi így következik: Barabás Samu, Bedő István, Bitai Domokos, Ferencz Károly, Fodor Gyula, Fülöp Gyula, Gyarmathy Dezső, Imre Mózes, Jancsó Lajos, Joós Lajos, Ortner Károly, Pálffy Albert és Vajda Zoltán.

A helybeli Ferencz-József tud. egyetemen e hó 25-én volt az évmegnyitó ünnepély. A lelépő rector *Dr. Vályi Gábor* és az új rector *Dr. Lőte József* igen érdekes beszámolót, illetve székfoglalót tartottak. Érdekes tartalmukért jövő számunkban visszatérünk reájok.

A vizsgálatra álló theol. ifjak hiányos kézsültségét ostromozza a D. P. L. Az utolsó évek eredményeire gondolva, valóban méltán. Nálunk már de reng a jobb jövő hajnala s vizsgáló bizottságunk ez idei magatartásából ítélve jövőre csak emelkedni fog

a megkívánt minimum színvonalra. Így van ez helyesen. A protestans pap nem lehet csak liturgus, lelkipásztorra kell lennie, a mihez tudományos előképzettség nélkülözhetetlen

Ref. kántoraink közül a kolozsvári és k. vásárhelyi ének és zenetanítói alkalmazást nyertek a székhelyükön levő áll. polg. iskoláknál. Csak örvendünk, hogy ilyen jól képzett, derék kántoraink is vannak.

Bukaresti ref. egyházunk nőegylete a napokban mulatságot rendez szegény tanulóik felségelésére. Sikert kívánunk a fáradozásra!

Beigtatás Paál Sándor székelyudvarhelyi ref. énekvezér-tanító ünnepélyes beigtatása — hír szerént — szept. 29-én fog megtörténni, a szokásos ünnepélyességgel, mikor a prot. vegyes énekkar is szerepelni fog.

Prot. vegyes énekkar A székelyudvarhelyi prot. vegyes énekkar, — mint örömmel értesülünk, — a nyári pihenés után megerősödve, működését tovább folytatja és újult erővel halad nemes célja felé. — A kart Paál Sándor vezeti és a belépni szándékozók a karvezetőnél, vagy a h. lelkész-elnöknél jelentkezzenek.

Tanulók őszi kirándulása. A székelyudvarhelyi ref. kollegium tanuló ifjúsága f. évi szept. 28-án. tanári vezetés mellett, történelem-földrajzi kirándulásra fog menni, a Rika tetőig. — Isten vezérelje!

Debreceniek egy erdélyrészi kis egyházért. A magyar kálvinizmus ősi várában, szép Debrecenben, jóságos szívek tudomást vettek a folyó év tavaszán, a kisdudai alsó-járasi ev. ref. egyházközösség viharos multjáról és küzdelmes jelenéről. Megtudták, hogy a szegény, de ősi hitéhez és magyarságához szívósan ragaszkodó gyülekezetnek templomi s különösen urasztali felszereléseiről rendkívül fogyatékosak. A nagy nyilvánosság mellőzésével úgy szólva, bizalmas magánkörben, gyűjtést indítottak tehát, mely rövid pár hétnyi idő alatt oly szép eredményre vezetett, hogy a szegény kis egyház díszes és értékes keresztelőkészlettel és urasztali edényekkel, katedraival és urasztali terítőkkel s kellő számú »Énekes könyv« példányok birtokába jutott. A keresztényi szeretetnek eme szép megnyilatkozása mély hálával töltötte el az alsó-járasi ev. ref. egyház minden tagjának szívét s lelkét és a midőn mely köszönetüknek a nyilvánosság előtt kifejezését adnak: egyrészt a számtalán végett, másrészt a ragyogó nemes példa feltüntetése céljából nyilvánosság elé bocsátják az adományokról a következő kimutatást: I. *Felszerelési tárgyakat adományozták.* Ozvegy Hegyi Mihályné, született Józsa Eufrozina adományai: egy ezüst kehely, értéke cirka 100 k., egy ezüst tányér, értéke cirka 100 k., egy keresztelő kanna és medence, kina ezüstműből, értéke cirka 50 k. Fazekas Sándor adománya: egy ezüst kehely értéke cirka 60 k. Összes érték 310 k. *Pénzadományok:* Aczél Ferencz 2 k., Artimovics N. 20 fill., Ábrahám László 5 k., Bakonyi Samu 10 k. Dr. Balkányi Miklós 10 k., Balogh József 1 k., Balogh Vilmos 20 fill., Dr. Barta Béla 2 k., Blayer Lajos 2 k., Boczán Elemér 5 k., Bogdán Gábor 2 k. özv. Bogdán Zsigmondné 1 k., Bónis Andor 1 k., Budaházy Ödön 1 k., Budaházy Szilárd 1 k., Csanak József 10 k., Csernátóni Alajos 40 fill., Csiky Lajos 1 k., Dr. Czeglédi Mihály 1 k., Dalmay László 1 k., Dávidházi Sándor 1 k., Dávid Mihály 1 k., Dávid Sándor 50 fill., Dicsőfi Gizike 1 k., Dicsőfi József 2 k., Dicsőfi Józsefné 1 k., özv. Dicsőfi Józsefné 2 k., Dicsőfi Margitka 1 k., Dicsőfi Marianna 1 k., Donhoffer I. 80 fill., Dóczi Imre 2 k., Egerváry Béla 1 k., Eöry Mária 1 k., Dr. Erdős József 4 k., Eröss Lajos 2 k., Faragó Ernő 20 fill., Farkas Imre 40 fill., Fenyves Akos 1 k., Fintha Géza 20 fill., Fischbein Sándor 1 k., Gábris Mihály 40 fill., Géhl György 2 k., Géresi Kálmán 2 k., Gombos Endre 1 k., Gulácsy László 1 korona, Dr. Haendel Vilmos 1 k., Harsányi János 4 k., Harstein Lipót 3 k., Hrváth János 20 k., Horváth Mariska 1 k., Hódy Béla 1 k., Igyártó Sándor 5 korona; Tonólus N. 20 fillér; Jóna Dániel, 1—1 korona; Kaufmann Márk 30 fillér; Kállai N., Káposztás Imre 1—1 korona; Káposztás János 2 k., Kerekes László 1 korona. Képezdei tanulók 17 kor. 6 fillér, Kiss András 1 k., Kiss Áron 5 k., K. Kiss József 10 k., Kiss

Pál 1 k., Klein József 10 fill. Komlóssy Arthur 3 k., Komlósi Miklós 1 k., Korb Gusztáv 40 fill. (Folyt. köv.)

A maros-szentkirályi ev. ref. egyház folyó augusztus hó 17-én fényesen sikerült nyári táncmulatságot rendezett templomi építési költségeinek fedezésére, melynek jövedelme 346 kor. 32 fillér volt.

Felülfizettek: Dr. Engel Imréné 20 kor. Özv. Kabos Kálmán 18 kor. 40 fill. Kali Gergely 10 kor. Sándor Pál 6 kor. Rozsnyai Lőrincz 6 kor. Nagy Pál (nagyküüllő-megye) 3 kor. Bartós Gábor 4 kor. Br. Bálint József 3 kor. Pilep Albert 2 kor. 40 fill. Boér Károly 2 kor. 40 fill. Kiss Ferencz 2 kor. Bartha Károly 2 kor. 40 fill. Mész Viktor 2 kor. Tolvaj Albert 2 kor. Kelemen Lajos 1 kor. 60 fill. Tischler Manó és Miksa egyenként 1 kor. 40 fill. Burszain János gör. keleti pap 1 kor. Marton József. Szentmiklósi főhadnagy, Oroszlán Gábor (Székelység munkatársa), Izmael Károly, ifj. Kádár Márton, Dr. Nagy Dániel, Orbán Elek, Gámán Sándor, Ott Oszvald, Médei Hugó, Schmidt Sámuel, Kier Károly, Veil N. Veil N. Tolvaj Béla egyenként 40 fill. Miriszlai László és Árpád 1 1 kor. összesen 97 kor.

Midőn itt nyilvánosan a felülfizetőknek és a megjelent előkelő díszes tagoknak az egyház nevében hálámát kinyilatkoztatom, hogy anyagi, mint fényes erkölcsi értékkel is emelték az egyház előbbvitelét, — értékét; nem mulaszthatom el a hála és köszönet adóját leróni Ngos Timár János cukor gyári igazgató urnak és kedves nejének, kik díszes lakásukat szivek voltak e célra átengedni, nem különben Dr. Engel Imre bank-igazgató urnak és nejének s végül Ngos Rozsnyai Lőrincz úr és neje nyug. honvéd őrnagyné önagságáéknak, kik a védnők, védnőknői — illetőleg helyettes-tisztet oly nagy odaadással és áldozatkészséggel töltötték be, — bebizonyítván ezáltal is, hogy a protestans buzgóságot és áldozatkészséget az ultra montan szél vihar el nem seperheti.

Maros-Szent-Királyon, 1901 szept. 2. *Székely Sándor* ev. ref. pap.

Választási harc Országszerte, még a legkisebb községben is, az egész lakosság figyelmébe a küszöbön levő választások felé irányul. Az egész ország fel van lobogóva a különböző jelöltek zászlóival, mindenfelé izgatottak a kedélyek és lázas mohósággal lesik a választási esélyekről érkező újabb híreket. A ki ezekről gyors és megbízható tudósítást akar olvasni, az csak egy lapból elégítheti ki kívánságát a legteljesebb mértékben. Ez az ujság az *Egyetértés* mely a választások alkalmából egész külön választási hírszolgálatot rendezett be, s melynek minden száma telve van a legújabb és leghitelesebb tudósításokkal az egész ország választási mozgalmairól. Ez októberi negyedévben kezd meg az Egyetértés Eötvös Károly remek tárczasorozatát a *nazarenusokról*, mely hivatva van országszerte méltó feltűnést kelteni. E mellett az Egyetértés többi rovatai épp oly érdekesek, épp oly részletesek és épp oly változatosak, mint egyébkor s a küszöbön levő évnegyed alkalmából jobb lapot nem ajánlhatunk a közönségnek, mint az Egyetértést, melynek kiadóhivatala (Budapest IV ker., Papnövelde-utca 3.) szívesen küld mutatványszámot mindenkinek, a ki ily kérelemmel hozzá fordul *Az Egyetértés előfizetési ára 1 hónapra 3 kor. 60 fill. negyedévre 10 kor.*

Hivatalos rész.

3952—1901.

KÖRLEVÉL

A folyó évben tartott egyetemes konvent 21. jegyzőkönyvi számu határozatával kimondotta, hogy miután az 1898. évi XIV. törvényezikk életbe léptetése következtében a lelkészeknek az országos közalaphól való segélyezése csak is rendkívüli esetekben lesz szükséges: a közalap egyszer és mindenkor segélyekre fordítható jövedelmét egyes egyházközösségek szükségleteinek teljesebb mérvű kielégítésére fogja felhasználni.

Ennek eszközölhetése céljából elhatározta az egyetemes Konvent, hogy az évenként segélykérő egyházak között hat 1200 koronás, öt 1000 koronás, öt 600 koronás és hat 500—500 koronás segélyt fog kiosztani.

A midőn e határozatra az érdekelt egyházközösségek figyelmét felhívjuk, egyuttal arra is figyelmeztetjük ugy az érdekelteket, mint nt. esperes aait, hogy az országos közalapi segélykérvények kellőleg felszerelve és egyházmegyei közgyűlési véleménynyel ellátva legalább is f. év október hó 20-ig föltétlenül beküldendők, hogy azok a november hó első felében tartandó egyházkerületi közgyűlésen letárgyalhatók legyenek.

Kolozsvárt, 1901. szeptember hó 21-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Maksay János,
titkár helyett.

3940—1901.

ÉRTESÍTÉS.

Valamennyi egyházmegye Nagyt. Esperesi hivatalának és érdekelt egyházainknak.

Értesítjük érdekelt egyházainkat, hogy a főt. egyetemes Konvent idei 23. jkvi számú határozatával egyházkerületünk részére megszavazott egyszersmindenkori országos közalapi segélyek kiosztására jelen szám alatt pénztári hivatalunkat utasítottuk.

Fölvívjuk ennélfogva a segélyben részesült egyházakat, hogy a hivatolt jkvi pont alatt kiténtetett segélyösszegekről szóló szabályszerű bélyegtelen nyugtáikat haladéktalanul kiállítani s az illetékes esperesi hivatalhoz beküldeni igyekezzenek.

Nagytiszt. Esperes aait pedig fölkérjük, hogy az egyházmegyéből beérkező nyugtákat szabályszerű módon kifizetés végett közvetlen pénztári hivatalunkhoz fölterjeszteni sziveskedjenek.

Figyelmeztetjük egyúttal a segélyben részesült egyházak tt. tanácsát, hogy a nyert segélyösszegek csakis a konventi jkvb. kiténtetett célra használhatók fel, a mi nek szigorú ellenőrzésére Nagyt. esperes aait is fölkérjük.

Kolozsvárt, 1901. szeptember hó 22-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Maksay János,
titkár h.

3921—1901.

KÖRRENDELET

valamennyi ev. ref. collegium nt. t. Előljáróságához, az egyházmegyék nt. espereseihez, minden iskolaszék t. t. elnökéhez.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister úr f. hó 21-én 68001. szám alatt a következő körrendeletet intézte a hatósága alatt álló iskolák előljáróságaihoz:

Mihez tartásul és további eljárás céljából figyelmeztetem a címet arra, hogy iskolai épületeken semmiféle választási zászló ki nem tűzhető.

Felhívjuk összes iskolai és egyházi hatóságainkat, hogy a fennebbi ministeri rendelethez szigorúan alkalmazkodjanak.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató tanácsától, Kolozsvárt, 1901. szeptember 23-án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

3913—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a *széki* egyházmegyébe kebelezett *pulyoni körlelkészség* lelkészi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: gazdasági épületekkel, kerttel ellátott lakáson kívül: 1. Földbirtok haszonélvezete, melynek értéke 498 kor. 2. Kézpénz 220 kor. 3. Munkabeli sz. Igáltatás pénzértéke 10 kor. 4. Stola értéke 6 kor. 80 fill. Összesen 822 kor. 82 fillér. Ehez járul az 1200 kor. fizetés kiegészítésére miniszteri helybenhagyással megállapított 648 kor. 40 fillér, melyből 100 kor. fuvarköltés.

Kötelesség: Az egyházi törvényekben előirt templomi és templomon kívüli papikötelesség végzése mellett az érvényben álló körlelkészi szabályzat és a helyi körlelkészi utasítás értelmében a körlelkészi teendők végzése.

Pályázati határnap 1901-ik év október 20-ika.

Minősítvénnyel és szolgálati bizonyítvánnyal ellátott folyamodványok a *püspöki hivatalhoz* küldendők.

Kolozsvárt, 1901. szept. hó 24-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1410—1901.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a *gyulafehérvári* egyházmegyébe kebelezett *zalathnai* egyházközség lelkészi állomására ezennel pályázat nyitattik

Javadalom: tisztességes lakás, melléképületekkel és kerttel; 653 kor 91 fill. kézpénz fizetés. Ehez járul az 1200 kor. fizetés kiegészítésére miniszteri helybenhagyással megállapított 546 kor. 09 fill.

Kötelessége: az anya egyház és ehez tartozó szorványokban a lelki gondozást végezni és a kántori teendőket ideiglenesen — míg az énekvezéri állás betöltetik — teljesíteni.

Pályázati határnap: 1901 év október hó 28.

A folyamodványok *Nt. Elekes Viktor esperes* aához küldendők, *Gyulafehérvárra*

Kolozsvár, 1901. szeptemb. hó 22-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök

1071—1901.

MEGHÍVÓ.

A görgényi egyházmegye illetékes tagjait van szerencsém hivatalos tisztelettel meghívni a következő gyűlésekre:

I. *Október 7-én* (hétfőn) d. e. 9 órakor közgyűlést előkészítő *egyh. tanácsülés* a szokott helyen. Ehez képest országos közalapi és mindennemű *segélykérvények*, — korábbi 1052—1901. számú körlevelemben kitűzött határidő felfüggesztésével, megváltoztatásával, *október 6-ig feltétlenül beadandók*, hogy egyh. tanácson, — 7-én, — már tárgyalhatók legyenek. Később érkező folyamodványok tekintetbe nem lesznek vehetők.

II. *Október 11-én* d. e. 9 órakor (péntek) *rendes őszi közgyűlés*, a következő tárgysorozattal:

1. Istentisztelet. Predikál Imre Árpád abafájai lelkész. 2. Elnöki megnyitó. 3. Megalakulás. 4. Felsőbb leiratok felolvasása. 5. Papok és tanítók bekebelezése. 6. Jelentés az egyházak vizsgálatáról. 7. Jelentés az egyh. tanács működéséről. 8. Tanügyi státsztika. 9. Egyházmegye és daloskör költségelőirányzata. 10. Segélykérvények. 11. Vályi János uzdizen-péteri lelkész ismerteti a Tusonba bevezetett postatakarékpénztári cheque rendszerű pénzkezelését az egyháznak. 12. Testvér-egyházmegyék átiratai. 13. Indítványok. 14. Folyó ügyek.

Lelkész aai egyházuk világi képviselőit és tanító-képviselő aait idejekorán értesítsék ugy a közgyűlés idejéről, mint ennek tárgysorozatáról.

Gernyecz, 1901. szept. 20. *Csekme Ferencz,*
görgényi esperes.

71—1901.

FELHÍVÁS

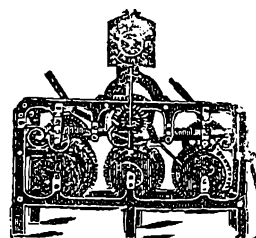
Az udvarhelyi református Egyházmegye egyházi Értekezlete választmányának, Székelyudvarhelyen, a református collegium tanári tanácskozó helyiségében, *f. évi október hó 4-én*, pénteken, délelőtt 10 órakor tartandó gyűlésebe a választmány tagjait tisztelettel meghívjuk.

A gyűlés nevezetesebb tárgyai: 1. Az egyh.-kerületi Értekezlet közgyűlésének rendezésére kiküldött bizottság elszámolása eredményének bejelentése. 2. A főkköri Értekezletekhez küldendő felhívás tárgyainak megállapítása. 3. A diaszporákban levő református gyermekek vallástanítása ügyének az egyháztársadalomügyi bizottsághoz utalása. 4. Indítványok tárgyalása.

Székelyudvarhely, 1901. szeptember 20.

Bod Károly,
elnök.

Lajos János,
titkár.

Torony-órák

palota, városközi-, gyári-,
laktanya-órák berendezését
a legelőnyösebben eszközli

MAYER KÁROLY utóda:

MÜLLER JÁNOS

1-ső magyar óragyár gőzerő berendezéssel

Budapest, VII. Kazinczy-utca 3.

Képes árjegyzékek, költségjegyzékek ingyen.